

DIALEC

G. 3. 15.

TICA BREVEM IN

CONTEXTVM CONSTRI-

cta, eademq; in scholijs, per ex-
empla latius explicata, tum

ijs qui memoriae iuuan-

dæ causa compen-

dia quærunt, tum

iis qui len-

tius ac

solidius incedunt, apprimè vti-

lis, Authore Ioanne Se-

tono Cantabri-

genſi.

Daniel

Freer

J B 2 2

✱ LECTORI eiusdem Setoni
Tetrastichon.

Optimè Aristoteles logicè (velut oīa) scripsit,

Proximū habes illi docte Rodolphe locum.

Perfaciles ad eos aditus facit iste libellus,

Sternere iter sat habens, atq; aperire viam.

Londoni

1562

CLARISSIMO PRAE-

SVLI EPISCOPO VVINTO-

nienti summo huius Acade-
miæ cancellario.

EVERENDAM TVAM
dominationem (amplissime
præsul) nobis multis nomi-
nibus desideratam ad Mi-
chaelis festum auidè expecta-
uimus, fore putantes te præ-
sente (quo nihil habet hic or-
bis disertius) vt literarum studiâ, quæ iam diu
defensorû inopia penè emarcuerant, iam denuo
velut vere nouo arborum instar, reflorescerēt.
Huic sic exoptato aduentui tuo, hunc qualem-
cunq; de re logica libellum, licet tanto præfule
indignum, adornauimus. Cui enim potius quã
tibi cancellario nostro honorando dicarem, cu-
ius vnius iudicio quàm mille cæterorum cal-
culis malletm approbari? Nec quicquàm equidẽ
hinc vxor aliud, quàm vt gratam animi mei
erga dominationem tuam significationem de-
clararem. Necessitate eram coactus has olim
aggredi lucubrationes ante septennium, cū in
nostris ædibus publici prælectoris officio præ-
ficiebar. Nā posteaquã regio decreto profliga-

ta fuit dialecticorum turba, nullum habui ad
manum idoneum authorem, quem studiosæ iu-
uentuti (quam instituendam suscepissem) præ-
legerem. Aristoteles licet summus naturæ in-
terpres, tamen difficili quadam sublimitate re-
neriores, qui recens logicam auspicabantur, de-
terrui, nec quemuis lectorem desiderat, sed a-
cutum, ingeniosum, eruditum, multaq; lectio-
ne imbutum, aliô qui si hæc desint, frustra euol-
uitur. Rodolphus ex professo inuentionem,
alteram tantum dialectices partem tractat, nec
is paruulorum ingenijs, qui paruos adhuc in
literis progressus fecerunt, facilis Melancthon
stylum suum non tam ad discipulum quàm do-
centem, videtur adtemperasse. Reliqui Verò re-
centiores, dum rerû flosculos & orationis de-
licias persequuntur, lectorem nonnunquam
inani potius oblectamento delinire, quàm rem
ipsam docere student. Aristotelem autem quo
nihil subtilius, solidius, aut neruosius, ijs qui
tantæ doctrinæ videbantur capaces, sum inter-
pretatus, interim furtiuis horis hanc operam
his lucubrationibus impendens, in hunc præ-
cipuè vsum, vt Aristotelem meo studio redde-
rem faciliorem, & adolescentibus magis fami-
liarem. Non dum absoluto opere, cceptus est
iuuenum manibus teri hic libellus quinquen-
nium,

nium, frustra me interea loci ad æditionē sol-
licitantibus venerandis viris Medcalfo, Daio,
& Talero, collegij nostri præpositis. Magna
erat (fateor) horum in me authoritas, non
paruipendebam tam insignium virorum con-
silium, nec inuidebam iuuentuti suum commo-
dum. Verum necessitatis potius, quàm famæ
acquirendæ gratia, hic à me susceptus erat la-
bor. Tandem vbi cœpit hic liber & aliena in-
trare collegia, iuuentutisque manibus passim
teri, adeunt me amici mei Chæcus & watso-
nus viri singulari eruditione, & complures
alii pereruditi, minantur non deesse, qui me in-
uito hoc opus edulgari, & typographus crede-
re student. Sæpenumero hanc mihi, sed surdo,
cecinere cantionem. Kecwikus verò qui mi-
hi in officio successit, vir doctus & prudens,
scribentiū mendis diu pertesus, supra modum
efflagitauit æditionem, addens (quod & ipse
prius animaduenteram) pulchrè profecisse eos,
qui hætenus huic ediscendo libello insudaue-
rant, nec dubitare quin longe maiore cum fru-
ctu legeretur, si typis semel excuderetur.

Quid multa? victus tandem tot importunis
amicorum admonitionibus, & præcibus, opus
ipsum his natalitijs ferijs non minori profecto
diligentia, quam prius in initio fuit æditum, re-

cognoui. Quod si tuæ clarissimæ dominationi
vlla ex parte probatum iri intelligam, voto
meo abunde erit satisfactum. Imo verò ani-
mos dabis, maiora aliquando (Deo volente)
aggrediendi. Interim amplissimam tuam do-
minationem CHRISTVS OPT. MAX.
feruet nobis, præcor, diu in summa dignitate
incolumem. Decimo oëtauo calendas Fe-
bruarij. Cantabrigiæ ex collegio diuo Ioanni
dicato.

Reuerendæ tuæ dignitatis studio-
fissimus Ioannes Seronus dicti
collegij focius.

GVILIELMVS CARTHERVS.

Obscura de re succinctè & scribere apertè,
Felicis rara est ingenij bonitas.
Hoc tamē hic præstat noster Setonus vtrumq;
Qui tenebrosa aperit codice multa breui.

THOMAS VVATSONVS.

Magnū est exactè nouisse elemēta loquēdi,
Et planè sensus discutere ambiguos.
Imprimisq; styli concinnum fertur acumen,
Et rebus prudens ponere iudicium.
A veris pulchrum est certò distinguere falsa,
Artibus ingenuis excolere ingenium.
Pro summa rerum naturas scire putatur,
Sermonem multis perpetuare modis.
Quid nō quantūmuis clarum sapientia vincit?
Vrbes quæ vastas, quæ fera bruta regit.
Iis aptum concinnat iter dialectica cunctis,
Os, animum, linguam. format, & ingenium.
Huius præsidio, fines ars quæq; tuetur,
Præ reliquis claro nomine digna ducis.
Sordib⁹, aut tenebris, ante hac oppleta iacebat,
Nunc quantum, admota luce, nitoris habet?
Hanc operā rudibus præbet Setonus alumnis,
Ornanda hac ætas arte tenella venit.

A iiii

Est

Est brevis, est clarus, palmā meritō feret, Vt qui
Miscuerit lumen cum breuitate pari.
Si fructum ex studiis vllum speraueris, istum
Quin emptum paruo conteris ære librum?

ALBANVS LANGDALVS.

MArmore structa dom⁹ postes auro radiātes
Gloria, luxus, opes, tempore victa cadunt.
Hoc florebit opus Cornicum secula, dignum
Perpetuō docili posteritate coli.

THOMAS VAVISORVS.

TEmpore vis paruo logicā, paruo cre parare?
En paruum magnæ sedulitatis opus.
Hic breuiter discas Vero discernere falsum, &
Themate de quouis cum ratione loqui.

Ιωάννης Χΐκος.

Οὐ κείττορ εὐδέρ ἐστι τῆς Διαλεκτικῆς
ἢ ϑριγνὸρ εἶναι τῶν τέχνων Πλατῶν λέγει
ταύτηρ ΣέτωνΘ· τανὺ καλῶσε καγαθάς.
τοῖς φιλοπόνιΘ· νέοισιρ εἰσηγήσατο
σαφῶστε συντομῶστε καὶ μάλα τεχνικῶς
τάυακρ γίνωσκ' ἡῦρ, καὶ προθύμως μνθαιε
Διδάσκαλον αὐτόρ οὐχ' ἕνα τῶν πολλῶν ἐρεῖς
Χρῆσιππορ ἢ τὸρ Αἰρισποτέλη μαλ' ἄλλοι φράσεις.

De

est Dia. respectu materiae quam tractat, quæ respectu
 materiae in qua versatur. & probabiliter differens
 est aliquid probabili ratione concludens.
 Thema simplex manifeste verum. manifeste effu. probabile

DE IVDICIO DIALECTICIS

TERA PARTE DIALECTICIS.
 i. aliorum. aliqui de aliqua re.

diuidere est deducere genus in suas species & diff. diuisiones

IALECTICA EST
 scientia, probabiliter de
 quouis themate differen-
 di. Huius munus est re-
 cte diuidere, definire, &
 ratiocinari, quorum sin-
 gula maximi sunt mo-
 menti, & studio nostro di-

gnissima. In hac autem arte, tria veniunt præci-
 due consideranda, nimirum, vox simplex, proposi-
 tio, & argumentatio. De his omnibus ordine
 quam poterimus apertissimè, breuissimèque
 dicemus.

Vox est animantis sonus, gutture, aliisque
 oris partibus æditus; vt, Deus.

Vox articulata est, quæ syllabicam compo-
 sitionem recipit. vt, Cælum.

Inarticulata vox, quæ literarum notis ne-
 quit comprehendendi. vt, Hinnitus equorum.

Vox significatiua, est quæ audientem rem
 aliquam docet. vt, Caput, Vrbs.

Non significatiua, quæ nulli rei significandæ

Nulla est vox neq; superior neq; inferior
 neq; conuertibilis, neq; dissentanda p se
 nisi respectu alterius.

Definitio est breuissimè expressio
 et in se continens quid sit homo: vbi sit
 animal rationale mortale.
 Ratiocinatio est & positio
 notam illatam. omnino
 nota.

duplex
 simplex
 triplex

soni nuntiant
 articulatæ
 inarticulatæ
 articulatæ
 triplex

caput
 vrbs
 sign.

Est brevis, est clarus, palmā meritò feret, vt qui
Miscuerit lumen cum breuitate pari.
Si fructum ex studiis vllum speraueris, istum
Quin emptum paruo conteris ære librum?

ALBANVS LANGDALVS.

MArmore structa dom⁹ postes auro radiātes
Gloria, luxus, opes, tempore victa cadunt.
Hoc florebit opus Cornicum secula, dignum
Perpetuò docili posteritate coli.

THOMAS VAVISORVS.

TEmpore vis paruo logicā, paruo cre parare?
En paruum magnæ sedulitatis opus.
Hic breuiter discas vero discernere falsum, &
Themate de quouis cum ratione loqui.

Ιωάννης Χΐκος.

Οὐ κείττορ εὐδέρ ἐστι τῆς Διαλεκτικῆς
ἢ θειγνὸρ εἶναι τῶν τέχνων πλατῶν λέγει
ταύτην σέτων. τανὺ καλῶσε καγαθάς.
τοῖς φιλοπόνι. νέοισιρ εἰσηγήσατο
σαφῶς τε συντομῶς τε καὶ μάλα τεχνικῶς
τάυακρ γίνωσκ' ἡῦρ, καὶ προθύμως μνθαιε
διδάσκαλὸρ αὐτόρ οὐχ' ἕνα τῶν πολλῶν ἐρεῖς
χεῖσιππορ ἢ τὸρ ἀρισποτέλη μάλλορ φράσεις.

De

est Dia. respectu materia quam tractat, quæ respectu
 materia in qua versatur. & probabiliter differens
 est aliquid probabili ratione concludens
 Thema simplex manifeste verum. manifeste efflu. probabilis

DE EYs. IVDICIO AL-

TERA PARTE DIALE-
 CTICES.

diuidere est deducere genus in suas species & diff. finisimas

IALECTICA EST
 scientia, probabiliter de
 quouis themate differen-
 di. Huius munus est re-
 cte diuidere, definire, &
 ratiocinari, quorum sin-
 gula maximi sunt mo-
 menti, & studio nostro di-

gnissima. In hac autem arte, tria veniunt præci-
 due consideranda, nimirum, vox simplex, propo-
 sitio, & argumentatio. De his omnibus ordine
 quam poterimus apertissimè, breuissimèque
 dicemus.

Vox est animantis sonus, gutture, aliisque
 oris partibus æditus; vt, Deus.

Vox articulata est, quæ syllabicam compo-
 sitionem recipit. vt, Cælum.

Inarticulata vox, quæ literarum notis ne-
 quit comprehendendi. vt, Hinnitus equorum.

Vox significatiua, est quæ audientem rem
 aliquam docet. vt, Caput, Vrbs.

Non significatiua, quæ nulli rei significandæ

Nulla est vox neq; superior neq; inferior
 neq; conuertibilis, neq; dissentanda p se
 nisi respectu alterius.

Definitio est breuissimè significatiua quæ sit
 ut intelligatur quid sit homo: vesp. est
 animal rationale mortale.
 Ratiocinatio est & positiua ac
 notam illatam. conuertitur

articulata,
 triplex

caput
 vrbs, domus
 sign.

destinatur. vt, Quium balatus.

si bon

Significatiua & Confignificatiua dicimus eam, quæ non
Inplex nisi aliis adiuncta significat. vt, Omnis, nul-
lus. *confign. comprehendit. omnes orationis pte*
propter non est subst. pronom. en. sub.

1 Vox significans adplacitum, quæ fingentis arbitrium sequitur. vt, Aurum, sylua.

2 Naturalis vox est, quæ eandem apud oēs
naturalem affectionem præ se fert. vt, Risus.

Vox incomplexa, est dictio simplex per se
elata. v t, Iustitia, præceptor.

2 Complexa, quæ ex duabus vel pluribus simplicibus cōflatur, vt, Aeterna virtus, turpe vitium. &c.

(i) Superior, suum inferiorem, & quiddā amplius complectitur. ut, Animal ad hominem.

(2) Inferior, quædam sed non omnia, quæ sua
superior continet. *hæc definitio tantum de boss*

3 Conuertibiles, quę nec plura nec pauciora
significant, appellamus. vt, Homo & risibile.

⁴ *A* Dissentaneæ sunt, quarum omnino diuersa est significatio. vt. Lapis & sol.

Si Præterea singularis dicitur, quæ vni tantum rei cōpetit. vt. Cato. Cantabrigia. Olym-

pus, hæc papyrus. *De uno folio dicitur
item indidit.*
Communis est cuius nomen pluribus com-

2 Communis est, cuius nomen pluribus con-
gruere natum est. vt, Scientia, vinum.

Acchilles. Cr. 2. Vagu, vt quidam homo. } Demonst
Le victus. a ex Hypothesi. vt Rind. lib.

actionibus. 4. in Hypothesis. 2. in Hypothesis.

DIALECTICAE LIB. I.

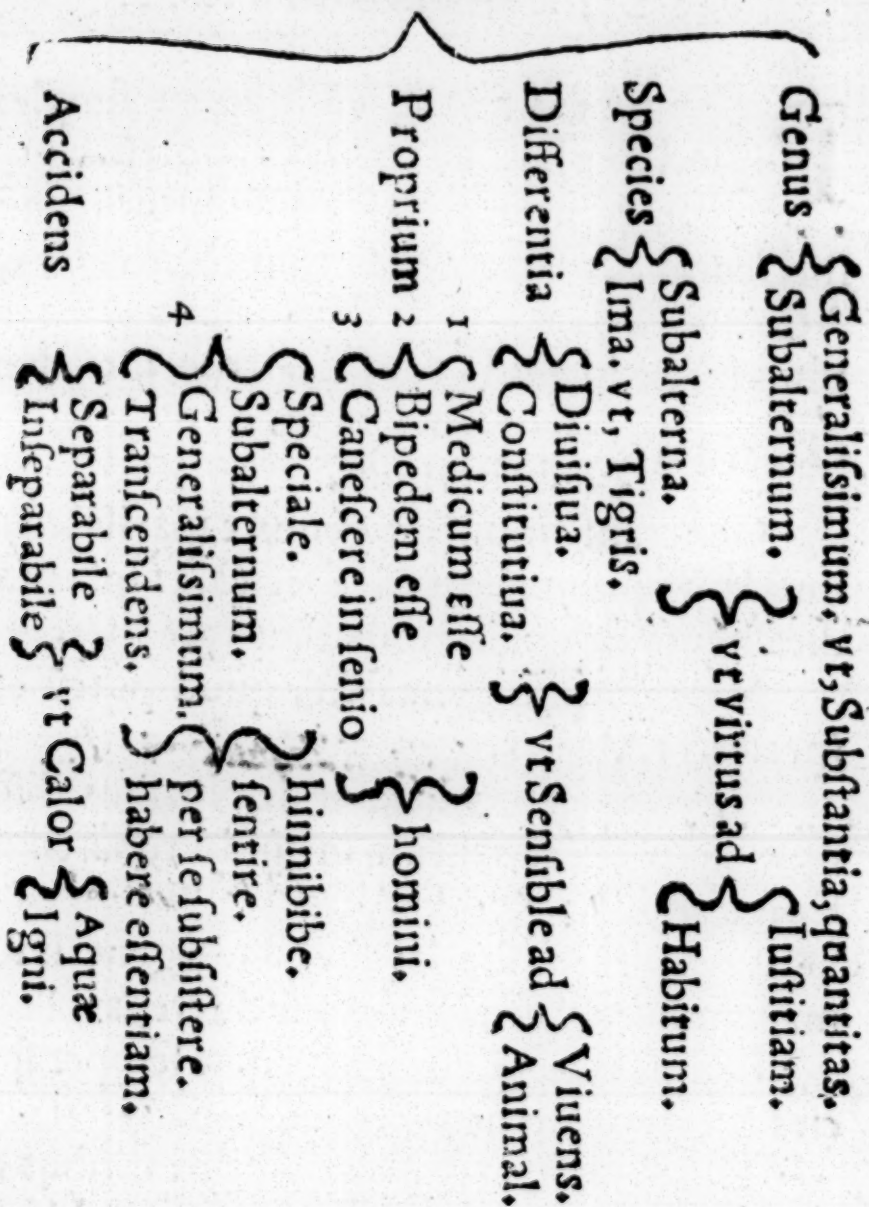
DIALECTICA est artificium, docens de quauis materia probabiliter differere: hanc in duas secant partes, nimirum inueniendi, & iudicandi. De priori diligenter & satis copiose scripsit Rodolphus. De altera vero nos (volente deo) dicere aggrediemur. Huius summa est utilitas, & ad omnes penè artes, necessaria cognitio, quippe quæ tum recte diuidendi & definiendi, tum argumentandi modum docet. Tria sunt hic cognita præcipua: Vox simplex, quæ terminus dicitur, Propositio, & argumentatio. Recipit vox sex diuisiones, non quod non sunt plures, sed quod in initio nimium multis non sunt obtuendi tenelli puerorum animi, quibus hæc potissimum scripsimus. Prima vocis diuisio est in articulata, & inarticulata. Altera est articulata in significatiuam, consignificatiuam, & non significatiuam. Significatiuarum, aliæ ad placitum, aliæ naturaliter significant. Vox significans iuxta primi fingentis placitum, diuiditur in complexam, & incomplexam. Potest tamen quandoque eadem dictio voce esse simplex, & complexa significatione: vt, Polypus Taurus. Diuiditur vox in superiorem, inferiorem, conuertibilem, & dissentaneam, quæ circa relationem quandam non possunt intelligi: eadē enim vox alijs, atq; alijs collata, nunc inferior, nunc superior existit: vt, Equus ad brutum inferior, ad Bucephalū fit superior atque ita etiam equus ad hinnibile conuertibilis, ad bouem dissentanea vox est. Diuiditur iterum in complexa in communem & singularem. Communis in prædicabilium genera consumitur, vt in proxima tabula aperte liquebit. Iam reuertere, & contemplare tabulam illam de vocis speciēbus illic velut in speculo quodam hæc omnia clare perspicies ob oculos

IO. SETONI.

oculos posita, si non ipsas definitiones tradideris obliuioni. Multum iuuat considerare, quæ voces in quas diuidatur, & quæ velut inutiles ab hac arte reijciuntur. Poterunt & plura vocis membra assignari, vt vniuocæ & æquiuocæ, sed volui contextum ipsum breuem esse, nec quicquam præter definitiones, diuisiones, & necessarias regulas continere, quæ desiderabuntur in his scholijs, adijcientur.

Terminus communis, qui & prædicabilis dicitur, omnibus huius artis cādīdatis summa cura venit adnotandus. Aduerte igitur, lector, dum hic tibi prædicabile definiamus, ac in suas species diuidamus. Nam nomen & verbum, etiamsi ab incomplexa voce deriuantur, commodior tamen explicandi locus sese offert in proximo libro, qui de propositione instituetur, cuius sunt præcipue partes.

Prædicabile.

icquid est, aut est substantia, aut accidens
prædicamentale.

10. SETONI.

DE PRAEDICABILIBVS.

*ut flos. animal
bestia et
vox coniungit
et incomplexa et*
PRAEDICABILE est nomen simplex,
quod de pluribus enunciari potest. *ut vox*

et luna, Phlox
In quinque membra consumitur, genus,
Speciem, differentiam propriam, & accidens.

*quoad nomen
prædicantur de
pluribus, licet ob defectum
et non possunt.*
Genus, est prædicabile de pluribus differen-
tibus specie in quid, *nam omne genus est plene spiritus et non genus.* ut, Flos, virtus, metallum.

et si non possunt.
Generalissimum,
Subalternum.

*ut ens et
virtus, nam substantia est ens, tamen ens non est virtus.*
Generalissimum est genus capacissimum,
quod nunquam queat esse species, *ut ipsa præ-*
dicamenta, de quibus mox plura accipies.

*quibus significatio
ut virtus talis
equivoca prædicatur
ut taurus, canis*
Subalternum genus est, quod potest esse
species. ut, Virtus. *respective habetur est species
et non genus*

*ut differentia intelligenda est dicuntur differre nomen
et in aliis
tantum*
Species est prædicabile de pluribus diffe-
rentibus numero tantum in quid. ut, Narcissus,
Fortitudo. *ut respectu fortitudinis et respectu virtutis*

*et fortitudo est una
species virtutis
et in individua forti-*
Subalterna species aliquando generis for-
mam induit, à quo sola ratione discrepat. *ut*

*et fortitudo est una
species virtutis
et in individua forti-*
Imam speciem vocamus, quæ semper spe-
cies, & nunquam fit genus. ut, Leo. *sic equus et*

et in individua forti-
Differentia, est prædicabile de pluribus es-
sentialiter in quale. ut, Rationale. *et sensibile
et rationale*

Differentia diuisiva est, qua genus in suas
species diuiditur. *ut rationalis, adiuncto iuxta
nonali, diuidit animal in
rationalis et brutum*

*subalterna respectu superioris est species
est genus: ut animal ad virtutes species, ad eam in
relatu genus est*
Con-

*prædicatum in quale duplex: essentialiter differentia
tantum est: accidentaliter proprium et accidentis.*

*omnis differentia diuina superioris est constitutiva
inferioris. ut rationale ad animal, est diuina; ad
hominem, est constitutiva.*
DIALECTICAE LIB. I.

Constitutiva est, quæ ad speciem suam re-
fertur. *ut rationale ad hominem.*

Proprium est prædicabile, quod vni tantum
speciei & omni, & semper accidentaliter inest
ut, Rudibile, gannibile. *et visibile proprium homini.*

Accidens est, quod tum adesse, tum detrahi
alteri potest, saluo interim subiecto. *ut, Calor,
frigus.*

Quod subiecto adimi licet, separabile dicunt,
Quod actu nequit adimi, inseparabile. *ut calor igni.*

P R A E D I C A B I L E nihil aliud est, quam
vox communis ut dictum est, vnde facile liquet,

ex quo prioris tabulae ramo educuntur prædica-
biliū genera. Superioribus enim ista sunt cognata, id
quod etiam in omnibus sequentibus licet animad-
uertere. Nam, priusquam de istis quicquam scripsi-
mus generalem quandam tabulam fluminis instar, in
mille riuulos decurrentem, ac singula, quæ in his tri-
bus libris continentur, concathenata complecten-
tem depinximus. Quam rem in primis studiosis vi-
lem futuram existimo, si ingenij vires tentent, quam
apte possint omnia in compendium redigere, & in-
uicem colligare.

Prædicabile, est vox simplex communis, quæ de
multis dici potest vni uoce. Quinq; sunt prædicaliū
genera: Genus, Species, Differentia, Proprium, & Acci-
dens, quæ sunt definiendi materia.

Genus est prædicabile, quod de pluribus specie-
bus dicitur in quid. ut, Arbor, Frumentum. Generum
aliud generalissimum, aliud subalternum. Genera-
lissimum est supremū genus, ut ipsa prædicamenta.

Sub

Subalternum genus potest esse species, quoties, versa vice, ad superiora confertur.

Species est prædicabile, de pluribus in quid, numero tantum differentibus, vt, Aurum, Acquitas.

Subalterna species potest esse gen^o, si habitudo, vt vocant, mutetur, quantum enim ad rem attinet, cum genere prorsus conspirat: ratione tamen, multum inter se distant. Ima species (quam vulgo appellant specialissimam) est quæ semper species, & nunquam genus vlla collatione fit. vt, Linea, fraxinus.

Differētia, est prædicabile de pluribus essentialiter in quale. vt, Sensibile. Differentia diuisiua est, qua diuidimus genus in suas species. Constitutiuā est, quæ ad speciem suam, quam cum genere definit, refertur. Ita rationale ad animal diuisiuam, ad hominem constitutiuam dicimus. Alii dicunt differentiam in quale quid prædicari, quod idem sonat ac si dicas in quale essentialiter. Notandum est suprema genera constitutiuis carere, & imas species diuisiuis, raro aut nunq̃ inueniuntur veræ & germanæ differentia.

Proprium, est prædicabile, quod conuersim, & accidentaliter de sua specie dicitur. vt, Rudibile leonibus, gannibile vulpibus, mugibile bobus, id est posse mugire. Nam huiusmodi verba potentiam potius quam actum designant. Porphyrius in Isagoge sua quadrifariam diuidit proprium. At nos hic quartam tantum speciem definiuimus, quod reliquæ accidentia verius quàm propria, sunt censenda. Proprium etiam speciale, subalternum, generalissimū, & transcendens, breuitatis causa omitto. Quorum singula sunt propria quarto modo, & conuersim prædicantur. vt, Gannibile proprium est speciale, si ad vulpē; sensibile proprium subalternum, si ad animal: per se subsistere, proprium generalissimum, si ad substantiam

DIALECTICAE LIB. I.

tiam : habere essentiam proprium transcendens, si ad ens referatur, cum quibus conuersim prædicantur.

Accidens est quod cum adesse, tum abesse potest, citra subiecti corruptionem. Quædam accidentia ita substantiæ inhaerent, vt inde re expelli nequeant. vt, Calor igni, nigredo corui. Cogitatione tamen quod satis est admittuntur, quod à subiecto adimi licet, separabile dicunt: vt, Candor chartæ. Quod actu nequit adimi, inseparabile dicunt: vt, Leuitas igni, humor aquæ. Omne prædicabile, aut in quid, aut in quale prædicatur. Percontanti enim quid sit Plato, aut Socrates, hominem respondemus: roganti autem, quid homo, aut bos, animal respondemus. Ita qualis sit homo, interroganti dicimus rationalem, risibilem, vel clementē esse. Duplex est ergo interrogatio qualis essentialis, & accidentalis, hanc proprium, & accidens, illam vero differentia sibi vendicant.

Indiuiduum, quod dictum est vni tantum rei competere, ijs omnibus quinque vocibus vniuersalibus proprie subiicitur: vt, Bucephalus est equus, est animal, est irrationalis, est hinnibilis, est velox, & tamen Bucephalus non est genus, nec species, nec differentia, proprium, aut accidens, sed vt prædictum est, indiuiduum, & ijs omnibus subijcibile. Attende ergo quicquid de prædicabili, de prædicamēto, de propositione, definitione, argumentatione, & alijs artis vocabulis, diximus aut dicemus, id de rerum vocibus esse intelligendum. Alij primam, & secundam intentionem dicunt, quæ nos artium & rerum vocabula appellamus. Exempla omnia per vocabula rerum danda sunt, & quarumcūque regularum verificationes. At præceptiones & ipsæ regulæ è contrario, per artium voces, potissimum traduntur.

B

Præ-

Prædicari in quid, vel in quale, est respondere ad
hanc questionem factam per quid, vel quale.
IO. SETONI.

est. de essentia earum Prædicabilium proprietates, & differ-
de quibus dicuntur rentiarum notiores.

ut genus est de essentia specierum et individuorum.
quid duplex. Genus, & species in quid, ut quid homo est animal.

complete. diffinitio. Reliqua tria in quale, ut quale animale
incomplete. Genus species & differentia essentialiter,

gen. et spec. Reliqua duo accidentaliter,

Accidens unum non conuertitur cu subiecto. Proprium de specie conuersim, *prædicatur,*
cu subiecto. Cætera non conuersim,

in quibus potest. Genus species & differentia nomine
& ratione, ut corpus ad quod, in sensu,

ut posito hominis ponitur animal prædicatur. Reliqua solum nomine, ut calor sensibilis. *am. quæst. in conuersis rationis et præ-*

Genus, differentia, & proprium, cognata
sunt speciei, & eam necessario sequuntur.

Accidens, non ita speciem comitatur, ut
eam sequi sit necesse.

omnis accidens enim vel actu vel consideratione separatur a subiecto. Genus, & differentia, ad definitiones
conducunt. i. est. ad explicandas res.

Proprium, & accidens, ad descriptiones
sunt aptiora.

ut sensibilis præcipue. Proprium, præcipue speciebus suis inest,
et præcipue inest hominibus. ac deinde specierum individuis.

funt in individuis hominibus ut in hoc Platone. Accidentia, è regione primum & præci-
in hoc Edwardo. pue competunt individuis. & minus principa-

liter deinde speciei & generi. *ut calor præcipue competit multum vel tibi, secundum hominem vel animal.*

Omne superius ad suum inferius relatum,
faciem

Solum accidens dicitur secundum magis et minus, idque
in conuerso.

*Individuum de uno solo. Ex hypothesis quod constat ex
huiusmodi propriis statibus, quarum collectio nunquam in
ni alio quopiam reperitur.*

DIALECTICAE LIB. I.

faciem generis induit, & eundem ferè locum in
argumentando obtinet. *ut animal relatu ad hominum
genus est, relatu ad vniuersum species.*

Hæ cōuenientiæ & differentiæ vtilissimæ sunt co-
gnitu. Aliæ etiam sunt, sed non ita necessariae, quãuis
proprium & accidens ad descriptiones sunt aptiora,
tamen ipsæ in definiendo, differentiarum defectu,
creberrime vti cogimur. Rodolphus vocat omne su-
perius genus, quod à genere & superioribus, similis-
ter oriuntur, argumenta. Nos tamen ne vocum para-
retur confusio, hic non abs re genus à specie, & pro-
prium à differentia, separauimus. Diligenter enim
nauare operam debent dialecticam auspicaturi, vt sta-
tim in initio ipsa vocabula cognoscant ad vnguem,
atq; ea superstitione admodum decernāt. Primum er-
go de regulis in vtranque partem pueris est disputan-
dum. Deinde animaduertendum quo pacto altiori-
bus, hoc est scribendi dicendique vsui subseruiant.

Sed quoniam diu erit (exigente id huius libri or-
dine) priusq; ad propositionem, & argumentationem
ipsam peruenitur, sine quibus haud facile poterunt
reliqua intelligi: hic visum est, quædam ex secundo,
& tertio libro desumpta, inferere.

Propositio, est oratio indicans verum, vel falsum.
vt, Deus est author omnium bonorum. Propositio
vera est, quæ vt res est, significat. vt, Adamas trahit
ad se ferrum. Falsa, quæ aliter quam res se habet, si-
gnificat. vt, Omnis senex est liberalis.

Propositio affirmatiua est, vbi principale verbum
affirmatur.

Negatiua, vbi negatur. Exemplum affirmatiuæ.
vt, Pueri amant otium. Negatiuæ: vt, Venter non ha-
bet aures.

IO. SETONI.

Argumentatio est, propositionum ad illatiuā notam connexio: tria sunt in argumentatione notanda, Antecedens, copula, & consequens.

Antecedens, est prior pars argumentationis copulam præcedens.

Copula, est nota illatiua, vnde infertur cōsequens.

Consequens, est posterior pars argumentationis, notam subsequens.

Argumentatio bona, est cuius antecedens necessario infert consequens. vt, Cernit, ergo oculos habet.

Mala est, cuius antecedens potest esse verum, consequente existente falso: vt, Adolescens est, ergo prodigus. Facile poterit hoc loco præceptor ille, qui hæc dignabitur docere, plures ex secundo & tertio libro propositionis, & argumentationis diuisiones colligere, quo cætera citius à tenellis intelligantur, & postea ordinem ipsum contextus seruare.

*Prædicamentum est septaginta vocum communium
et singularium: prædicabile vocum communium tantum.*

DE PRÆDICAMENTIS.

id est: reutabulo **P** RÆDICAMENTVM, est simplicium terminorum, pariter ac rerum, certa quædam series. Decem sunt huiusmodi: Substantia, Quantitas, Qualitas, Ad aliquid, Actio, Passio, Quando. Vbi, Situs, Habitus.

Nulla est vox, siue singularis, siue communis, quin in aliquo prædicamentorum inueniri potest, modo non sit inter nouem illa genera, quæ his versiculis complexi sumus.

*10 p. Arbor, sex, feruos, feruore refregetur. Vox
Ruri, cras, stabo nec tunc, exo.*

omnia præter nomen sub.
Config. etiam comprehendit omnes voces quæ
a bestijs educuntur, ut latentes. Et

DIALECTICAE LIB. I.

Vox artis, significans, priuatio, fictum, ut Achatas

Pars, deus, excedens, complexi vel polysemus, sic cimbria

Ista categoriæ non possunt verba locari. ficta res.

excedens quia nihil recte significat. complexi res. prædicamenta

N VNC est vt simili compendio prædicamenta
perstringamus, quæ sunt substantia, quantitas
&c. Hæc summa genera, & capita ideo di-
cuntur, quod nullum habent superius vniuocum. In
his elementis, seu classibus, res omnes & vocabula
eo reponuntur, vt inter definiendum, ac ratiocinan-
dum, habeas in promptu, vnde velut è quodā penu,
quibus opus est, depromas. prædicamenta subiiciun-
tur transcendentibus, sic appellant dialectici vocabu-
la illa, quorum significatio ad rem quamque se exten-
dit, qualia sunt ens, res, aliquid, & vnum. Ens ergo
siue res æquiuoce prædicamenta complectitur, sed
hic opportunum videtur, vt quid sint vniuoca, æqui-
uocaque dicamus.

Vniuoca dicuntur, quorum nomen commune est
& secundum illud nomen eadem ratio substantiæ.

Animal, saxum, Arbor.

Equiuoca vero dicuntur, quorum nomen commune
est, & secundum illud nomen substantiæ ratio di-
uisa. vt, Sagitta, piscis, capra. Hæc a logicis reijci-
untur. Quatuor sunt tantum prædicamenta, re præ-
& ratione distincta. Substantia, quantitas, qualitas
& vbi. Reliqua rerum relationes magis quàm re
significant.

Expositio carminum.

Vox artis, (de qua superius præbuimus exemplum
à prædicamentorum consideratione reijcitur. vt, præ-
dicabile, prædicamentum, propositio, & cætera. Ca-
sus, numerus, verbum, coniugatio, & cætera. Exor-

particularia sunt. B iij diuisi

Universales, sunt prædicamenta respectu vniuersitatis
Integros, ut caput pars corporis.
Essentiales, ut forma pars rei naturalis
Definitiuæ, ut genus pars definitionis

quoniam vox æquiuoca. cuius nomen commune est, & definitio nominis
alibi atq; alibi. Vox vniuoca cuius nomen commune est, & eadem
nominis attributa naturæ definitio.
Categor. id est. Prædic. definitio. sed prædicamentum quoddam posuit

IO. SETONI.

dium, narratio, epilogus, & cætera in alijs scientijs, quæ quidam in relatione, alijs in nulla locant classe.

Consignificans) omnia significat syntegoreumata, qualia sunt vel, &, ac, omnis, nullus. Adde etiam & non significatiua, vt, Latratum, hinnitum, & similia, quæ aduntur à bestijs.

Priuatio) quæ nullam rem, sed potius rei absentiam, significat, proprie in nulla est categoria, nisi forte per accidens in ea, in qua res illa, cuius est priuatio, continetur. vt, Tenebræ, foramen, cæcitas, ignorantia, obliuio, umbra.

Fictum) verba commentitia designat, qualia sunt Gorgon, Chymæra, Stix, Cerberus, Sphinx, Sirenes, Cyclops, Acheron, Alecto, Ptisiphone, Megera, Lamia, & cætera.

Pars) totius membra, aut qualescunque totius rei partes designat. vt, Manus, caput, oculos, cor, pulmo, vena, cutis, fundamentum, paries, tectum, radix, ramus, caulis, culmus, gluma, geniculus, & cætera.

Deus) creditur à multis non esse in prædicamento, vt aliaque sunt actu infinita. vt, Deitas, creator, numen, æternum, & cætera. Deus tamen rectius (opinor) ab alijs dicitur esse perfectissima substantia.

Excedens) id est transcendens, vt ens, res, vnum, aliquid, opinabile, & si quæ sunt alia, quæ nil certi, sed omnia indiscriminatum (vt dictum est) significant.

Complexum) vt, Homo iustus, irrationale animal, quæ non sub vno aliquo, sed in diuersis continentur prædicamentis. veruntamen si voce solum fit complexum, vt corpus animatum, hæc modestia, & talia (quibus vocum inopia vtimur) non debet a prædicamento videri alienum.

*4 sunt per se et pariter et rationem substantia quare ual. vii.
cetera potius et ex relatione, quoniam ex significant.*

DIALECTICAE LIB. I.

Polysemus, id est equiuoca, ut acutum, virgo, li-
ber, leue, & cetera, quorum incerta est significatio,
& idcirco distinguenda, priusquam in categorijs re-
ponantur. Sed de ijs nimis fortasse multa.

*Mundus, sol, luna, etiam, quoniam essentia habent quia
de ijs nihil potest dici, quoniam sunt secundum substantiam. quoniam vero
subsistunt actu existenter, sunt prima substantia.*

DE SUBSTANTIA.

id est substantia.

SUBSTANTIA, est res qua suffulciuntur
accidentia. Prima, Secunda.

mundus, et Substantia prima, est indiuiduum substantia
vni aliquod designans. ut, Vergilius, hic lapis.

Secunda, est primæ genus, aut species, multa
repræsentans. ut Arbor cerasus.

*id est accidentia quia substantia est potius
et accidentia sunt substantia et potius* Proprietates sex.
Nulla substantia est in aliquo subiecto.

Secunda substantia & eius differentia, vni-
uoce, & proprie de primis prædicantur.

Prima, hoc aliquid significat.

Secunda vero, quale quid.

Substantia nihil est contrarium.

Non suscipit magis aut minus.

Prima substantia propriissime contrario-
rum est susceptibilis.

Completa substantia genera, celi & ele-
menta, vegetabilia animalia, fossilia, imperfecte
mixta, &c.

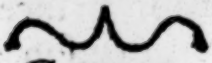
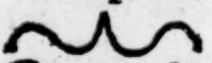
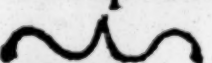
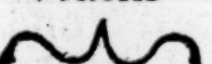
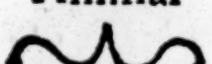

Incompleta species sunt, angelus, spiritus,
manes, demon, anima separata, materia, for-
ma, partes, & si quæ sunt huiusmodi.

id est substantia. Completa substantia, sine corporea est, quæ cerni tangi
potest. Incompleta quæ nec cerni, nec tangi potest. Sed
solum de cogitatione comprehenditur. ut Deus.

B iiii

Sub-

IO. SETONI.

	Substantia	
Corporea		Incorporea.
	Corpus	
Compositum		Simplex.
	Compositum	
Viuens		Inanime.
	Viuens	
Sensile		Insensile.
	Animal	
Rationale		Irrationale.
	Homo	
Plato		Socrates.

elementa.

f. ignis, aqua, aer, terra. et omnia.

caelestia corpora simplicia sunt.

Compositum est quod componitur ex 4 elementis, et ipsa elementa

et omnia corpora respiciunt.

Est enim quasi sustentaculum, ac basis reliquorum

ut saxum, ut ignis, illi crassities, huic raritas veluti suo

susceptibili innititur, & inest.

Prima substantia, singularis est, & infima, quæ de

una tantum re enuntiatur, ut pote Demosthenes, hic

psitacus, quorum natura (quo minus de plurimis di-

cantur) repugnat. Secunda vero, genus seu species

est primæ, hoc est communior quædam, & amplior,

quàm ut ad vnum aliquot significandum astringa-

tur: ut, Demosthenis, species homo, genus animal.

Ita ad hunc psitacum species est psitacus, genus vero

avis.

Nulla substantia est in subiecto, quia ipsa est potius
ceteris

DIALECTICAE LIB. I.

ceterorum prædicamentorum subiectum, vt ex definitione eius patet. Nam licet vinum in cado sit, non tamen vt in suo subiecto, sed inest vt in loco. Dicitur aliquid inesse nouem modis, veluti in loco vase, toto partibus, genere, specie, fine, efficiente, forma.

Differentiæ & partes substantiæ, quoniam incompletæ sunt, non putantur proprie in prædicamento locari. De primis tamen, proprie, & vniuoce prædicantur, vt latius dicetur, vbi ventum est ad prædicationem.

Quale designat qualitatem circa substantiam. vt cum dico animal, ostendo talem esse substantiam, qualis de pluribus prædicari potest.

Substantia nõ agnoscit contrarium, quamuis iuxta eius qualitates, & formas, nonnunq̃ contrariatur: vt Ignis, & aqua, quæ ob mutuam pugnam à phisicis contraria appellantur. At completæ substantiæ nec inuicem contrariantur: nec quicquam aliud ijs alienum.

Non intenditur nec remittitur, sed omnis substantia æque est substantia: vt, Bos, brutum, ignis, æs, corpus, ex æquo sunt substantiæ: Vna tamen alijs magis vel minus dici potest, secundum angustiam, aut amplitudinem: vt, Species magis quam genus est substantia, & indiuiduum maxima dicitur, quod plurimis substat, sed nec magis nec minus est secundum prædicamenti essentiam.

Prima substantia, cum singularis sit, propriissime per suam ipsius variationem contrariorum est susceptibilis. Nam etsi opinio, & enunciatio suscipiât contraria, verum & falsum, nulla tamẽ in ipsis, sed in ipsa re potius, per mutatio existit, semper enim eadẽ permanet hæc propositio. Cæsar pugnat, quicquid agat Cæsar: veram tamen, nisi eo pugnante, non dicimus.

Secunda autem substantia, gratia primarum contrarijs

trarijs subiicitur. Dicitur homo diues, quia Cræsus & Attalus, & alij fuere diuites : pauper quia Irus, Codrus, & alij rerum inopia laborabant. Longe igitur aliud est contraria habere, & cōtraria suscipere. Pueris dialecticam auspicantibus, non solum enitendum censio, vt voces quascunque in suas classes reducere, ne collocare discant, verum etiam vt gradus vocum inter se cognatarum perfecte cognoscant, quo ab imis ad suprema, velut per gradus quosdam ascendere, & contra ad ima vsque inde descendere possint, vt sciant quousque fit progrediendum, nempe ab omni indiuiduo, cuiuscunque sit categoriæ, tanquam à primo gradu per intermedia ad summa vsque genera licet progredi, vbi oportet sistere. vt, Cicero, homo, animal, viuens, corpus, substantia, hic sistendum est. Similis est à generalissimo in quoduis suum indiuiduum descensus, vt substantia, corpus, compositum, viuens, animal, brutum, terrestre, gressibile, quadrupes, equus, Bucephalus, nihil est infra Bucephalum, nec supra substantiā, quod sub huius categoriæ ambitu contineatur. Nam ens reijci à prædicamentis, superius ostensum est, quod res omnes quæ sunt in discriminatum significat, & ultra ens, opinabile, dictio amplissima, ea omnia quæ sunt, ficticiæque monstra quæ non sunt, sed imaginantur, significans. Hic vocum gradus, rem quampiam definituros iuuabit plurimum.

Recitantur à quibusdam hæc, completæ substantiæ genera, cæli, elementa, animalia, vegetabilia, fossilia, imperfecte mista. Mihi videntur vix satis integre huius prædicamenti seriem complere, pannus enim, cadaver, & lac, & talia vocabula, non possunt apte prædictis generibus comprehendendi. Incompletæ substantiæ species sunt, angelus, spiritus, mânes, dæmon, anima

DIALECTICAE LIB. I.

nima separata, materia, forma, partes substantiae, & si
quae sunt huiusmodi. Discant pueri, quot genera sub
se continent vegetabile, & fossile, vt huius praedica-
menti intelligant immensitatem.

Divisio duplex } *logica, est generis in species per differ-*
 entia
 realis } *est integralis in suas ptes accomoda-*
 tae } *eductio de hac divisione*

DE QVANTITATE.

loquitur. Secundu
est divisibilis in semper
divisibilia

QUANTITAS, est cuius gratia divisibi-
le sectionem participat. vt, Linea sex.
Duplex Continua. + Discreta. - *multitudinem*

continuis terminis est finis cuius ptes et initium alterius
Continua, est cuius partes in communi ter-
mino connectuntur. Eius quinque sunt species,
linea, superficies, corpus, tempus, & locus.

Cois termin.	{	Lineae	}	est	{	punctum,
		Supficiei				linea.
		Corporis				superficies.
		Tēporis				iā, nūc. &c.
		Loci				linea.

multu et unita
numeri quoniam non sunt in re. pte se sed gratia lineae et
Punctum, est insecabile quiddam, quo solam
longitudinem diuidimus. *Aug. sunt actus in omni linea, principia*

Linea, est longitudo latitudine & profundo
carens. *ut mensura. duplex: communis, mathematica haec mensura*
tantum et cogitatione comprehenditur, de hac

Superficies, est longitudo & latitudo, sine
profundo. *est quasi corpus continens.* *Secundu*
eadem est ratio
in ceteris.

Corpus est longitudo, latitudo, & profan-
ditas. *habetur corpus perfectissima quantitas, quia omne*
dimensionem designat

Tempus, est primi motus per successionem
numerus. *est numerus*
per se motu. cum solem et planetas
et mensura
quod est motus. ptes sunt an dixerint in se. ptes
quod est motus. ptes sunt an dixerint in se. ptes

numerus duplex. unum numerus quo res numeratur vt. duo tri-
numerus
numerus
omnis numerus numerans est
ni ptes. quantitatis. numeratus
ni omnibus ptes.

*Quantitas discreta et numerus numerans idem
sunt omnino.*

IO. SETONI.

omnis corpus est in loco vel secundum totum vel secundum partem. dicitur locus et superficies regilla omnino eadem sunt. sed ratione differunt. nam locus est pars corporis continens, superficies
Locus, est concava superficies corporis **Concavi.**
Quantitas discreta est, quæ discretas, & mi-

nime continuas habet partes. **ut, Numerus.**

Oratio est in quantitate iuxta mensuram syllabarum in qualitate ut in get passionum auditore: in substantia quantitas scripta est.
Numerus est unitatum collectio, **ut, Viginti.**
Unitas est quiddam, non quantum, unde quem-
vis numerum licet procreare.

Binarius est numerorum minimus.

Maximus autem numerus non potest assi-
gnari.

ut quantitas continua semper minui, ita discret.
semper augeri potest.

QUANTITAS est suapte natura in partes diuisibilis. Huius gratia diuiduntur, substan-
tia, qualitas, & quæcunque participant sectio-
nem. Nam omne quantum, & solum quan-
tum, est diuisibile, si ut (hic sumitur) diuisionem reas-
lem intelligas. Quantitatum alia continua, alia discre-
ta. Hoc est magnitudo, & multitudo.

Continua est, quantitas diuisibilis in semper diui-
sibilia, ut Linea, superficies, & cætera species. Eius
partes in termino aliquo communi connectuntur.

Terminus communis est principium vnus partis,
& finis alterius. ut cõmunis terminus lineæ est pun-
ctum, superficiei lineæ, corporis superficies, tempo-
ris, iam, nunc, præsens, instans, loci, lineæ, quia locus
est superficies, & hic pro re ipsa, hoc est pro mensu-
ra loci, sumitur.

Punctum est quiddam, non quantum, insecabile,
quo sola longitudo diuiditur. Duo sunt actu pun-
cta in omni lineæ, principium, & finis: potestate ve-
ro infinita sunt, vel in minima lineæ. Porro ut li-
nea.

DIALECTICAE LIB. I.

nea diuiditur per puncta, ita superficies, per lineas, corpus per superficies, tempus per præsens, & locus per lineas diuiduntur. Linea nuda est longitudo reliquis carens dimensionibus. Talem autem cogitatione oportet fingere, quod omnis linea ducta secum trahit latitudinem. Quin etiam mente concipienda est & superficies, ut hic definita est, quod omne planum in rebus, profundum habet sibi adnexum.

Corpus, ut hic capitur (abutimur enim hac voce aliarum defectu) omnem dimensionem designat. Atque ob hanc dimensionis trinitatem, habetur corpus perfectissima quantitas.

Tempus est numerus primi motus, hoc est primum mobile, dum solem & alios planetas rapit, motu suo, & continua reuolutione tempus numerat, & æquis spatijs mensurat. Aduerte temporis partes, licet sint continuæ inuicem, non esse permanentes, nec ut partes lineæ in continuo positionem habent, qua de re plurate docebit Aristoteles. Quantitas discreta est, cuius partes nullo communi termino adnectuntur, sed separatæ inuicem existunt, ut numerus, vel oratio ad nullum limitem communem copulantur numeri, aut orationis partes. ut quantitas continua perpetuo minui, ita discreta semper augeri potest, hic maximum, illie minimum ignoramus. Quod de numero dictum est, de numero numerante quo res numeramus intellige, ut quinque, decem, centum, &c. quod numeratur, est aut substantia, aut qualitas, aut aliquid aliud. Tempus non numerat motum supremæ spheræ, sed ab eo numeratur, ut prædictum est: & ideo non numerans numerus, & discretum, sed numeratus numerus, & continuum habetur.

Oratio pro tenore vocis, hoc est, pro syllabarum
mens

mensura. Quantitas potest dici, quanquam nec oratio, nec locus propriè quantitates censentur, quandoquidem locus (si eius rationem contempleris) ut ad locatum refertur, in relatione locatur. Oratio autem rectius in tertia specie qualitatis, cum sit vox, reponitur.

omnia contraria nunt. eidem subiecto. Et eidem parti subiecti diversis + oppositis, nisi alterum sit a natura, q. minime congruit positionibus loci.

Proprietates. III.

omnia contraria opposita sunt secundum quantitatem formæ. In se, et se ipsum non repugnant secundum quantitatem formæ, sed secundum distantiam loci.

Quantitas non habet contrarium.

magna et parva non sunt contraria, quia nihil est

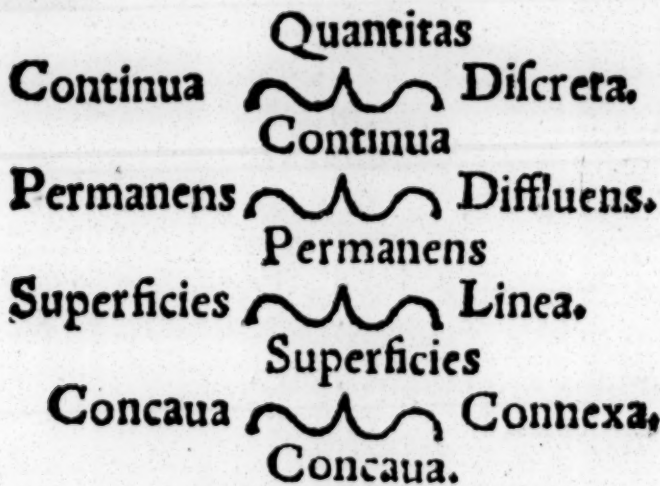
Non suscipit magis aut minus.

Quantitas est quæ res æqualis, vel inæqua-

lis censetur alteri.

Sub hoc prædicamento continentur omnia

magnitudinis, numerorum, & mensurarum nomina.

Hæc & illa concaua superficies.

Pri-

DIALECTICAE LIB. I.

Prima & secunda proprietas, facile ex substantiæ proprietatibus cognoscuntur. Tertia huic prædicamento est peculiaris, nam ex quantitate dicitur res esse alteri æqualis, vel secus, nempe tum res æquales dicemus, cum illarum quantitates sunt æquales.

Continet sub se quantitas nomina, id est species, magnitudinis, mensurarum, & numerorū. Nomina magnitudinis, longitudo, latitudo, profunditas, altitudo, planum, granum, digitus, spithama, dichas, cubitum, vlna, pes, sequipes, gradus, passus, pertica, stadium, miliare, leuca, parasanga, &c.

Mensurarum, pinta, sextarius, congius, cotyla, dyaulus, modius, amphora, vncia, libra, semis, triens, sextans, chenix, dolichus, pondo, talentum, bilibris, & alia huius generis sexcenta, quæ studiosi pueri sedulo conscribent.

Numerorum, decem, viginti, quadraginta, centū, sexcentum, mille myrias, & reliqua infinita.

DE RELATIONE.

*omnis relatio est vocū relatio
non rerū: omnia relationes
sunt accidentia*

AD ALIQUID, dicitur cuius essentia ex alio dependet. vt, Pater. i. *in suo correlatiuo*
duplex relatiua actu ea dicuntur, quæ apte inui-
et pignus cē referuntur in obliquis. vt, Pater est filij pater.

Relatiua potentia sunt, quorum existente vno, non necessario sequitur alterum. vt, Sensibile, & sensus.

Proprietates. IIII.

Ad aliquid habet contraria.

Suscipit intentionem & remissionem.

*non per se sed ratione qualitatis
et in vno vtroque contrarium
amicus et inimicus
dicitur magis vel minus simile eodem modo.*

Re-

3 Relatiua propria necessario sese mutuo, consequuntur. vt, Præceptor & discipulus.

4 Propria relatiua sunt simul natura, hoc est sese ponunt & auferunt. vt, Loquitur ille.

vt posito seruo ponitur et dominus; et sublato domino tollitur nomen serui. Ad aliquid.

Magistratus ~~~~~ Cognatio et statum noia

Magistratus

(&c.

Prætor

~~~~~

Rex, consul, &c.

Prætor

Urbanus

~~~~~

Peregrinus

Urbanus

~~~~~

Hic prætor urbanus, & ille.

AD aliquid dicitur, cuius essentia non ex se, sed ex alio pendet. vt, pater, & dominus, ex suis correlatiuis filio & seruo. Relatiua actu ea sunt, quæ apte inuicem, & mutuo sese in obliquis sequuntur. vt duplum est dimidij duplum, & contra, dimidium est dupli dimidium.

Relatiua potentia non necessario sese consequuntur, nam quamuis sequitur, si sensus sit, sensibile esse, tamen è contrario non sequitur, quia potest esse sensibile, absque sensu si sensibile passiuè sumatur.

Suscipit contraria, vt virtus contraria est vitio, non quod virtus referatur ad vitium. Virtus enim studiosi est virtus, & non vitij virtus, sunt tamen inuicem contraria.

Intenditur & remittitur, vt simile, & æquale magis

DIALECTICAE LIB. I.

gis, & minus dicuntur.

Necessaria est consecutio in proprijs relatiuis. vt
Præceptor est discipuli præceptor, & discipulus
ceptoris discipulus.

Relatiua actu sunt simul natura, nam
vt, Si dominus est, seruus est, & auferu
sit dominus, non est seruus, si non est seru
minus est. Relatiua propria, & relatiua actu, & se
cundum esse sunt idem, sic & idem sunt relatiua po
tentia, impropria, & secundum dici, vt loquuntur.
Hæc omnia prædicamenta penè complectuntur, nec
sunt ita multum necessaria. Ad hanc classem refe
rendæ sunt, iuxta quosdam, omnes voces, quæ non
possunt in alijs collocari. verum quamuis hoc prædi
camentum adeo sit capax, vt videatur multis omnia
penè reliqua ambitu suo complecti, difficile tamen
est, vocabulorum inopia, eius intermedia genera in
uenire, etiam si sexcentæ eius species vltro sese qua
renti offerunt.

Si certo vnum relatiuorum cognoscas, & alterum
scias oportet, vt si scias Bacchum esse Iouis filium,
scis Iouem esse Baccho patrem. Ad hæc si relatiuum
definias, eius correlatiui facienda est mentio. Denique
Ad aliquid quoniam sola est relatio rerum, non vt
cætera accidentia sensui obijcitur, sed solo intellectus
obutu apprehenditur. Huius ergo categoriæ sunt
quæcunque non rem, sed rei designant, collationem.
vt omnia cognationis, affinitatis, magistratus, & ata
tis nomina.

C

Nomi-

IO. SETONI.

Pater, filius, auus, proauus, abauus, tritauus, attauus, nepos, pronepos, abnepos, trinepos, atnepos, neptis, filia, frater, soror, auunculus, matertera, auita, patruus, &c.

Maritus, vxor, socer, nurus, glos, gener, focrus, leuir, fratria, vitricus, nouerca, priuignus.

Rex, Imperator, Dux, Consul, Dictator, Prætor, Quæstor, Ediles, Tribunus.

Infans, puer, adolescens, iuuenis, senex, decrepitus, &c.

forma essentialis, secundum rem substantia est: secundum modum predicandi, qualitas est. Et quando res in qualitate nominatur qualis, ut a iustitia, iusti: aliter qualis, ut qualis homo. esse longus, comestus, &c. sed non naturalis, sed accidentalis.

DE QUALITATE

QUALITAS, est forma accidentalis, quæ res qualis appellatur. vt, Fortitudo.

Hæc in quatuor partes consumitur, habitum, potentiam, passibile, & formam.

Addunt autores habitui affectionem, potentiam impotentiam, passibili passionem, & formæ figuram.

Habitus est qualitas sensim acquisita, sensimq; à subiecto mobilis. vt, Dialectica.

Affectio est brevis inclinatio ad aliquid, unde habitus initium sumit & gignitur. vt, Desiderium discendi græca, sic et adiu, ira, voluptas, &c.

Potentia est donum naturæ innatum, quæ facile mobilis à subiecto.

Affectio, impotentia et passio non sunt acquisita ad proprias qualitates: sed quæ sunt habitus, potentia, et passibilis.

Habitus est affectio communis.

DIALECTICAE LIB. I. ^{ob} ^{erga} ^{oculus}

quid firmitus & magis possimus. vt, Visus. ^{meus, ro}

Impotentia, est illius naturalis vis absentia,
vel potius naturalis quædam imbecillitas, qua
quid minus audemus. vt, Timiditas. ^{et castitudo.}

Passibile, est qualitas permanens, quæ sen-
sui passionem incutit vt, Dulcedo, albedo. ^{qualitas perma non}

Passio, est momentanea qualitas ex affectio-
ne excitata. ^{quæ cito} ^{discedit, vt nra}

Forma, est ex numeri proportionem proue-
niens qualitas. ^{est ex certa quantitate}

Figura similiter ex continui terminatione
assurgit. ^{est ex continua quantitate quæ} ^{semper} ^{divisioni potest} ^{respicit magnitudinem}

QUALITAS est secundum quam aliquid dicitur
esse quale, vt à fortitudine dicitur homo
fortis, à sapientia sapiens. Addunt authores
habitu effectiorem, potentia impotentiam,
passibili passionem, & formæ figuram. Ita habitus
& affectio primam speciem, potentia & impotentia
secundam complent, atque ita de reliquis. Habitus
est qualitas non natura, sed studio sensim parta, &
sensim à susceptibili separabilis, vt doctrina. Sub hac
specie virtutes, vitia, scientiæ, artesque omnes con-
tinentur.

^{forma} ^{est} ^{figura potest dici eadem dædmo modo}
^{vt, Quadrangulus, forma est si respicias anguloru}
^{numoru tantu. In lineæ} ^{est} ^{si respicias} ^{magitudinis descriptionem} ^{confideras} ^{figura est}

^{discreta} ^{fig} ^{longitudo} ^{magnitudo}
^{Continua}

Formam virtutis, pñti di esse figuram.

IO. SETONI.

Habitus	Virtus	Iusticia, fortitudo, prudētia, tēperantia, mansuetudo, liberalitas, lenitas, magnificētia, patientia.
	Vitium	Auaritia, prodigalitas, libido, superbia, inuidia, discordia.
	Scientia	Grāmatica, dialectica, philosophia, arithmetica, musica, rethorica, astrologia.
	Ars	Ars fabrilis, textoria, lanificium, pictura, ars militaris, & mechanicæ omnes.

Potentiam definiunt quidam esse qualitatē ad bene operandum innatam, vt durities lapidis, virtus sentiendi, vt auditus, gustus, vir pugil, tenacitas, glutini, ira. Quidam natura, quidam industria fiunt pugiles, & cursores, vt ait Aristoteles. Verū qualitas illa quantum est naturalis potentia, sub hac secunda specie continetur, quantum industria acquiritur habitus, & ita de reliquis affectibus est dicendum.

Impotētia innata quædam imbecillitas est, qua res sunt imperfectiores, & longius à naturali potentia absunt, vt mollities, effeminatio, timiditas. Potentia & impotentia diuersæ sunt per se species specialissimæ, sed idem genus constituunt. Nam vbi Aristoteles ait, quatuor esse species qualitatis, intelligit quatuor genera, quæ vocabula sæpissime apud authores confunduntur. Nos vocum defectu, istas octo species designamus singulatim, quoniam defuere vocabula, quibus habitus & affectus, potentia & impotentia, & reliqua genera simul continerentur.

Passibile permanens est qualitas sensui passionem inferens. vt, Albedo, sonus. Continet hæc species omnia

DIALECTICAE LIB. I.

omnia sensuum obiecta, vt colores, sonos, odores, sapores, & tactiles qualitates quascunque. Assuescant igitur hic pueri, quinque sensus cum illorum organis, & obiectis per contraria, & media expedite suis praecceptoribus recitare, quae res in primis copiam orationis auget, vt cetera taceam.

Sensus, s.	Visus	orga na, s.	Oculus	obies cta	Color	{	album
	Auditus		Auris		Sonus		nigrū
	Olfact ⁹		Naris		Odor		acutus
	Gustus		Lingua		Sapor		grauis
	Tactus		AVAYVU, MO		frigidum calidum		suauis
							grauis
							dulcis
							amar ⁹

Animaduertendum est in tactilibus qualitatibus non vnam esse contrariorum coniugationem, vt in reliquis obiectis, sed plures. vt, Calidum, frigidum, humidum, siccum, molle, durum. &c.

Discant hic adolescentuli, per quae media recipiuntur obiectorum species, vt aquam, aerem, carnem, & quo pacto, & vnde patiuntur sensus, quomodo impediuntur, & falluntur sensus circa propria obiecta. Denique quomodo peragitur omnis sensatio, quae quamquam magis ad naturalem philosophiam spectare videri possint, tamen haec in transcurso vtcunq; hic praegustare non erit (opinor) inutile, cum dialectica philosophiae subferuit, & viam quasi praeparat.

Passio quia non permanet, non meretur nomen qualitatis, licet in hoc praedicamento contineatur, etenim nemo appellatur pallidus, quod semel aut iterum palluerit.

Forma est qualitas rei, quæ ex numeri alicuius applicatione contingit. vt, Murus quadratus dicitur, eo quod eius forma numero quaternario designatur. Sic trigonus, octonarius, quaternarius, & cæteri termini arithmetices. Figura magnitudinem respicit, & est qualitas rei consurgens ex linearum ductione, vt circulare dicitur corpus aliquod, eo quod eius superficies linea circulari sit terminata. Sic lapis triangularis quod angulos tres tribus rectis lineis conclusos habeat. Huc omnes geometriæ termini tendunt. Potest aliquando eadem vox, & forma, & figura dici diuerso modo; vt, Quadrangulus forma est, si respicias angulorum numerum tantum, sin ipsam linearum vel superficiei vel magnitudinis descriptionem consideres, figura est. hoc in super animaduertendum est, hæc omnia quantitates esse vocabula, si dimensiones nudas spectes, sin rationem viamque, ista ad res applicandi respicias, in hoc collocantur prædicamento. Singula prædictarum quatuor specierum innumera corporis animique accidentia continet, quæ ex optimis latini sermonis authoribus diligenter colligenda sunt & conscribenda. A iunt Protagoram sophistam ab ortu solis vsque ad occasum, de quacunque proposita re sermonem perpetuare potuisse, tantum animi corporisque qualitatum sibi collegerat acervum, quibus inter dis-

S. Ruata respiciendum supra modum fuit adiutus

Qualitati aliquid est contrarium.

Qualia intenduntur & remittuntur, id est
Qualitatis est quod res similes & dissi-

ut alius, frigidus
aliorum improprie
similes dicuntur. ut Hector et Argil'us sunt
similes, quia simili qualitate praediti. Similia
Memnon autem et Paris dissimiles, sic timidus
ille fortis.

DIALECTICAE LIB. I.

Similia sunt quaecunque simili imbuuntur
qualitate.

Dissimilia verò quæ diuersa.

Denominatiua sunt substantium & adie-
ctium, partim nomine partim re congruentia.

Substantium appellant logici abstractum,
adiectium concretum.

Quædā sunt voce tantum, quædam re tan-
tum, quædam re & voce simul, denominatiua.

Re tantum (ut) somnus dormiens? re et voce (ut)
voce tantum (ut) Qualitas vini violentus? temperans.

Animæ Corporis.

Animæ

Acquisita Naturalis.

Acquisita

Permanens Transiens.

Permanens

Moralis Intellectualis.

Moralis

Virtus Vitium.

Virtus

Principalis Minus principalis.

Principalis

Iustitia Fortitudo. &c.

Iustitia

Ciceronis iustitia.

C iiii

Qua-

QUALITATES inuicem cōtrariantur. vt,
 Bonum & malum, calidum & frigidum, al-
 bum & nigrum vel frigiditas & caliditas, al-
 bedo & nigredo, &c. Secunda proprietas
 potius de qualibus intelligitur, quam de ipsis qualis-
 tatibus. vt doctus, iustus, albus, altero magis & mi-
 nus dicitur. Albedo, iustitia, & cetera abstracta pro-
 prie nec intenduntur nec remittuntur, quod concre-
 tis, hoc est qualibus creberrimū est. Istæ voces simile
 & dissimile qualitates non sunt, sed in prædicamen-
 to relationis. Res tamen secundum earum qualita-
 tes similes vel dissimiles appellantur, non aliter ac se-
 cundum quantitatem dicitur, quoduis æquale, aut in-
 æquale. Insuper infinita denominatiua ex hac classe
 sumuntur, itaque hic visum est, quid sint, explicare.
 Denominatiua partim nomine similiter enim inci-
 piunt, partim re, hoc est significatione congruunt vt,
 sapientia sapiens, prodigalitas prodigus. Intellige-
 da est igitur definitio de ijs, quæ nomine pariter &
 significatione sunt denominatiua, atque ad huius de-
 finitionis analogiam facile aptari potest eorum defi-
 nitio, quæ re aut nomine tantum sunt denominatiua.
 Virtus & studiosus re solum, pater & paternitas tan-
 tum voce sunt denominatiua. Marmoreum autem li-
 gneum & lapideum (opinor) proprie non esse deno-
 minatiua, quoniam substantiam, verius quam accidēs
 significant. quando idem prorsus est marmorea co-
 lumna & marmor, lignea mensa & lignum. Intellige
 ergo substantiuum & adiectiuum in accidentibus po-
 tius quam in substantia, vt iustitia & iustus, non autē
 homo & humanus. Longior essem, si conarer recen-
 sere ea, quæ sub huius prædicamenti ambitu conti-
 nentur, tam innumera ac diuersa sunt, possunt qui
 volunt Murmelium consulere, cui multum debemus
 ob

DIALECTICAE LIB. I.

ob suam in prædicamentis operam, quanquam & alibi & in hoc prædicamento non semel (me iudice) sit lapsus. Nec hominem taxo, cui potius agendas esse gratias censæo, quod in re ardua, quod potuit, præstitit.

DE ACTIONE.

In actione sunt verba figurata habentia.

ACTIO, est vis ab agente in passum proveniens. ut, Secare Diuiditur multifariâ, ut in tabula sequenti leges.

Omnis actio est in motu.

Omnis actio infert passionem.

Proprietates. II.

Contrarietas reperitur in actione.

Actio recipit plus & minus.

Actio

Perdurans

Perdurans

Subitanea.

Animati

Animati

Inanimati.

Sensilis

Sensilis

Insensilis.

Voluntaria

Voluntaria

Non voluntaria.

Ambulare

Ambulare

Studere.

Ambulatio Ciceronis.

Nihil

est. non per se sed per accidens causa contraria. ut caliditas et caliditas. ut ignis ignem magis calidificat.
actio et passio vni motui constituentur.
quædam verba passiva referuntur ad prædicamentum actionis ut nil est.
preposita sunt verba, quæ neque sub prædicamento actionis, nec passionis continentur.
ut calidus frigido: tamen sub passibili qualitate continentur. item iacido, sedro, sto, spectans situs sunt, licet non tam proprie quam frigidus actio.

NIL est in hac categoria, quod interprete-
geat. Nemo qui regulas gustauit grammati-
ces, ignorat quid sint actio & passio. Verum
hic largius aliquanto sumitur actio, quam apud grā-
maticos. Nam proficisci, infidiari, loqui, licet non vo-
ce, significatione tamen sunt actiua.

Contrarietas est in actione, vt calefacere, frigefacere.
Intenditur ac remittitur actio. vt, Siccare, frigefacere,
plus aut minus dicimus. Nec omnis nec sola actio ha-
bet contraria, vnde habere contrarium, nec primo, ses-
cundo, tertio, aut quarto modo conuenit actioni.
Non est itaque proprium actioni, sed potius quaedam
conuenientia, ac idem de secunda proprietate huius
capitis, & aliorum predicamentorum penè omnibus
proprietatibus, est dicendum.

DE PASSIONE.

*Omnia fere verba, quae passioe significationis sunt, ad
hoc predicamentum pertinent.*
PASSIO, est actionis in aliquo effectus, &
passio. vt, secari, percuti.

2 item verba ad sensum pertinentia, vt intelligo, hic eo aucto, nam quod intelligit, hinc agit sed patitur.
Diuidi potest in animae & corporis pas-
siones, ac inde in varias species, vt postea erit
manifestum.

Proprietates.

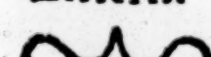
1 Passio participat contraria. vt, Calefieri, frigefieri. non per se sed gratia contrariarum qualitatum.
2 Actio et passio sunt relatiua actus.
3 Præterea recipit passio plus & minus. vt, Dicitur actio.
Aliud alio magis secatur, & minus.

vt probenit ab agente.
passio, vt recipitur in passu.

Passio

*Non sumitur hac species et illa quae est in virtute speciei
qualitatis: hoc enim est vt definitur vis ab agente illata,
illuc vero vt ex passione excitata qualitas. Differunt
autem a caliditate. hac passio non est nisi in motu,
illa non est nisi post motum.*

DIALECTICAE LIB. I.

	Passio	
Animæ		Corporis.
	Animæ	
Brutæ partis		Intellectus.
	Brutæ partis	
Sensitiuæ		Appetitiuæ
	Sensitiuæ	
Externi		Interni.
	Externi	
Visio		Auditus, gustus, &c.
	Visio	

Socrates visio, & hæc, & illa.

DO C E T Aristoteles in physicis nihil esse re ipsa inter actionem & passionem, quæ tamen ratione adeo idem non sunt, vt inuicem opponantur. Nemo nesci actionem & passionem esse relatiua, veluti situm & habitum quæ sequuntur, quæ ne esset magna relatiuorum confusio discipulis, non immerito à philosopho separatim traduntur. vt, Omnis actio ab aliquo sic omnis passio est in aliquo. Ad hæc quemadmodum in actione passiue vocis aliquot verba recitantur: ita hic contra in passione quædam actiuæ vocis ponuntur, vt, Timere, marere, intelligere, videre, audire, tangere, & huiusmodi. Nam superius monuimus, omnem sensum patiendo suam exercere operationem, non agendo. Nec emittunt quippiam oculi vel aures inter sentiendum, sed aliquid recipiunt potius, nimirum sensibilibus species, & similitudines ad ipsa organa pertinentes, Non sumitur hic

IO. SETONI.

hic passio vt illa quæ est in tertia specie qualitatis, hic enim est vt definitur vis ab agente illata, illic vero vt ex passione excitata qualitas.

est applicatio temporis ad rem, personam
vt si dicimus quando florēt arbores, resp. vere æstatē

Tempus intem
hic cognoscimus
vt quando in resp.
ad horam
totū annū

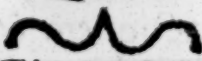
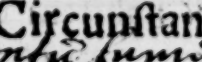
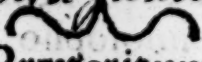
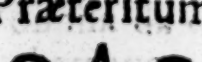
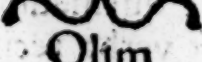

QUANDO est rerum affectio ex tempore relicta, vt, Hodie, cras, olim. *conspicitur*
metum tpe circumstantiam temporis
 Multum cum tempore conspirat, sed omnino idem non est.

Proprietates. II.

vt sæculū 100.
lustrū 5. est spatium
annorum quibz
ni hoc prædic.
non contraria

Quando non habet contrarium.
 Non dicitur plus aut minus. Eius partes
 semper fluunt, vt, Temporis.

non intenditur
hic et tunc tamē
quando dicimus
fero feris

Circumstans **Præsens.**
Circumstans **Futurum.**
Præteritum **Præteritum**
Olim **Nuper.**
Olim
Seculum **Lustrum.**
Seculum

Hoc & illud seculum.

Tempus

DIALECTICAE LIB. I.

TEMPUS (vt prius docuimus) est numerus primi motus nullo ad alias res respectu, at quando rerum actiones & euenta respicit.

Quando igitur non est tempus simpliciter, nam tum esset quantitas, sed est applicatio temporis ad personam, rem, vel factum, & ideo dicitur affectio relicta ex tempore, vt heri, olim, nuper, &c. Quando est & ipsum pradicamentum, & interrogatio eiusdem, veluti & vbi, proximum pradicamentum. Est ergo in hac classe quicquid apte ad interrogationem quando respondetur. Non intenditur hoc pradicamentum. Videtur tamen incrementum sumere, quando dicimus sero serius, id est magis sero. Eius partes nunquam non fluunt, vt partes temporis.

Circumstans continet präteritum & futurum, non quidem simpliciter, sic enim sunt partes temporis, sed vt euenta rerum respiciunt.

*ubi est applicatio loci ad rem personam
et facta. et, romæ, in templo*
VBI.

VBI est quæ à loci circumscriptione procedit corporis locatio. vt, Londini, vel in foro esse. Respicit personam, rem, & facta.

non est nuda relatio sed est vnu ex quatuor predic. que sunt ex parte et ratione distincta.
Proprietates.

Non est capax contrariorum propriè.

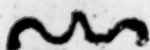
Nec admittit intensionem & remissionem.

nam in templo esse, non dicitur magis vbi, quam in domo esse: tametsi frequentius sit vel diutius.
Vbi

IO. SETONI.

Vbi

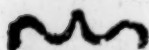
In aere

Extra aerem

In aere

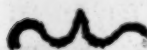
In vrbe

Extra urbem.

In vrbe

Sub tecto

Sub dio.

Sub tecto

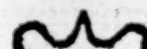
Publico

Priuato.

Publico

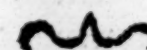
Sacro

Prophano.

Sacro

Intemplo

In curia.

In templo

Intemplo Petri, Pauli.

VBI EST ipsa corporis in loco circumscrip-
tio. Est enim applicutio loci ad rem aliquam. vt,
Romæ, in templo, in gymnasio, non est tamen
nuda rerum relatio. vt, Quando, & reliqua quæ sequun-
tur prædicamenta, sed vnum est è quatuor rerum genes-
tibus. Quando & vbi multum ponderis habet in omni
controuersia, & rhetoribus cum primis in vsu, logices
negotio parum admodum subseruiunt. Non suscipit
contraria nec plus aut minus, nisi vtrunque improprie
secundum distantiam locorum intelligas. vt, Sursum,
deorsum, oriens, & occidens. Est vbi prædicamen-
tum pariter & interrogatio, vnde quicquid ad quæsti-
onem vbi proprie respondetur, sub hac classe loc-
catur

DIALECTICAE LIB. I.

catur. vt, Vbi crescit iuncus, in loco palustri. Vbi capi-
pitur scarus, in mari.

DE SITV.

*videatur situs esse qualitas: vt acutu et obtusu. sed
non est ita, nam obtusitas gladij nulla qualitas est sed
SITVS est partium rei positio. vt, Selsio,
statio. accubitus, spissitudo, asperitas, lenitas, acchinitas
reflexio, inclinatio, obtusitas, acutitas.*

Proprietates. 2. n

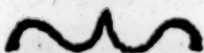
Nihil est situi contrarium. *vt supinus et pronus non sunt
contraria, quoad situs.*

Non suscipit incrementum, nec decrementum.

unus homo non dicitur magis sedere vel stare quam alius

Situs

Naturalis

Violentus.

Naturalis

Mutabilis

Immutabilis

Mutabilis

Continuo

Aliquando.

Continuo

Cœli

Ignis.

Cœli

Solis vel lunæ spheræ.

VIDETVR situs multis esse qualitas, vt acu-
tum obrusum. Sed id verum non est nempe ob-
tusitas gladij non vlla qualitas est in gladio, sed
potius partium gladij positio. Scindit enim scannum
cum eius extremum in tenuem aciem acuitur, alioqui
si densa sit acies ferri, non æquæ scindit præ obtusi-
tate

rate, hoc est præ spissitudine situs partium. Sedere & stare non proprie positiones, sed ab ijs (vt à philoso-
pho in relatione dictum est) denominatiua sumun-
tur. Nihil est situi contrarium, licet stare & sedere vi-
deantur esse contraria. Præterea dicimus aliud alio
maius & minus supinum, pronum & decliuium, quæ
tamen omnia ex æquo arbitror situs iudicanda. Huius
categoriæ sunt sessio, statio, accubitus, raritas, spissis-
simo, asperitas, leuitas, accliuitas, inflectio, inclinatio,
obtusitas, acuitas, & si quæ sunt aliæ partium rei po-
sitiones.

Contendunt quidam quod de supino & prono &
alijs concretis diximus, de abstractis potius esse in-
telligendum, quanquam supinum & supinitas, decli-
uium & decliuitas ad idem prædicamentum pertinere
computantur, veluti cætera, quæcunq; denominatiua.
Huius interrogatio est quo modo situatur responde-
tur, iacet, sedet, recumbet, pendet, erigitur, & cætera
positionum varietates.

in habitu non est confi-
Secunda materia vel forma rei sed modus corporis
vestiendi, ut pilæ
substantia est:
at pilæ est
habitus est.

HABITVS, est alicuius circa aliquid ap-
plicationis. vt, Annularum, ocreatum, vel
perasatum esse.

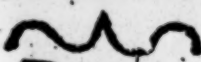
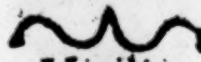
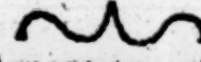
Proprietates. . II.

1. Nihil habitui contrariatur.
2. Non dicitur habitus plus & minus.

ut habitus decorus et indecorus
contraria non sunt sed priuatiua

Habi-

DIALECTICAE LIB. I.

	Habitus	
Domesticus		Peregrinus.
	Domesticus	
Decorus		Indecorus.
	Decorus	
Virilis		Muliebris.
	Virilis	
Ocreatum esse		Armatum esse.
	Ocreatum esse.	

His & illis ocreis ocreatum esse.

HABITVS est vestium, aut armorum, in corpore vestiendo, ornando, vel defendendo, vel alicuius alterius circa corpus applicatio, nec tam ad vestium materiam aut formam in habitu, quam ad vestiendi rationem & vsum circa corpus est respiciendum. Tunica enim si ipsum pannum contempleris, substantia est. At tunicatum esse, hoc est modus ipse vestiendi corpus tunicis, habitus est. Fingendaque sunt nomina quoties desunt, vt calciatura, armatura, & similia. Nihil est similitudinis inter hoc pradicamentum & primam speciem qualitatis, licet nomine omnino conueniant. Quando, Vbi, Situs, Habitus, easdem prorsus habent proprietates, vel vt rectius dicam easdem conuenientias. De iis fusius scripsit quidam, sed tanta cum difficultate, vt iuuentutis non multum intersit eum euoluera. Facile poterit Momus quispiam, qui nihil vnquam candide interpretari didicit, omnes quas his in tabulis assignauimus, diuisiones re-

D

prae

prehendere, sed studiosæ, & obsequenti iuuentuti, potius quàm præfractis, & omnia cauillaturis hanc operam insumpsimus. Scio enim omnem virilem habitum non esse decorum, nec omnem decorum habitum esse domesticum. Sic obiecturis ergo dicendum est, quod quemadmodum vnum membrorum diuiditur, ita nonnunquam & reliquum diuidi posse. Insuper in membris diuidentibus proximum genus intelligendum est, ne nimis late se extendat membrum diuidens, sed hæc adhuc planiora faciamus. In primi prædicamenti tabula compositum corpus in viuens & inanime secuimus. Iam si quis cauillabitur malam esse hanc diuisionem, quia latius se extendit compositum: nam terra inanime est, & aqua, nec tamen composita corpora. Hic facillime responderi potest, in inanime intelligendum esse genus suum, nec pro alijs sumi posse quam pro inanimatis compositis, hoc qui non admittit, inter diuidendum vix vllum prædicamentum à summis ad infima exacte diuidere potest. id quod videre est in plerisque alijs prædicamentorum tabulis, hic breuiter & rudi minerua prædicamenta tradidimus, præsertim sex posteriora, quæ Aristoteles sicco pede præterijt: quod non ita multum ad dialecticam, aut philosophiam conducerent, sunt tamen (sicuti prædiximus) indies dum ista ediscuntur exercendi pueri, vt cum condiscipulis suis in regulis periculum faciant, quæstionibus & interrogationibus mutuis assuescant, adeo vt nulla sit vox omnino quam non possunt facile in sua categoria, atque adeo in sua propria specie locare, vel saltem rationem reddere, cui non sit ei in prædicamenti locus, nec ad cætera prius progredi debeant, quam ista adamussim calleant.

habitus, est naturalis potentia, et per se
in se habet defectus.

DIALECTICAE LIB. I.

POST PRAEDICA- dicuntur post praedi-
camentis. quia eadem ratione non ponuntur ut in praedicamentis
MENTA. ut virtus per se considerata est in qualitate, ut vero
opponitur vicio, est in oppositis.

OPPOSITA sunt, quae non possunt ei-
dem simul simili respectu congruere. et cal. frig. eodem
Relativa sunt, quae non possunt in eor-
dem tempore.

latione intelligi. ut Praceptor & discipulus. et eodem ratio-

Privativa sunt habitus & privatio eiusdem. ut videtur & non videtur. et eodem
quae successivae eidem natae sunt advenire. ut et calor &

Visus, caecitas. et privatio in habitu non est privatio in actu.

Contraria sunt sub eodem genere posita,
quae ob maximam distantiam se invicem a suo

susceptibili expellunt, nulli alterum eorum sit
inseparabile. et calor semper expellit frigus, et frigus autem

non semper calorem, quia calor ignis est

Contraria immediata sunt quorum alterum inseparabile

non potest non inesse suo susceptibili, ut Sanum

vel aegrum animali. quia non potest animal esse sanum

Media simul possunt a susceptibili abesse, ut

Album & nigrum a lapide. calor. possunt ambo simul abesse

Bonum semper malo contrarium est; malum

nunc bono nunc malo. et audacia timorati contraria est

Non necesse est si vnum contrariorum actu

sit, alterum quoque actu esse. ut, Calidum potest

esse, & si non sit frigidum.

Necesse est contraria in eodem esse praedi-

camento. et differunt in necessitate

alterum privativum post calorem videtur. Im-

subiecto. ut canis post mortem. Vnum ambo contraria immediata

possunt abesse post tempus definitum.

privativa et contraria immediata in hoc differunt, quod

necesse est alterum pracontrario esse semper inesse subiecto.

sed privativa possunt ambo abesse ante tempus definitum.

id est contraria.

Impossibile est ea simul eidem, seruatō eodem respectu, competere.

contradictoria. vocant Contradictoria. (quæ vocant simplicia) *terminum finem* sunt voces, quæ affirmationi, & negationi sub-
et infinitum. iacent. vt, Sedet non sedet, sapientia non sapi-
ut finitum non entia. *vera contradictio, sed et per se secundum*
finitum. Et. *nomen et rem, ad idem finem, finitum*
et eodem tempore. italis et affirmati

contradictio vera et negatio.

non est de re

minuta, sed est

in us generis

ut sedet non

sedet. hoc est

ens, et non ens.

IA M sese offert occasio de oppositis reliquisq; post prædicamentis dicendi, quæ ideo in nullo certo prædicamento recensentur, quod varia sit eorum acceptio, hoc est scilicet secundum partes prædicamenti locantur, non tamen ipsa summa capita, vt opposita, prius, & motus.

Post prædicamenta vocat Aristoteles quasdam diuisiones & definitiones, & regulas aliquot, non alio (opinor) nomine, quam quod ea post suam de prædicamenti introductionem tradiderit, atque eodem modo de ante prædicamenti iudicandum putamus. Opposita non possunt eidem simul in esse. i. nō simul copetunt eidē singulari. Additum est simili respectu, ob relatiua, nam potest vnus idēque vir simul esse & pater filius, sed non eodem respectu, id est, non eiusdem. Priuatiua sunt habitus & priuatio eiusdem. Habitus hoc loco est qualitas certo tempore alicui inesse destinata. vt gustus, lumen. Priuatio eiusdem defectus, quæ quandoq; solum actum, vt tenebræ, quandoque & actum & potentiam priuat, vt cæcitas. Contraria sunt in eodem prædicamento, quæ maxime inter se repugnant, & sese mutuo à suo susceptibili expellunt. vt, album & nigrum, nisi alterum sit inseparabile, hoc est innatum, vt igni calor, quæ licet per frigus non separatur ab igne, frigori tamen est

cons

Contradictio

DIALECTICAE LIB. I.

contrarius: & aduenienti frigore separatur ab aere, aqua, & alijs suis subiectis. Susceptibile est, quod potest esse subiectum, & accidentia recipere.

Ad contrariorum definitionem, analogice reducuntur cetera, quae minus sunt contraria, ut fuscum, & album, flauum & nigrum, nam proprie de extremis tantum intelligitur superius data definitio. Contradictoria vocant, terminum finitum & infinitum, ut sanatur non sanatur: Valla verba tantum, & non nomina, infinitari posse existimat. At Cicero bonum & non bonum pro contradictorijs utitur, horum alterum de omni re vere enunciat. ut, Plato studet, Plato non studet, unde contradictionis hoc peculiare videtur, quod in altera contradictionis parte, addito verbo inuenitur verum vel falsum, siue res existat, siue secus. ut, Socrates est, Socrates non est, alterum verum est, siue sit Socrates, siue non sit, quod non in reliquis oppositionibus inuenitur, nam quod non existit, nec sanum, nec aegrum, est. nec videns, nec caecum, nec pater, nec filius. Filius enim non omnino existit, si non sit qui genuit.

De differentijs, hoc est, de dissentaneis, satis est dictum: quae proprie non opponuntur, licet sint oppositis simillima.

Obiectiones, dixerit aliquis, non possunt homo & brutum simul eidem congruere, ergo aut mala est oppositorum definitio, aut homini & bruto conuenit. Sic occurrendum est, ubi dicitur non posse opposita simul eidem conuenire, intelligendum est illa diuersis temporibus eidem rei singulari congruere: ut, Idem homo nunc sanus nunc aeger, hoc in dissentaneis est impossibile. At iterum obijcies dissentaneorum definitionem quibusdam oppositis conuenire. Nam calidi & frigidi omnino diuersa est significatio, quid

Tempore natura prius rebus sic et honore
Causam causato prius esse prius
10. SETONI.

ni ergo dissentanea? Quia nimirum illa sunt dissens-
tanea proprie, quorum omnino diuersa est significa-
tio, & quæ nullo alio oppositorum modo repugnant,
nam tale quiddam in definitione illa est intelligen-
dum. Rursum si quis obiecerit relatiua opposita ei-
dem simul posse congruere, vt Apollo idem pater &
filius fuit. Palam est hic non eundem seruari ordinem,
& respectum, non enim vnius & eiusdem pater & fi-
lius erat Apollo, sed filius Iouis, & Phaetontis pater.
Assuescant pueri ad hunc modum singulas regularum,
sed potissimum definitionum particulas, examinare,
& ex ijs solutiones obiectorum eruere.

Tempore, natura, ordine, honore prius.

Temp. Prius primo modo est, quod alterum tem-
pore præcessit, vt, Senex iuvene prior. *passus filio*

Natura Secundo modo cum essentia consequentia
non conuertitur, vt, Vnum duobus prius.

ordis prius Tertio modo, quod ordine præcessit, vt, Li-
ditur bisariam tera syllabis. *no min n generatione, preta sis*

ordis Quarto modo, quod perfectione præstat.
Coctwipae Sol luna. *honore*

hac picularia Simul itidem ea propriissimè dicuntur, quæ
pretra sunt m in eodem tempore habent originem, vt, Ge-
verfahung melli.

Secundo modo cum consequentia, essentia
conuertitur, & neutrum est alterius causa, vt,
Duplum, & dimidium. *si pater & filius. pater aut*

Tertio modo simul ea dicuntur, quæ ex ad-
uerso

quando **DIALLECTICAE LIB. I.** ^{del differentia}
uerso idem genus concludunt. vt, ^{Volatile, generis vt.}
grelabile aquatile. ^{grelabile diff. in ipsum gen.}

Porro idem tripliciter diuiditur, nempe ⁱⁿ genere, specie, & numero. ^{in substantia vt}

Idem genere sunt, quæ sub eodem genere. ^{generis}
continentur. vt, Homo & brutum. ^{si ad hoc hæc arbor}

Idem specie sunt, eiusdem speciei indiuidua. ^{substantia}
vt, Socrates, Plato. ^{indivisa hominis. vel si}

Idem numero sunt, quæ rem eandem singu- ^{longe}
larem designant. vt, Stratimocles & Aristote- ^{lis pater.}

Quæcunque sunt specie idem, genere sunt ^{quia species sub genere continentur}
idem, non contra. ^{vt homo et brutum sunt idem genus.}

Quæcunque sunt idem numero, sunt specie &
genere idem, non è diuerso. ^{vt Romulus et conditor Roma.}

Quid diuersum sit, & quod modis dicatur, ^{si homo et brutum non sunt idem}
facile per hæc potes colligere. ^{numero quia sunt idem species}

DE MOTV.

Motus est acquisitio, vel emissio alicuius in aliquo. ^{est actus entis in pot. entia.}

MO T V S sex habet species, generationem,
corruptionem, augmentationem, dimi-
nutionem, alterationem, & lationem.

Generatio est non existentis, in essentiam ^{actu}
productio. vt, Cum ex semine fit arbor. Ex uno plures.

Corruptio existentis est desitio. vt, Quan-
do lignum comburitur. ^{vel frangitur una.}

Generatio omnis est **D iiii** Aug.
corruptio alterius et contraria. ^{generatio, et corruptio}

Generatio circa substantiam. non sunt species motus
si species sumatur ^{motus} in ut. si species in se. si species in
seu uerit. si consideramus motus accidentalem. si
ille lignum. si sumatur per mutationem. vt detrahens
sunt species.

quinq; in motu consideranda. **IO. SETONI.**

i. *Quantitas*
ii. *Motionis*
iii. *Mobilis*
iv. *Tempus*
v. *Locus*
vi. *Terminus*
ad quem.

Augmentatio est in toto maioris quantita-
tis acquisitio.

Diminutio vero est quantitat^{is} in toto de-
crementum.

Alteratio est qualitat^{is} in aliquo productio
vel destructio.

Eius sex sunt modi.

ut
a digalitate avaritiam
a pny. (in)liberitate
liberali
a lib. (in)fort.
a visu (cecitate)
a tenebris (in)lucem

Ab Extremo
Ab Extremo
A Medio
A Medio
Ab Habitu
A Priuatione

Extremum
Medium
Extremum
Medium
Priuationem
Habitu

Latio est localis permutatio. vt, Solis mo-
tus ab oriente in occidentem, & rursus hinc
in orientem.

Quies motui per omnia ex opposito re-
spondet. Hic septem habendi modos, & alia
post prædicamenta, ne sim prolixior, omitto.
Hæc igitur de voce simplici hætenus.

Prius primo modo. vt, Senex puero. Secundo. vt,
vnum duobus. Nam si sint duo, sequitur vnum esse,
sed non conuertitur sequela. Nam existente vno non
statim necessarium est duo esse. Tercio modo prius
est, quod ordine præcedit, vt prohemium narratione,
protasis, catastropha. Quarto modo dicitur prius,
quod perfectius, melius, honorabilius. vt, Sol, luna,
præ-

DIALECTICAE LIB. I.

præceptor discipulo, anima corpore, rex subdito. &c. E regione per omnia intellige posterius. Simul tempore, vt gemelli. Secundo modo, vt duplum & dimidium, nam firma in ijs est consecutio, vt si duplum fit, est & dimidium, si dimidium & duplum, horum neutrum est alterius causa. Tertio modo simul sunt omnia eiusdem diuisionis membra diuidentia, vt iustitia, fortitudo. &c. Idem genere vt grammatica, rhetorica. Speciei idem, vt Basilus, Ambrosius. Idem numero, vt Romulus & conditor Romæ, nihil est in ijs, quod magnopere eget expositione. Ex his intellige diuersum.

DE MOTV.

GENERATIO vt ex semine fit arbor, herba, aut frumentū. Corruptio, vt quando lignū comburitur. Augmentatio & diminutio, quando quantitas rei in toto augetur & minuitur. vt Puerorum corpora vsque ad periodum quandā ætatis augentur. Senum vero corpora diminuuntur, præsertim quum sint decrepiti. Alteratio est mutatio qualitatis, vt quum ex albo fit nigrum, aut fuscum. aut est corruptio qualitatis, vt vbi ex docto fit indoctus, ex luminoso fit tenebrosus. Motus localis est in loco, vel circa locum mutatio. In loco vt motus maris vel lapidis circa locū, vt motus primæ sphaeræ, quæ nullo loco circūscribitur, sed omnia intra se comprehendit, Motus vt has sex species complectitur, largissime sumitur. Aristoteles negat in quinto physicorum generationem & corruptionem esse motus, quod eo in libro solum accidentalem motum considerat. In tertio vero physicorum libro, vbi applicat motum prædicamentis, dicit tot esse tantum motus species quot sunt entis. Generationem & corruptionem, quæ fiunt circa substantiam pro prima specie computans, augmentum

mentationem & diminutionem, quæ respiciunt quantitatem pro secunda, alterationem & lationem pro tertia & quarta, quarum hæc circa prædicamentū ubi, illa circa qualitatem versatur. Motus motui opponitur, ut forma vel actus. Quies autē motui opponitur, ut priuatio vel finis. Tot modis dicitur quies, quot motus, ut quies à generatione, corruptione, augmentatione, & sic deinceps facile per motum intelligi potest quies, quia oppositorum eadem esse disciplina solet. De simplici themate querimus quid sit & quorūplex: ut quid virtus, quot, quæ sunt eius species. De cōposito themate querimus verum ne an falsum: necessarium an contingens, & alia multa, sed à rudimentarijs, qui paruos adhuc progressus in dialectica fecerunt, nec secundum librum, aut tertiū attigerunt, satis erit querere, qualis vox sit virtus: qualis vox sit auaritia: aut triticum: articulata an inarticulata: complexa ne an incomplexa: Superior an inferior: atq; ita vsq; ad prædicabilia. Rursum quale prædicabile: utrū genus: species: differentia: proprium, an accidens: num in quid an in quale: num essentialiter an accidentaliter prædicatur: Si genus sit, quas habet species: & contra, si species, quod proximū genus, quæ inferiora & superiora: ab imis ad suprema vsque, in quo reponitur prædicamēto: Si substantia, quæ habeat in se accidentia: quas proprietates: Si qualitas, quod habeat subiectum: Postremo sit ne qualitas acquisita an innata: permanens an fluxa: Si passibilis, cui sensui inferat passionem: quæ organa: quæ obiecta illius sensus: quæ sentiendi media: quæ media & extrema obiectorum. Denique quæ ei cognata: quæ opposita, quæ dissidentanea: perutile mihi in initio videtur ad hunc modum puerilis ingenij vires experiri.

Primi libri finis.

LIBER

LIBER SECVNDVS

DE PROPOSITIONE.

INITO TANDEM LIBRO primo de simplici voce, restat vt aliquid de composita, id est, de integra oratione, quam logici propositionem appellant, dicamus.

Sed prius dicendum est (vt pollicitus sum) quid sit nomen, & verbum, vnde conflatur propositio.

Est igitur nomen, definitore Aristotele, vox ad placitum significans sine tempore, cuius partes nihil repræsentant seiunctæ. vt, Arbor. *differentia*

Verbum, vox est ad placitum consignificans tempus, cuius partes separatim nihil designant. vt, Scribo. *significans*

Propositio est oratio indicatiua, verum vel falsum significans. vt, Avaritia est radix omnium malorum. *monstrans*

Eius tres sunt partes, duo termini, hoc est, subiectum & prædicatum, & copula.

Subiectum dicitur, quod præcedit copulam.

Prædicatum verò quod eam sequitur.

Copula verbum principale extrema connectens

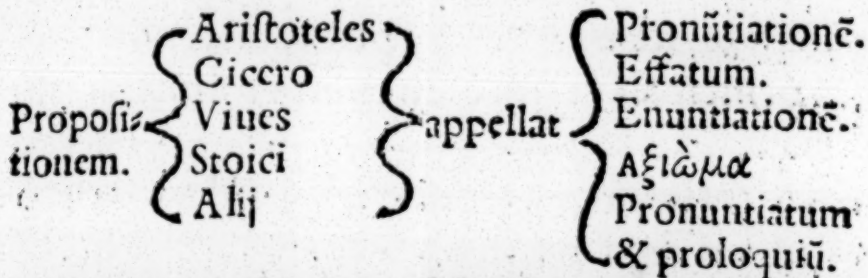
nectens. vt, Apelles fuit elegantissimus pictor. Appelles, subiectum est fuit, copula: elegantissimus pictor, prædicatum.

Explicanda est propositio, si fuerit implicita, & verbum adiectiuum in substantiuum soluendum, eodem prorsus sensu remanente. vt, Cæsar pugnat. i. Cæsar est pugnans.

RELICTA tandem in complexa voce, de cōposita aliquid est dicendum, ea autem complexa vox, quæ appellatur terminus, facile ex incomplexa deprehenditur, quando, vt diximus nihil aliud est, quam duæ simplices pariter elatæ. vt acutus ensis, fuluum aurum, & cætera, cum quibus nihil commercij habebimus in hoc libro. Hic ab illa cōposita voce nobis auspicandum est, quæ nominibus verba coniungit, atque hæc etiam bifariā sumitur, vel vt oratio imperfecta suspensum habens sensum. vt, Sacerdos in tēplo, deum cōtemni, si rescripseris, qui non operatur, & cætera vel vt perfecta, cuius expletus & absolutus est sensus, in qua nihil ampli⁹ desyderatur. vt, Nulla virtus senescit vnquam. Perfecta vox, hoc est perfecta oratio, vel sententia consumitur in indicatiuam, imperatiuam, optatiuam, subiunctiuam, & infinitiuam, ex quibus logici tantum indicatiuam (quam propositionem vocant) recipiunt. Reliquas poetis rhetoribusque (quibus subseruiunt) relinquentes. Propositio & quæ illi accidūt, huius secundi libri sunt argumentum. Partes nominis separatæ nihil significant, licet aliquando videantur designare, vt in hac voce forex, rex, nul designat. Verba consignant tēpus, id est præter significationes, temporis. differens
tiam.

DIALECTICAE LIB. I.

tiam inducunt, vt puta præteritū, præsens, vel futurū,
& est verbū semper eorum, quæ de aliis dicuntur nota. vt, Scribo, ex ijs proprie omnis constat sententia
cetera orationis supplimenta, dialectici veritatem in
primis spectantes, pro partibus nolunt computari.
Propositio est oratio indicatiua, hoc est ex verbo in-
dicatiuo constans. Subiunctiua quoque oratio, & aliæ
cum pro indicatiua ponuntur, propositionem consti-
tuunt. vt, Vellem vinum gustare, id est, volo.

Eius partes sunt tres, subiectum, & prædicatum,
quæ sunt propositionum materia, & copula, quanquā
aliq sub prædicato copulam intelligunt. Grammatici
dicunt subiectum & prædicatum, suppositum & ap-
positum. Viues obiectum, & dictum in hæc tanquam
in simplices partes soluitur propositio. Omnis virtus
est habitus bonus, virtus hic est subiectū: est copula,
habitus bonus prædicatum. Signa non sunt partes
subiecti nec negationes. Explicanda est propositio
quæ fuerit implicita, & verbum adiectiuum in sub-
stantiuum cōuertendum. vt, Plato disputat. Plato est
disputans, quod non semper oportet, nam nō est idē.
Hic puer suauiter canit, & hic puer est suauiter canēs,
nec idem sonant. Nescit aliquis mortem, & aliquis est
nesciens mortem. Aut igitur nō soluenda sunt huius-
modi pronunciata, aut sic soluenda, vt prorsus idem
sensus remaneat. vt, Nescit aliquis mortem, id est ne-
mo

mo scit mortem. Afferit quidam posse pronuncia-
tum ex sola prima, aut secunda, nonnunquam ex
tertia persona constare, vbi certa possit intelligi.
vt, Pluit, ningit, sed grammaticorum est hæc do-
cere.

Propositionum alia categorica, alia hypo-
thetica: illa simplex, hæc composita. De hypo-
thetica postea suo loco est dicendum.

*in subiecto
copula et
in prædicato* Categorica est simplex propositio vno tan-
tum principali verbo contenta. vt, Inscitia est
loquax.

Categoricam quadrupliciter diuidunt, primo
in vniuersalem particularem, indefinitam, &
singularem. Iterum in affirmatiuam & negati-
uam, deinde in veram & falsam, postremo in
necessariam, contingentem, & impossibilem.

Vniuersalis propositio est, quando vniuer-
sale signum ^{vniuersale} subiecto præponitur. vt, Omnis
potestas est à deo. Nulla turpitudine est cum ho-
nestate coniuncta.

aliquis est doctus Particularis est, quando subiecto præponi-
tur nota particularis. vt, Aliqua mulier lin-
guam refrenat. Quidam monachus non est in-
doctus. Indefinitam dicimus, quando nullum
signum antecedit subiectum. vt, Labor impro-
bus omnia vincit. Hæc de communi subiecto
sunt intelligenda.

*De voce communi vniuersali
nulla præp. et vniuersali
aff. et nisi subiectum. Sin-
gulari vniuersali. et.*

DIALECTICAE LIB. II.

Singularis enunciatio est, quando subiectum est vox singularis. vt, Londinum est vrbium præclarissima. Hoc falernum est dulce.

Signa vniuersalia sunt, omnis quisque, vnusquisque, totus, vniuersus, singulas, cunctus, vterque, quis non, nullus, nemo, & neuter.

Signa particularia sunt, vnus, alter, aliquis, quidam, quilibet, quiuis, quispiam, quisquis, quicumque. &c.

Affirmatiua dicitur, vbi principale verbum affirmatur. vt, Forma est inconstans.

Negatiua vero vbi principale verbum negatur. vt, Charitas non est suspiciosa.

Propositio vera est, quæ cum significatione sua re consentit. vt, Deus est omnipotens.

Falsa autem est, cuius significatio à re dissensit. vt, Stellæ desidunt.

Necessaria est, vbi prædicatum necessario conuenit subiecto. vt, Smaragdus est lapis.

Contingens dicitur, cuius extrema nulla necessitate cohærent. vt, Philosophus est diues.

Impossibile est, cuius significatio ex natura rei repugnat veritati. vt, Lapis sentit.

Quinq; modis diuiditur propositio. Primo secundum substantiam (vt dictum est) in categoricam & hypotheticam, quæ latine sonant Simplicem & Compositam

sitam. Categorica ergo est simplex propositio vno
 tantum principali verbo contenta. vt, Magistratus
 virum arguit. Vultus indicat iram. De hypothetica
 in fine huius libri dicitur. Categorica in vniuersalem,
 particularem, infinitam & singularem diuiditur. Vni-
 uersalis est, in qua vniuersalis nota præponitur toti
 subiecto. vt, Omnis potestas impatiens consortis erit.
 Nulla tyrannis diu durat. Particularis itidem, in qua
 nota particularis subiectum præcedit. vt, Aliqua cul-
 pa est inexcusabilis. Aliquis senex non est morosus.
 Signa vniuersalia sunt, omnis, quisque, vnusquisque,
 totus, vniuersus, singulus, cunctus, vterque, quis-
 non, nullus, nemo, neuter, & cetera. Signa par-
 ticularia sunt, vnus, alter, aliquis, quidam, quilibet,
 quiuis, quispiam, quisquis, quicumque. Quidam ta-
 men fit frequentius, singularitatis nota, nec vnquam
 aliter sumitur, si Vallæ credas. Sunt qui vniuersalibus
 adiungunt aduerbia quædam, vt, semper, nunquam.
 Et particularibus, aliquando, quandoque, interdum,
 sed sequentem vocem potius quam integram pro-
 positionem distribuunt. Quod facile deprehendas si
 ipsa aduerbia dissolueris. vt, Nunquam creuit lapis,
 id est, lapis nullo tempore creuit. Semper ridet De-
 mocritus. i. Democritus omni tempore ridet. Hæ pro-
 positiones non sunt vniuersales. Infinitam dicimus,
 in qua subiectum signo vacat. vt, Pax bello optatior.
 hæc iuxta Vallæ sententiam ferè semper cum vniuers-
 sali conspirat. Censet Lodouicus infinitam ex sensu,
 nunc in vniuersalem, nunc in particularem, quandoque
 in singularem transire. vt, Virtus est præponenda opib-
 us, vniuersalis est. Animal respirat particularis, ho-
 mo adest, singularis, si prius, de aliquo fueris loquu-
 rus. Hæc de cõmuni subiecto sunt intelligenda. Nam
 si subiectum singulare fuerit, qualecunque signum præ-
 cedat

DIALECTICAE LIB. II.

cedat, singularis est propositio. Propositio singularis est, cuius subiectum est terminus singularis. vt, *Thamesis fluit, & refluit.* Nec refert, quæ negatio aut quod signum præcedat, nihil enim vitium habent in voces singulares. Huius species est collectiua propositio: licet vniuersaliratem præ se ferat. vt, *Omnes sapientes græci fuere septem.* i. hi omnes pariter fuere septem. & vt ad Papyrium dixit Fabius: *Omnes magistratus & populus Romanus, maiorem habent potestatem, quam dictator.* i. non Consul, non Prætor, non Quæstor, non Aedilis per se singulatum, sed omnes vna iuncti. Aduerte igitur cum signum vniuersale nunc diuisiue, nunc collectiue sumatur, nullā esse propositionē vniuersalem, nisi diuisiue sumatur nota vniuersalis. Viues inter vniuersalem, & singularem mistā facit, vt, *Socrates semper deambulat in Academia.* Idem recenset vniuersales conuenientiæ, & reflexas. vt, *Omnia tua causa volo.* i. omnia quæ conueniunt. Aristoteles omnia diligenter scripsit. i. omnia quæ scripsit, quas ego omnes singulares dixerim. Quantitas enim propositionis ex subiecto potissimum est æstimanda. vt, *Sol eleuat vapores singulis diebus,* particularis est. Cicero omnes Romanos antebat eloquentia, singularis est. Nec tamen vniuersalis nota in istis caret sua vi, sed eam in sequentem dictionem imprimit. efficitque vt ea vniuersaliter supponat, & copulatiue descendat, de quo suo loco plura dicentur. Adhæc Categoricalam diuidit Tullius in aientem & negantem. i. in affirmatiuam & negatiuam. Alij vocant affirmationem, & negationem, quæ in connexionem verbi incumbunt. vt, *Auaritia est insatiabilis. Sol non est calidus.* Affirmatiua est, vbi principale verbum affirmatur. vt, *Pueri sunt futiles.* Negatiua, vbi principale verbum negatur. vt,

E

Virtus

IO. SETONI.

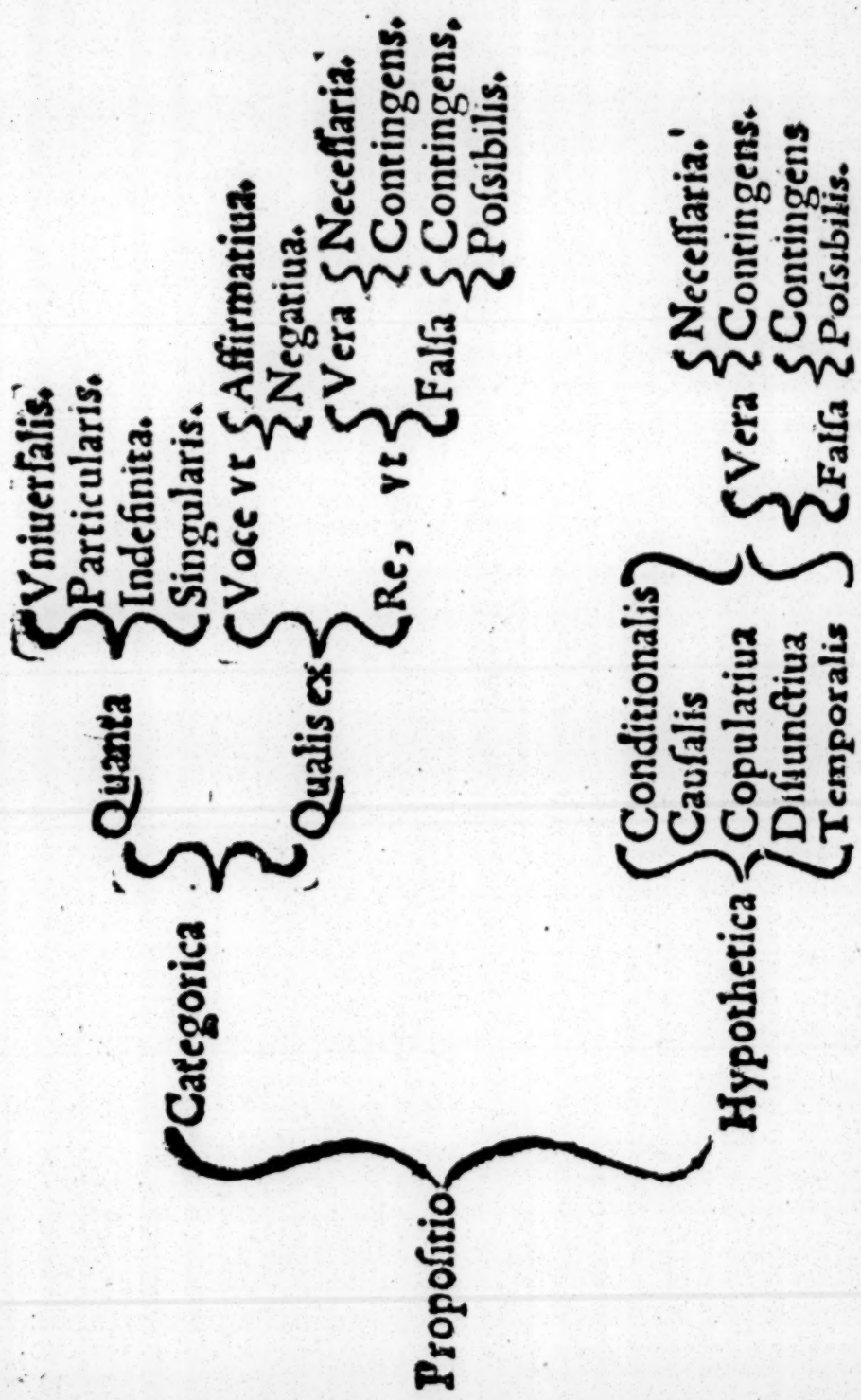
Virtus non est caduca. Mista hic fortasse locum habebit. vt, Socrates aliter disputat quàm Plato. Tu omnibus praterquàm pecunia abundas. Negatio vim suam amittit, ni principali copulæ addatur. Hæ enim sunt affirmatiuæ. Odi sapientem, qui sibi non sapit. Pater, qui non castigat liberos, eos indulgentia corrumpit. nec semper necessum est negationem exprimere, vt, Arrogans est alius sapiente bonoq; &c. De negatione infinita nihil hoc loco mihi dicendum est, de qua, & alijs non paucis, plura subtilius, quàm vtilius à quibusdam præcipiuntur. Præterea Categorica in verâ & falsam, vt ex eius definitione liquet, dirimitur. Quam gratia hæc omnia hæctenus docuimus. Frustra enim (vt prædiximus) cætera cognoscis, si nescias verâ propositionem à falsa decernere. Propositio vera est, quæ vt res se habet, significat. vt, Christus piorum preces exaudit. Troia olim deruta fuit. Deus impietatem puniet. Falsa, quæ aliter quàm res est, designat. vt, Deus non respicit mortales. Opes reddunt hominem felicem. Valla semiueram & semifalsam addit, in quare eum nemo, quod sciã, dignatur imitari. Postremo vltima enunciationis diuisio, quæ est in necessariam contingentem & impossibilem, ex vera & falsa gignitur. Nam vt vera in necessariam & contingentem ita falsa in impossibilem & contingentem secatur. Necessaria est, vbi extrema simpliciter perpetua necessitate coherant, vt, Fortitudo est virtus, id fit quoties definitio, aut eius pars definito tribuitur. vt, Virtus est habitus volûtatis bonus. Mendacium est vitium. Leo est rugibilis. Huius certa & perpetua est veritas, nec temporis fluxu mutatur. Contingens dicitur, cuius prædicatum contingenter coheret subiecto. vt, Iuuenis est studiosus, Mercator est cupidus. Harum non est

DIALECTICAE LIB. II.

est necessaria veritas, sed ex æquo veræ vel falsæ pos-
sunt esse. Nam etsi quod præterit, nequit mutari, &
quæ sunt, cum sint, auctore philosopho, necesse sit
esset. Tamen hæ non simpliciter, sed necessariæ ex hy-
pothesi. i. suppositione dicuntur. Quod illorum ma-
teria sit contingens, id fit quoties accidens adiicitur
subiecto, nisi forte & abstracto subiecto conueniant.
vt, Deus est iustitia, veritas, sapientia, bonitas, quæ
in abstractis soli deo congruunt. Subiectum, vt, hic
definitur, dicitur, cui accidentia insunt. vt, Timidita-
tis subiectum est lepus, Virtutis anima, Albedinis pa-
ries. &c. Impossibile est quæ nunquam potest esse
vera. vt, saxum cernit, homo est immortalis.

Hoc etiam de impossibili per se, & sim-
pliciter dictum volo, & non per
accidens. quod, ne molestus
sim discipulis, veluti
multa alia prudens
præterco.

DIALECTICAE LIB. II.

DE QVAESTIONE.

EASDEM omnino cum propositione diuisiones recipit & quaestio. alia enim est simplex, alia composita. Simplex in vniuersalem, particularē, indefinitam, singularem in veram & falsam in affirmatiuam & negatiuam, in necessariam, contingentem, & impossibilem dirimitur. Nec mirum quum quaestio nihil sit aliud, quàm propositio cum interrogatione elata. vt, An oppositorum eadem sit disciplina? An non sint Antipodes?

DE INTERROGATIONIBVS.

TRES sunt interrogationes propositionis, quæ, quanta, qualis, quibus interrogamus naturas pronunciatorum, & quæ illis accidunt omnia, vt si quærere velles, quæ, quanta, qualis, sit hæc propositio: Quisque homo auaritiæ studet, respondemus esse categoricā, vniuersalem, affirmatiuam, falsam, & contingentē. Quæ, quanta, qualis: Non est aliquod brutum insensibile, respondemus esse categoricam, particularem, negatiuam, veram, & necessariam, & ita de similibus.

E in

Quæ

Quæ, quanta, qualis, quibus interrogamus naturas pronunciatorum, & quæ illis accidunt omnia, vt si quærere velles, quæ, quanta, qualis, sit hæc propositio: Quisque homo auaritiæ studet, respondemus esse categoricā, vniuersalem, affirmatiuam, falsam, & contingentē. Quæ, quanta, qualis: Non est aliquod brutum insensibile, respondemus esse categoricam, particularem, negatiuam, veram, & necessariam, & ita de similibus.

Questio, dempta interrogationis nota, propositio est, ita mirum videri non debet, si eadem cum propositione diuisiones recipiat, sed quia in quaestione, nihil est obscurum, tria illa interrogationum genera aggrediar. Habet enim propositio, iuxta suas diuisiones, aliquot interrogationes, quas vulgo vocant quaestitiua, quæ & quanta & qualis & quæ quærit, sit ne propositio categorica, an hypothetica, quanta quærit, sit ne vniuersalis, particularis, indefinita, an singularis. Qualis affirmatiua ne an negatiua, vt percontanti quæ & quanta & qualis sit hæc, vsus in naturam vertitur. Respondemus esse categoricam, indefinitam, & affirmatiuam. Deinde si iterum roges qualis affirmatiua, adijcimus esse affirmatiuam veram. Postremo si qualis vera interroges, affirmamus esse veram contingentem. Atque hoc modo de vna quaque propositione licet interrogare, donec absoluta fuerit responsio. Quod si prima interrogatione perfecta sit responsio, non vltra quaerendum est, vt quæ & quanta & qualis est quisquis homo est bipes. Huic interrogationi satisfactum erit, si dixeris esse categoricam, vniuersalem, affirmatiuam, veram, alios qui donec penè satisfecerit, aduersarius, vltra per postremam illam interrogatiuam licet seiscitari, nempe vt prima propositionis diuisio, secundum substantiam id est essentiam, & secunda secundum quantitatem, ita tres reliqui secundum qualitatem, dantur vnde interrogatio quæ substantiam quærit: quanta & quantitatem: Denique qualis: Propositionis qualitatem quærit, hoc est num affirmatur, num vera sit, num necessario vera, an secus?

DIALLECTICAE LIB. II.

Termini in propositione duo, subiectu, praedicatu.
DE SUPPOSITIONE.

SUPPOSITIONO est significationis termi-
 noru in propositione acceptio, plurimum
 momenti habet ad inquirendam veritatem.

Veritas autem pronunciati ex quantitate, qua-
 litate, verbo, & affectionibus est inquirenda,
 sed praecipue ex quantitate, vt patebit ex re-
 gulis.

Subiectum semper capitur in vniuersali vni-
 uersaliter, in particulari particulariter, in singu-
 lari singulariter.

Praedicatum vero in vniuersali affirmatiua 2
 immobiliter supponit, & confuse capitur.
 In particulari, & singulari affirmatiuis, parti-
 culariter.

In vniuersali, particulari, & singulari negatiuis,
 vniuersaliter, nisi fuerit singulare.

Vera est igitur vniuersalis affirmatiua, cum 3
 praedicatu omnibus & singulis sui subiecti sin-
 gularibus congruit. Negatiua quando nullis.

Particularis est vera, quando praedicatum 4
 vere affirmatur de aliquo, vel aliquibus, eorum
 quae in subiecto continentur, aut negatur, si sit
 negatiua.

Singularis nullam habet dubitationem, quod 5
 vnum & non amplius respicit, quare vera est

E iiii

finis

singularis affirmatiua, quando extrema conueniunt. Negatiua, quando disconueniunt.

Exempla hæc sunt: Omnis homo equitat, non erit hæc vera, nisi vnusquisque hominum equitat: falsa si Cæsar, vel vllus alius non equitet. Et hæc: Aliquis homo pingit, vera erit si Zeufis solus aut vllus pingat, falsa quando nemo pingit.

Notandum est maiorem esse vim in nota vniuersali quàm particulari, & negatione quàm in affirmatione. Deniq; vniuersalia pronuntiata, tum in ascensu, tum in descensu, coniunctionem copulatiuam assumunt, quemadmodum & particularia disiunctiuam.

Aliter a negat & sed particulariter ambigunt

Spiritus I quicquid I facit particulariter ambigunt

Verficuli.

A A prius extremum reddit generale.

Sed alitrum semper confundit.

E Generale E reddit vtrunq;

I Particulariter I quicquid sibi sumit habebit,

O Particulare prius facit O generale secundū.

Pro solo & certo discretum sumitur vno.

I A M quoniam res est valde & in primis necessaria, noscere quid verum & quid falsum, plura adhuc pueros docere oportet, de veritate dinoscenda, quæ præcipue in suppositione elucescit. Suppositio

tio

DIALECTICAE LIB. II.

tio est significatiui termini in propositione acceptio.
 Termini proprie dicuntur in propositione duo, sub-
 iectum & prædicatum, qui varie pro quantitatis ra-
 tione sumuntur. Nunc enim latior, nunc angustior est
 extremorum significatio. Subiectum in vniuersali lar-
 gissime significat, in singulari parcissime, in particu-
 lari medio quodam modo. vt, Hic homo est medi-
 cus. Subiectum, id est, hæc vox, hic homo, solum
 vnum certum hominem, & non amplius signat. Ali-
 quis homo est medicus. Homo in hac propositione
 Galenum, vel Hypocratem, vel quemuis alium me-
 dicum significat. Omnis homo est medicus. Hic vero
 homo pariter pro vnoquoq; homine sumitur, nec mi-
 nus diuersitatis in negatiuis reperitur. Atque hoc est
 quod dictum est in prima regula. Subiectum in vni-
 uersali vniuersaliter, in particulare particulariter, in
 singulare singulariter capitur. Vniuersaliter hoc est
 pro vniuersis, & singulis suis significatiuis. Particu-
 lariter, hoc est pro vno aliquo, sed non pariter pro
 vnoquoq; significatiuo. Singulariter hoc est pro vno
 tantum singulari, & eo certo, nec potest (opinor) pla-
 nius & manifestius de his dici, quam in textu expli-
 cuimus. Ascensus fit, ab inferioribus ad cōmuniora.
 vt, Iustitia est amplectenda, & fortitudo, & temperā-
 tia, & prudentia: ergo Omnis virtus est amplectēda,
 Hoc oppidum est expugnabile, vel hoc, vel hoc, vel
 istud, & ita de cæteris, ergo Aliquod oppidum est ex-
 pugnabile. Descensus fit ē regione à superiori ad in-
 feriora. vt, Omnis ciuitas mœniis est munita. ergo
 Londinum & Roma, & singulæ sunt mœniis muni-
 tæ. Aliqua quadrupes est mutula, ergo vel hæc, vel
 hæc, vel illa, est mutula, & sic de singulis. Signa &
 negationes alterant suppositionem. Aduerbia, con-
 iunctiones, & cætera orationis supplementa, non
 mutant

mutant suppositionem propriè, licet veritatem & sensum alterare possunt. Non est idem sensus in his, Quidam homo vigilat, & quidam homo semper vigilat, at tamen extrema in vtrâque similiter supponunt, nimirum particulariter. Copularum autem ampliaciones, & restrictiones (quas vocant) prudens omitto, vt, Polycletus sculpsit, Polycletus sculpturus est, Polycletus potest sculperè, quæ facile ingeniosis patebunt. Notandum est præterea voces quasque trifariam accipi posse. Quandoque personaliter, hoc est significatiue, vt fraxinus non facit fructum: Quandoque materialiter, hoc est pro ipsa nuda voce, vt, Fraxinus est nomen fœminini generis. Aliquando copulativè, hoc est pro natura sua communi, vt, Fraxinus est species arboris: Frumentum est genus: Albedo est accedens, & cætera, quæ omnia de industria prætereo. Nam à grammaticis petenda est suppositio propria & impropria, materialis, & personalis, nos quæ propria sunt huius artis solum exequemur. Ad hæc suppositio respicit solum modo contingentes propositiones, quantum ad veritatis varietatem attinet. Nam in necessarijs haud ita multum refert ad sensum vniuersaliter ne, an particulariter quid enūciat. vt, Smaragdus est lapis, & quæq; Smaragdus est lapis. In contingenti materia non ita est. Multum enim interest an dixeris, quidam homo pingit, & quisque homo pingit, quum hæc sit vera, quando solum Zeuss pingit, aut Apelles, aut vllus hominū pingit: illa vero falsa erit, si vllus sit omnino, qui non pingit, sed de his prius satis diximus.

DIALECTICAE LIB. II.

DE REPVGNANTIVM

FORMIS.

Oppositio est ex contrariis, subcontrariis, contradictoriis, & subalternis. Contrariae sunt duae, una affirmatiua, altera negatiua. Subcontrariae sunt duae, una affirmatiua, altera negatiua. Contradictoriae sunt, una affirmatiua, altera negatiua. Subalternae sunt, una affirmatiua, altera negatiua.

PROPOSITIONVM genera quadrifariam inuicem referuntur, nimirum vt contrarietas, subcontrarietas, contradictio, & subalternatio.

Contrariae sunt duae vniuersales, altera affirmatiua, altera negatiua. vt, Omne metallum liquescit, Nullum metallum liquescit.

Subcontrariae duae particulares, haec affirmatiua, illa negatiua. vt, Arbor est satiua, Arbor non est satiua.

Contradictoriae sunt, vniuersalis & particularis, quarum altera affirmatur, altera negatur, vt, Omnis eruditio auget virtutes, Aliqua eruditio non auget virtutes. vel, Nulla mater trucidat liberos. Aliqua mater trucidat liberos. vel duae singulares: vt, Terentius fuit comicus, Terentius non fuit comicus.

Subalternae sunt, vniuersalis & particularis pariter affirmatiuae, aut pariter negatiuae. vt, Omne vitium est fugiendum, Aliquod vitium est fugiendum. aut sic, Nullum bellum est licitum, Aliquod bellum non est licitum.

Subalternae sunt, vniuersalis & particularis pariter affirmatiuae, aut pariter negatiuae. vt, Omne vitium est fugiendum, Aliquod vitium est fugiendum. aut sic, Nullum bellum est licitum, Aliquod bellum non est licitum.

Omne vitium est fugiendum, Aliquod vitium est fugiendum. aut sic, Nullum bellum est licitum, Aliquod bellum non est licitum.

ut omnis homo est medicus, aliquis homo est medicus.

IO. SETONI.

Omnis virtus
labore paritur. }

Contrariæ

Nulla virtus
labore paritur. }

Subalternæ

dictoria.

Contra

Subalternæ

dictoria.

Contra

Aliqua virtus
labore paritur. }

Subcontrariæ.

Aliqua virtus non
labore paritur. }

Prædictarum leges.

*nam atmba
possunt esse falsæ
quoties accipitur
si per se
est prædicatum
ut omni homo
est iustus
homo est iustus*

Contrariæ hanc sortiuntur naturam, ut si
una sit vera, alteram esse falsam est necesse. Nā
si vera sit, Omnis avarus est miser: falsa est, Nul-
lus avarus est miser, non contra requiritur, nisi
in contingenti materia.

Subalternæ nunquam reperiuntur simul fal-
sæ, sed in contingenti materia possunt simul esse
veræ. ut, Conscius pallet, Conscius non pallet.

Contradictoriæ acerrimæ & ex diametro in-
ter se pugnant, quippe quæ nunquam neq; pa-
riter

DIALECTICAE LIB. II.

riter veræ, neq; pariter falsæ reperiuntur. Sed si hæc sit vera falsa erit illa: è contrario, si illa falsa fuerit, hæc necessario vera erit.

Subalternæ non opponuntur, vt dictum est, sed particularis in veritate sequitur vniuersalē, non cōtra. Vniuersalis autem in falsis sequitur suam particularem, non contra. Nempe vt existente vniuersali vera, vera est & eius particularis: ita è regione falsa particulari, falsa quoque est necessario eius vniuersalis. Nec vnquā fallunt hi canones, qui tū ad probandas propositiones, tum ad disputandum mire sunt vtiles.

DE modalibus & hypotheticis aliās, interim de oppositione aliquid est dicendum. Dictum autem est incompositas voces, quatuor modis opponi, verum propositionis proprie trifariam, tantum habetur oppositio, licet quadrifariam referantur, nimirum contrarietas, subcontrarietas, & contradictio. Subalternæ verius inuicem referuntur, quàm opponuntur. Cæterum reliquæ species inter sese opponuntur. Contrariæ sunt duæ vniuersales, in qualitate repugnantes. Hoc est vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua, eiusdem per omnia subiecti, copulæ & prædicati. vt, Omnis piscis est mutus. Nullus piscis est mutus. Subcontrariæ sunt duæ particulares similium partium, in qualitate repugnantes. vt, Aliqua culpa est excusabilis, aliqua culpa non est excusabilis. Contradictoriæ sunt duæ propositiones earundem partium, sed tum quantitate, tum qualitate repugnantes. Altera enim vniuersalis

uersalis est, altera particularis, & altera affirmatur,
 altera negatur. vt, Omne bonum est à deo, aliquod
 bonum non est à deo. Scientia præstat virtute, nulla
 scientia præstat virtute. vel duæ singulares. vt, Milo
 interfecit Clodium. Milo non interfecit Clodium.
 Talibus dialectici, nescio quo iure, nullum locum in
 figura (vt loquuntur) nec in æquipollentia, aut con-
 uersione reliquere. Has enim solent dialectici voca-
 re contradictorias de lege, & non contradictorias
 de forma. Nam quamuis formam contradictionis
 non seruant, hoc est repugnant quantitate, tamen le-
 gem subeunt eandem, hoc est, qualitate per omnia res-
 pugnant, vt contradictoriæ. hinc est quod in repu-
 gnantium tabula, quam figuram dicunt, non locan-
 tur. Subalternæ sunt vniuersales & particulares, pa-
 riter affirmatiuæ vel pariter negatiuæ. vt, Omne per-
 iurium est castigandum, periurium est castigandum,
 aut sic, Nulla fraus est licita, aliqua fraus non est lici-
 ta. Porro in hac mutua enunciationum collatione,
 non solum vitanda est omnis æquiuocatio, amphis-
 bolia, translatio, verum etiam curandum est, ne pro-
 positionum partes vlllo modo mutantur, id quod etiã
 in æquipollentijs, conuersionibus, argumentatio-
 nibus obnixe debet obseruari. Hæ enim non repu-
 gnant, Omnis equus est solipes, Nullus bos est solis-
 pes, Nec istæ, Galea est leuis, & nulla galea est leuis,
 si leuis in priori vt aspero opponitur, in altero vt gra-
 ui, sumatur. Nec istæ, Omnis stolidus est infans,
 quidam stolidus est infans, si infans in altera solum
 sumatur metaphorica. Satis de formis dictum est.
 Nunc de legibus dicendum est simili breuitate. Con-
 trariæ hanc legem obseruant, vt in vero nunquam
 conueniant, in falso aliquando conueniant, si mate-
 ria sit contingens, si ergo prior sit vera, necessario se-
 quis

DIALECTICAE LIB. II.

quitur alteram fore falsam, non contra, possunt enim simul esse falsæ. vt, Omnis homo est medicus, nullus homo est medicus. Sub contrariæ imitantur cōtrarias, sed ex aduerso: nam non possint vnquam simul esse falsæ, veræ possunt in contingentibus. vt, Conscius pallet, conscius non pallet, vbi materia non sit contingens, quoties vna est vera, altera est falsa. cōtra, si hæc falsa, illa vera erit necessario: vt, Brutum sentit, brutū non sentit, atque hoc etiam in cōtrarijs tenet similiter. Contradictoriarum acerrima est pugna, nam vt ex diametro locatur, ita ex diametro (vt est in prouerbio) repugnant. Quippe quæ nunquam simul veræ, nec simul falsæ inueniuntur, in vlla materia, sed si prior sit vera, posterior erit falsa, nam tum quātitate tum qualitate repugnat, quod in cæteris nō est necessum. Subalternæ proprie non opponuntur, quantitate tamen semper sunt dissimiles, & nonnunq̃ etiam aliqua qualitate, nam licet sunt pariter affirmatæ vel negatæ, nō tamen sunt semper pariter veræ vel pariter falsæ: sed vbi contingens est materia, potest hæc esse vera, illa falsa. sed hoc est generale, quod particularis sequitur suam vniuersalem, in veris, non contra: & vniuersalis sequitur particularem in falsis, namq; vt existente vniuersali vera, vera est & particularis. ita è regione falsa particulari, falsa erit & eius vniuersalis, generales & firmi sunt ij canones. Has igitur leges velim à pueris adamussim obseruari, quæ sanè ingeniosis vix vnius horæ negotium facessunt, tamen ratiocinatoro ingenio rem materiam ministrant.

DE AEQUIPOLLENTIA.

AEQUIPOLLENTIA EST ALI-
quot pronunciatorū verbis differentium
eadē significatio. Hæc ad veritatē inue-
stigan-

stigandam plurimum conducit. Quandoquidem omnis propositio eiusdem est substantiæ, quantitatis, & qualitatis, cum ea cui æquipollet, & idem prorsus sonat.

Vniuersalis affirmatiua præposita negatione æquipollet suæ contradictoriæ. vt, Non omnes possunt esse diuites. i. Aliqui non possunt esse diuites. Non omnis qui te blande alloquitur, non est amicus. Non tota Europa paruit Alexandro, id est, Aliqua pars Europæ non paruit Alexandro, &c.

Vniuersalis affirmatiua postposita negatione æquipollet (penè semper) suæ contrariæ. vt, *est facta vniuersalis*
falsum negatiua Omnis spurcus sermo non procedat de ore vestro, id est, nullus.

Vniuersalis negatiua proposita negatione contradictoriæ suæ æquipollet. vt, Non nemo fatebatur. i. aliquis fatebatur. Non nihil deerat. i. quiddam. Nonnunquam reprehenditur veritas. i. aliquando.

Postposita negatio in vniuersali semper facit contrarias æquipollere. vt, Nemo non sibi melius mallet quàm alteri. i. vnusquisq;. Nullus vir non cæcutit aliquando. i. quisq;.

vniuersalis affirmatiua
negatiua Vtraq; vniuersalis pariter præposita & postposita negatione, cum sua particulari cōspirat.

vt,

DIALECTICAE LIB. II.

vt, Non omnis episcopus non est hospitalis, *quidam*
 Nonnulli homines non amant literas. i. aliqui
 homines non amant literas.

Particularis affirmatiua præposita negatione
 in cōtradictoriam transit. vt, Non se quisquàm
 odio habet. i. nullus.

In neutra particulari potest negatio gemi-
 nari. nemo omnium (quod sciam) dixerit, Non
 quidam non studet, pro eo quod est, vnusquis-
 que studet.

Quod ad hanc rem spectat iubebo studiosos
 latinissimos auctores consulere, potius quàm
 dialecticorum turbam, qui in æquipollentiis
 assignandis toto cœlo solent errare.

Potest contradic. pos. contra. præposita. sub alter.
æquipoll. præposita. pos. præposita. mi. æquipoll. præposita. contra. præposita.
Proximum est, vt ad æquipollentiam, & conuersi-
 sionem, sermonem conuertamus. Potest æqui-
 pollentia dupliciter accipi, vel in dictionibus,
 vel in orationibus: In dictione, vt idem est non nihil
 & aliquid, nihil non & omne, de quibus Erasmus in
 copia sua differit eruditissime, sed hic de ea, quæ in
 oratione est, æquipollentia dicendū occurrit, quæ est
 diuersarum propositionum eadem significatio. Hæc
 (vt cætera taceam) ad præcedentis tabulæ cogniti-
 onem multum conducit. Omnis enim propositio æqui-
 pollens, in sensu eadem est, cum ea cui æquipollet.
 est etiam essentiae & quantitatis & qualitatis per om-
 nia. Nam quoniam hæc, quisquis sibi melius malle-
 ret quàm alteri, est categorica, vniuersalis, affirmati-
 ua, vera, contingens, sic erit, & hæc illi æquipollens.
 Nemo sibi non melius mallet quam alteri, & quia idē

F. nullus. prorsus

vniversale negationem
vniversale affirmationem
particulares negationem
particulares affirmationem

aliquos non
aliquod.

Non omnis quidam: non omnis non quidam nullus:
Non nullus quidam: non nullus non nullus omnis:
Non deus nullus: non quidam deus: deus omnis:
Non aliter videtur: videtur non videtur videtur:

prorsus sonant, eundem locum in præcedenti tabula occupant. Falso putant quidam affirmationem non æquipollere, perperamque multa de negatione præcipiunt. Certe mea sententia hallucinatur tota penè dialecticorum turba, in tradendis æquipollentijs, non obseruantes latini sermonis proprietatem, à qua ne latum quidem vnguem erat recedendum. Alij omisissis regulis ad exempla confugiunt, sed præcepta certiora, & vttiliora credo. Prima regula.

- 1 Præposita negatio in vniuersali facit contradictorias æquipollere. vt, Non quisque verum cernit, Idem est ac si dicas, quidam non cernit verum. Quandoque tamen, vt in scriptura vbi hebraismus est, æquiualeat contrariæ. vt, Non omnes qui dicunt mihi domine, domine, intrabunt in regnum cælorum. i. Nulli qui dicant mihi domine, domine, intrabunt in regnum cælorum, id fit potissimum interposito verbo inter negationem & signum. vt, Non gloriatur omnis caro, id est nulla. Non miseriaris omnium, qui operantur iniquitatem. i. nullorum. Secunda regula.
- 2 Postposita negatio ex vniuersali affirmatiua facit vniuersalem negationem. vt, Omnis immunditia non est inter christianos nominanda, id est nulla. Tertia regula.
- 3 Vniuersalis negatiua præposita negatione æquipollit suæ cōtradiçtoria. vt, Nō nemo ait. i. aliquis. Non nihil deest. i. quiddā. Nōnūquā reprehēditur veritas, i. aliquando. Quāquam tales propositiones ex aduerbijs cōpositæ non sunt dicendæ vniuersales, sed potius inter dictiones est æquipollentia. Postposita negatio in vniuersali negatiua facit contrarias æquipollere, non equidem dum sunt cōtrariæ, æquiualent, sed quæ alioqui essent contrariæ, ablata negatione. vt, Nemo non sibi parçit, id est vnusquisq; sibi parçit, Nullus vir non

DIALECTICAE LIB. II.

non excutit aliquando, id est quisque. Nihil non mouetur ab alio, id est omne. Verum hæc infinita magis est dicenda, quam vniuersalis. Nullam ætatem non decet religio, hunc enim sensum habet: Religio decet omnem ætatem. Ita & hæc, Nusquam non est virtutis locus, infinita est, licet vniuersalis speciem præ se ferat. Nec hic tam propositiones, quam illarum partes æquipollent. Quarta regula.

Vtraque vniuersalis negatione pariter præposita, & postposita subiecto, cum sub alterna conspirat, id est cum particulari. vt, Non omnis episcopus non est lucro deditus, id est, Quidam episcopus est lucro deditus. Nonnulli pisces non sunt surdi, id est, Aliqui pisces non sunt surdi. Quinta regula.

Particularis affirmatiua præposita negatione in contradiCTORIAM transit. vt, Non potest quisquam simul forbere & flare, id est, nullus. Non mortui te laudent domine, id est, nulli. Alias propositiones, quas Valla particulares putat, singulares potius dixerim. vt, de grege non ausim quicquam deponere tecum, id est, nihil. Efficiam, posthac ne quentquam voce laceffas, id est nullum, in quarum partibus & dictionibus potius cernitur æquipollentia, quam integris propositionibus. Valla ait idem pollere quoque quum subiecto, postponitur negatio, in particulari. vt, Aliquis beatus non est quisquam, vel Quispiam non est beatus. Verum æstimo particularem postposita negatione, raro aut nunquam fieri vniuersalem, nisi cum sit comparatio. vt, Aliquis non est me fortunatior.

Quisquam non est te melior, id est, nullus. In neutra particulari potest negatio geminari. Absurde enim dixeris, Non quidam, vel, Non aliquis vir non legit. Absurdissime, Non est non iustus non Socrates, Recte in

men dicimus. Non sum non fortunatus, & non tu non es fœlix, non autem non tu non non es fœlix. Non est ergo situs negationum negligendus. Adhæc in lingua latina duæ negationes si in idem cadant affirmant. vt, Nonnihil scit, i. omnia græce vehementius negant, ὅμηνει γινώσκει, id est nihil scit prorsus. Negant etiam latine, quando in diuersa incūbunt. vt, Nullus est mihi neque pater neque mater, i. desunt mihi parentes. Deniq; multa sunt linguæ propriæ. vt, Quid non vastauit, i. omnia vastauit. Num ego te coegi? i. non coegi te. Nonne prædixi ita futurum, i. etiam prædixi ita futurum. Caue lædas, i. caue ne lædas, iuuenēsque senēsque, i. omnes sed longum esset omnia prosequi. Cætera ab authoribus petenda sunt. Nam consuetudo optima est (vt ait Fabius) loquendi magistra.

DE CONVERSIONE.

IAM AD conuersionem conuertendus est sermo.

Conuersio propositionis est apta extremorum commutatio. Eius duo sunt genera, simplex, & attenuata.

subiectum et prædicatum Simplex conuersio dicitur, vbi transpositis terminis eadem remanet quantitas. *eadem in his locis videtur permutari*

Ita vertitur vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua. vt, Nulla virtus est inuidia, nulla inuidia est virtus. Aliqua intemperantia est vitium, aliquod vitium est intemperantia.

Attenuata autem conuersio est, quando com-

muta

prior propositio dicitur conuersa, posterior conuersa,
si conuersa fuerit vera, conuersa est. non, si sit vera.

DIALECTICAE LIB. II.

mutatis partibus minuitur quantitas. Nam
mutatis signis ex vniuersali colligitur particu-
laris, vt, Omnis æquitas est virtus, aliqua vir-
tus est æquitas.

Hæc species vertendi peculiaris est vniuer-
salis affirmatiuæ. nam vniuersalis negatiua conuertitur
simpliciter.

Præterea in conuertendis propositionibus
semper eadem qualitas debet remanere.

Et simpliciter vertendo signa manebunt.

Ast A cum vertas signa minora cape.

Conuerſionis apud authores nō admodum fre-
quens est vsus, verum apud quæſtionistas, qui
nihil non euerunt, nihil frequentius. Conuer-
ſio eſt apta mutatio extremorum, apta eſt quando
iuxta ſequentes canones fit. Duæ ſunt ſpecies eius:
Simplex & attenuata, æqualem & inæqualem appel-
late poſſimus. Simplex eſt, quando mutatis parti-
bus, quantitas ſeruatur. ita vertitur particularis affir-
matiua, & vniuerſalis negatiua. vt, Intemperantia eſt
vitium, ergo aliquod vitium eſt intemperantia. Nul-
la inuidia eſt virtus, ergo, Nulla virtus eſt inuidia.

Aequale ex æquali colligitur, & remanet eadē quan-
titas. Conuerſio autem attenuata eſt, vbi transpoſi-
tis terminis diminuitur quantitas, vniuerſali ſigno in
particulare conuerſo. vt, Omnis æquitas eſt virtus,
ergo, aliqua virtus eſt æquitas. Non hic ex æquali
æquale, ſed ex vniuerſali colligitur particularis. Ad
hunc modum poteſt vtraque vniuerſalis conuerſi. Sed
quoniam vniuerſalis negatiua ſimpliciter conuerſi-
tur, hoc eſt, vt negationis ex vniuerſali vniuerſalem
colligit, vt, Nullus homo eſt quadrupes, ergo, Nulla

F in

qua

Quoties videris, hactenus simpliciter.
omnis vniuersalis est affirmatiua.
aliquod eodem modo est affirmatiua.
in vbi conuertitur est
non, si sit vera.
si conuersa fuerit vera, conuersa est.

IO. SETONI.

quaprupes est homo . ideo magis peculiaris est hæc species vniuersali affirmatiuæ . necessario enim sequitur particularis , vbi vniuersalitas colligitur . Alij per accidens conuerti dicunt , vbi quantitas attenuatur . Solent quidam ad excitanda (vt opinor) puerorum ingenia , quasdam propositiones excogitare , & eis proponere , quales sunt , Nulla vestis facit monachum , Nullus homo est femina , Nullus puer fuit episcopus , quas sic solent vertere . Nihil faciens monachum est vestis , nulla femina est homo masculus , nullus episcopus existens episcopus , fuit puer . Particularis negatiua non proprie conuertitur , quod generaliter non tenet eius sequela , nam nõ sequitur : Aliquod animal non est homo : ergo aliquis homo non est animal . Tertiam speciem versionis (quam vocant contrapositionem) prætereo , cuius apud eruditos nulla est mentio . A , vniuersalẽ affirmatiuam . E , vniuersalem negatiuam , I , particularem vel indefinitam affirmatiuam . O , particularem negatiuam denotat .

E I simpliciter vertenda signa manebunt ,

Ast A si vertas signa minora cape .

O quoties vertis vertito simpliciter .

Si conuersa sit vera , conuertens quoque vera erit , non è contrario sequitur . Logici priorem propositionem conuersam , posteriorem conuertentem dicunt . Mala est conuersio , vbi non seruat eadem qualitas . Non enim debet affirmatiua in negatiuam , aut vera in falsam , aut deniq; necessaria in contingentem , conuertit sed affirmatiua in affirmatiuam , negatiua in negatiuam , vera in veram , & ita de cæteris .

DIALECTICAE LIB. II.

DE MODALIBVS.

DIALECTICI vocant propositionem modalem, quum hæc vocabula adduntur, necesse, impossibile, contingens, possibile: vt, Necesse est quæ ortum habent, & finem habere. Impossibile est omne metallum liquescere. Contingit, vel possibile est quasdam arbores esse infrugiferas.

Necesse, signi vniuersalis affirmatiui: impossibile, vniuersalis negatiui: contingens vel possibile, particularis affirmatiui: contingens non particularis negatiui, vim obtinet. Addunt alij plures modos, sed possunt omnes facile sub his quatuor complecti. Reperitur geminus sensus in modalibus, diuisus & compositus: vt, Possibile est sedentem ambulare, hæc in sensu diuiso vera est, in sensu composito falsa. Similiter per omnia opponuntur, æquipollent, & conuertuntur, vt Pure. Nisi quod plerumq; in conuersione modi ipsi manent. Idem. Verum quod modalium natura facile ex his prædictis puris depræhendi potest, illas de industria leuiter perstringo.

F. iij

Non

*possibile est. hæc propositio in sensu diuiso
tempore duo tempora tenet. Vt si quis
inquit impossibile est inquit quædam sedet alio
tempore. Possibile est. Non
impossibile sensu qui inquit tempore
significat. nam impossibile est sedentem
idem inquit de sedet posse ambulare.*

NON defunt, qui propositionē diuidunt in puras, & in modales. puras vocant barbari de inesse, quod prædicata subiectis in sunt: modales quibus modi apponuntur. Modi purarum naturam & sensum prorsus mutant. Modi sunt, necesse, impossibile, possibile, contingens, quibus cognoscitur modalium quantitas, non aliter quam ex signis deprehenditur quantitas purarum. Necesse quasi signū vniuersale affirmatiuum. Impossibile vniuersale negatiuum reputatur. vt in textu habetur. Addunt alij plures modos, vtile, honestum, verum, certum, iucundum, facile, consuetum, honeste. &c. cum eorum oppositis falsum, difficile, incertum, inutile, &c. quæ omnia ad prædictos quatuor possunt reduci. In his duplex est quandoque sensus, diuisus, & compositus. vt, Possibile est tacentem loqui. hæc propositio in sensu diuiso vera est, duo tempora denotans, nempe significat eum qui iam tacet, posse aliàs loqui, falsa vero est in composito sensu, vnum tantum importans tempus, significatque, possibile esse tacentem, dum tacet, posse loqui, & ita in reliquis. Natura autem modalium facile ex prædictis puris deprehenditur. Similiter enim per omnia opponuntur, æquipollent, conuertunturque, nisi quod plerumque modo ipsi manent iidem in conuersione. vt, Necesse est omnem patientiam esse virtutem. ergo, Aliquam virtutem esse patientiam est necesse. Contingens est aliquem medicum esse diuitem, ergo aliquem diuitem esse medicum contingit. Impossibile est omne animal esse hominem, ergo aliquem hominem esse animal est possibile. vbi aduertendum est impossibile, commutari in possibile. Aestimanda est modalium quantitas ex modis (vt dixi) Nam potest particularis dici quoad dictum, vt vocant, hoc est quo ad subiectum, quæ

DIALECTICAE LIB. II.

quæ iuxta modum est vniuersalis. vt, Necesse est aliquam stellam minorem esse sole, contra, quæ iuxta modum particularis est, secundum subiectum sæpe est vniuersalis. vt, Possibile est mulierem linguam refrenare. Verum has ego, quarum admodum rarus est apud authores vsus, sicco pede prætereo, etiamsi minime nesciam, quot hinc subtilitates inter sophistas oriuntur, & argumentationum gryphi inexplicabiles.

DE PRAEDICATIONE.

PRÆDICATIO est vera prædicabilis de
suo subijcibili affirmatio. *M. Iste est comicus.*

§ Essentialis.

Σ Accidentalis.

Prædicatio essentialis, est prædicatio, cuius alterum extremorum est de essentia alterius. vt, Vitis est arbor.

Accidentalis est prædicatio, cuius neutrum
extremum ad alterius essentiã attinet. ut, Ne-
ro est tyrannus.

Propria prædicatio est recta, vbi superius de
suo inferiori (recto loquendi ordine seruato)
enunciatur. Vt, Sol est astrum.

Impropria vero est innaturalis, vbi inferius
de superiori suo, aut æquale de æquali, enuncia-
tur. Hæc ad vsum dialecticorum parum atti-
net, qui tantum quæ propria sunt, recipiunt.

Nunc 0 sit essentialis

una. ¹ quae sit ² utriusque. ³ sit essentialis
 Interrogationes. ¹ quae sit ² utriusque. ³ sit essentialis
 quae, qualis, cuius, ¹ quae, ² qualis, ³ utriusque propria vel impropria
 ut, cuius est huiusmodi predicatio, cuius, utriusque sit generis de se, de
 se, utriusque est virtus. Cuiusmodi est
 est essentialis propria, generis
 genus cuius de se, de se.

Nune prædicationem (vt vocant) leuiter oportet perstringere. Quidam duplicem cōstituunt, vnā quinquē prædicabilibus, alterā quatuor prædicatis propriam, de qua vide Aristotelem in topicis. Nos hic priorem tantum attingimus, quæ ex isagoge Porphyrij colligitur, quæque nihil est aliud, quam veræ & affirmatiuæ propositionis species, vt ex eius finitione constat. Est enim vera, affirmatio vniuersalis de subijcibili suo. vt, Terentius est comicus. Hanc in essentialem & accidentalem diuidunt. Essentialis est vbi genus, aut differentia, de specie, sine indiuiduo, vel species de indiuiduo enunciatur. vt, Clementia est virtus. Animal est sensibile. Bucephalus est equus. Accidentalis verò est, vbi proprium aut accidens de subijcibili enunciatur. vt, Vulpes est gannibilis. Tigris est velox. Propria est prædictio, vbi de suo inferiori superius, aut de absoluto concretum infertur. vt, Camelus est animal. Nix est alba. Mare est vastum. hæc, quod naturam sequitur, merito naturalis, & recta appellatur. Aduerte quod diximus in contextu, propriam esse prædicationem, quoties superius de inferiori infertur, sic esse intelligendum, scilicet superius ad significationem vel ad prædicationem. vt, Animal est hinnibile, propria est, quia hinnibile licet significatione sit animali inferius, tamen quoad prædicationem superius est, quia proprie de animali enunciatur. Animal autem de eo improprie, i. contra loquendi rectum ordinem. Impropria dicitur vbi inferius de superiori, aut æquum de æquo, aut absolutum de concreto infertur. vt, Metallum est aurum, animal est animal, vastus est mons. hæc, quia ordinem naturæ inuertit, merito logicis rejicitur. Denique tres sunt prædicationis interrogationes, quæ, qualis, & cuius, quibus sicuti propositionis natura

DIALECTICAE LIB. II.

exigit respondemus. Ut percontanti quæ, qualis, & cuius sit hæc prædicatio. Fortitudo est virtus, respondemus essentialem, propriam, & generis de specie, & ita de reliquis.

DE DEFINITIONE.

Hic attexendæ sunt definitio, & deuisio. Quibus ob affinitatem, descriptionem & partitionem adiungam.

Definitio igitur est, qua quid sit res explicatur, ut, Homo est animal rationale. Cõstat proprie ex duabus partibus, genere, & differentia.

Genus semper in eodem reperitur prædicamento cum definito. Quod si differentie inueniri nequeant, earum vices proprium aut accedens supplebunt, vnde nonnihil ad definiendum conducit prædicabilem & prædicamentorum cognitio.

Obtinendum est, ut definitio cum definito conuertatur, & idem prorsus sonet, ut apperta sit, & quid sit res explicet.

Germana & essentialis dicitur definitio, quando vera exprimat differentia. Reliquæ rectius descriptiones vocantur. Nam etymologia, interpretatio, notatio, periphrasis, & huiusmodi, non merentur definitionis nomen, licet eam magna ex parte referant.

Descriptio

*hic sunt accidentales
quod proprium
et accidentis
differentiam
colligit*

Descriptio rem apposite explicat, unde non
abs re, accidentalis definitio, à quibusdam solet
appellari.

Definitio & diuisio addito verbo propositiones
fiunt, quo fit vt in hoc libro explicantur: verum
quo melius intelligatur definitio, finienda pri-
us venit etymologia, quam quidam nominis definitio-
nem dicunt. Etymologia est vera verbi ratio. vt,
Sapientiae amator, pro philosopho, quod viuum pa-
rit pro viuiparo. Etymologiae similes sunt interpreta-
tio, metaphora, expositio, proportionalis expli-
catio, periphrasis, notatio, & huius generis aliae
quae apud alios reperiuntur, quae omnia Rodolphus
sub nomine rei comprehendit. Nam non sunt defini-
tiones, licet ita apud rhetores non raro dicantur.
Interpretatio est dilucida aliqua nominis expositio,
vt celeriter comedere pro tubercinari. Metaphorica
expositio est, vbi vox à genuina significatione, ad non
propriam transfertur. vt, Ver est anni pueritia. Sene-
ctus est vitae occasus. Proportionalis seu similitudi-
naria expositio, fit ex mutua duorum analogia. vt,
Scientia est in anima, quod oculus in corpore, vel
mens in homine, quod deus in mundo. Periphrasis est,
qualiscunque nominis circumlocutio, vt cum eum,
ante quem portantur fasces, dicimus, pro consule. No-
tatio aliquem peculiari nomine exprimit. vt, Si uideas
illum, qui se cubito emungit, pro falsamentario. qua
de re consule Erasmus in copia sua. Etymologia uti-
mur, cum in ipsa voce est controuersia. Primo enim
excutienda est verbi vis, ne sermonis vitio obscures-
tur disputatio, unde in initio constituendum, & velut
paciscendum, qua significatione vocis velimus uti:

ne

*Prima melior
De qua
Etymologia est vera verbi ratio: ut homo ab humo.
Interpretatio est dilucida nominis expositio: ut lux semper
Notatio est explicatio: dicimus qui per cubitum nominis, ut qui per
Emungit, pro falsamentario.
Periphrasis est circumlocutio: ut cantator R. and.*

DIALECTICAE LIB. II.

ne de alijs rogati, de cæpīs respondeamus. vt est in
 prouerbio: Nec solum præstare debet dialecticus, vt
 diatriba vocibus æquiocis, & ambiguis careat, sed
 etiam ne verborum obscuritas vllō modo concertan-
 tes disturber. Ad quā rem conducunt imprimis co-
 gnitio phrasīs, & linguarum peritia. deinde vt de no-
 mine semel conuenit, statim (si opus sit) adhibenda
 est rei definitio. Volunt enim tum Plato, tum Cicero,
 vt omnis dissertio à definitione sumat exordium, vt
 intelligatur quid sit de quo disputatur. Definitio igitur
 est, qua quid sit res, explicatur. vt, Homo est ani-
 mal rationale. Animal est viuens sensibile, tales defi-
 nitiones germanas & essentielles vocant. Nec aliud
 videtur definire re quā rem intra fines naturæ suæ con-
 clusam explicare. Vtilissimum ergo est, vt quicumque
 definire vellet, aliquid prius vniuersam rei naturam,
 & rationem interius, & exterius lustratam habeat.
 Ad hanc rem non nihil cōducit exacta imprimis præ-
 dicabiliū, & prædicamentorum cognitio, nempe
 cum omnis finitio proprie ex genere & differentia
 conficitur. Primo omnium scire expedit in quo præ-
 dicamento res illa reponitur, quæ definienda venit,
 quam speciem vel definitū vocamus: quo semel
 deprehenso, nō erit difficile in eodem reperire genus
 definiti, reperto tandem genere, descendere oportet
 quasi per diuisionem, & ad eius differentias vtrinque
 (vt patet in superiori libro) collocatas. Quarum al-
 teram genere adiuncta, definiti naturam explica-
 bit. vt si hominem definire velles, facile liquebit ho-
 minem sub substantia contineri, sub eadem ergo erit
 & hominis genus, id animal est, animalis autem dif-
 ferentiæ sunt, rationalis & irrationalis. Harum alte-
 ra, nempe ea quæ cum definitio conuenit, cum gene-
 re hominem complet, & definit. vt, Homo est ani-
 mal

mal ratione . Iam perfecta est & germana definitio cum ex genere & differentia constet . Quod si quando verae differentiae inuenire nequeant, earum in definiendo vices supplebunt proprium aut accidens. vt, Asinus est animal solidis pedibus, auritum, sacundum. sunt autem in summa secundum Agricola tres recte definiendi leges. Prima, vt definitio neque plura neque pauciora quam definitum complectatur, sed de quocunque vnum dicitur, dicatur & alterum. vt, Quicquid est homo, est animal rationale, & contra, quicquid est animal rationale, est homo . Altera, vt quid sit res, hoc est, substantiam eius explicet. Habent enim & accidentia suam essentiam. i. substantiam. Tertia, vt apte, hoc est neque ambiguis nominibus, neque obscuris, aut ex longinquo deductis constet. Adhibetur enim, vt ait Aristoteles sexto topicorum, cognoscendi gratia . Profuerit plurimum ad hanc rem, notas res atque explicatu faciles definire, quod si diligeret & cum ratione, fiat, paulatim & difficilium spes erit . Iuuabit etiam crebras aliorum definitiones soluerere, & rationem singulorum verborum exigere, iudiciumque parare, & vsu tractandae rei viam nobis patefacere . vt, Ius est decretum maioris potestatis, ad tuendum ciuitatis statum; ex aequo & bono institutum. Ciuitas est multitudo collecta, ad statum rerum tuendum per se sufficiens, quae consensu sit legum vitae quae coniuncta. Has definitiones ad vnguem explicat Rodolphus, ego compendij causa relinquo, poterunt, qui volunt, ab eo petere. Descriptio est (vt idem Rodolphus author est) quae rem verbosius exprimit, nec in hoc adhibetur. vt, Quid sit res indicet, sed vt qualis sit, velut ob oculos inspicendum ponit. Haec crebro poetis, non minus quam oratoribus in vsu est. vt, Eleganter, apud Vergilium

DIALECTICAE LIB. II.

gillum describitur fama. Fama malum, quo non aliud
 velocius vllum. &c. Et apud Ouidium solis regia.
 Regia solis erat sublimibus alta columnis. Clara mi-
 cante auro, flammâsque imitante pyropo. Altera est
 descriptio, quam quidam accidentalem definitionem
 dicunt, propterea quod differentiam per proprium
 & accidens colligit; hæc apposite, hoc est conuersim
 (vt loquuntur) rem explicat. Itaque non abs re sub
 definitione contineri solet.

DE DIVISIONE.

POST QUAM quid sit vnumquodque co-
 gnoscimus, proximum videtur, vt quo-
 duplex sit intelligamus. Diuisionis ergo
 locus (cuius est insignis vtilitas) nos admonet,
 vt quid ipsa sit, paucis exequamur.

Diuisio est communioris in sua inferiora ac-
 commodata diductio. *generis in suas species per differentias*

Trifariam potest vnum in multa diduci, di-
 uisione, partitione, & enumeratione, de quibus
 ordine dicam.

Quinq; sunt diuisionis species.

Prima quæ & perfectissima est generis in
 species. vt, Animal partim homo, partim brue-
 tum est. *colorum alius albus, alius niger, alius*

Proxima est generis in suas differentias. vt,
 Substantiarum hæc corporea, illa incorporea. *nam alius est niger, alius est albus, alius est collatus, alius est*

Tertia subiecti in accidentia. vt, Animalium
 aliud

aliud sanum, aliud ægrum

Quarta accidentis in subiecta. vt, Feritas alia leonis, alia tigridis, alia cæterarū beluarum, &c.

Quinta deniq; accidentis in accidentia. vt, Alborum quædam dulcia, quædam amara, quædam medium saporem tenent. &c.

Aliud, partim, hoc, & illud, & reliquæ sectionis notæ, plerūq; apud autores designāt diuisionē.

Bona est diuisio cum omnia sua membra pariter diuisum æquant, & cum diuisum non cum aliqua parte, sed cum omnibus simul captis conuertitur.

Obtinendum ne quid in hac desit, aut supersit, vt definitione dictum est.

Postremo debet vtraq; brevis esse & aperta, vt pote quæ manifestationis gratia adhibentur.

Diuisio est generis in species, & partitio est totius in partes

Partitio est totius in partes discretio. vt, Cū ciuitatem in ædes, plateas, portas, mœnia, fossas, partiamur. Sit (inquit Fabius) diuisio rerum plurium in singulas: Partitio singularium in partes discretus ordo. Omnis diuisio finita est, & certa habet membra. Partitio vero nō nunquā manea fit. & ex incertis, ne dicam infinitis partibus, constans.

partitio est singulorum in partes discretus ordo

Diuisum de suis partibus vere enunciatur. Non autem partitio. Qui ergo hæc non distinguat, artem destruit.

Enu-

DIALECTICAE LIB. II.

Enumeratio est, quoties multa quę vni alicui in sunt, recensemus. vt, Cicero eloquens orator fuit, prudens senator, & grauis philosophus.

Proxima est diuisio, cuius per necessaria est utilitas, tum ad rei quę diuiditur naturā demonstrandum, tum ad definiendum, quando definire nihil aliud est, quam ex genere per differentias diuiso, in speciem descendere. Iuuat vero potissimum diuidendi scientia, ad differendi orationisquę copiam parandum. Eiusdem nanque artificij est vnū aliquod, quod multa ambitu suo cōplectitur, in partes spargere, & multa in vnum colligere, ac quasi in angustum agere: verum trifariam potest vnum in multa diduci, diuisione, partitione, & enumeratione. Diuisio est communioris in sua inferiora accommoda diductio: accommodā censeo, quando in omnes suas partes & eas quidem certas fit sectio. Quinque sunt species diuisionis. Prima, quę & perfectissima, est generis in suas species. vt, Animal partim homo, partim brutum est. vel colorum alius albus, alius niger, alius medius. Hic diuisum genus est, scilicet animal, eius autem membra diuidentia, homo & brutum, species sunt animalis. Sic album & nigrum respectu coloris species sunt, licet alias ad substantiam collatę sint accidentia.

Proxima est generis in differentias suas vt substantiarum, hæc corporea, illa incorporea. Hic extra diuisionem, membra ipsa sunt diuisiue differentię.

Tertia est subiecti in accidentia: vt, Animalium aliud sanum, aliud ægrum. Sanum & ægrum accidentia sunt, animal vero subiectum, vel susceptibile dicitur, horum accidentium.

Quarta est accidentis in subiecta. vt, Astutia alia
G
humana

humana, alia lupina. &c. Hic è regione accidēs in substantiam, dirimitur. Nam astutia accidens est hominis, lupi, & vulpeculæ. &c.

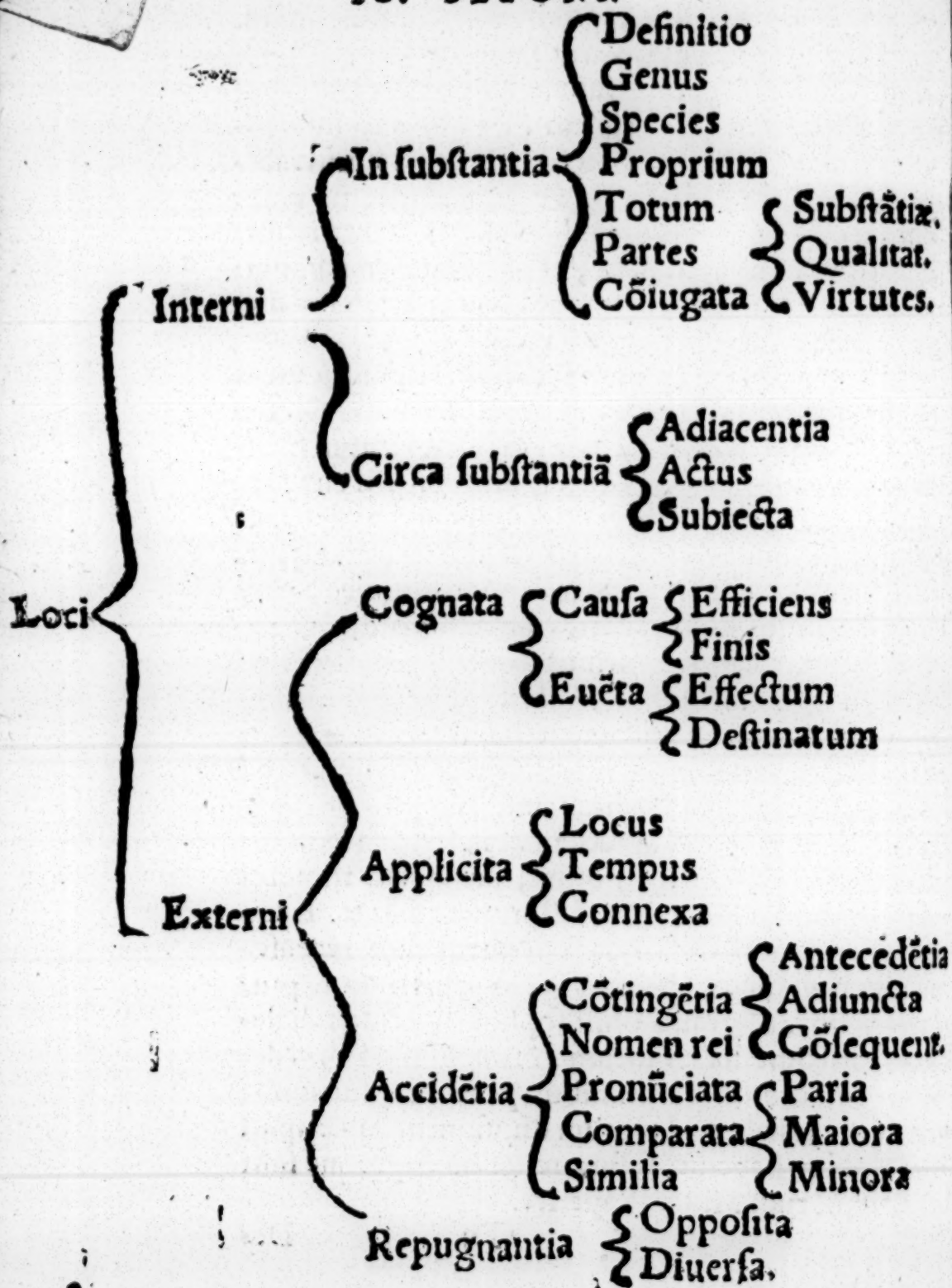
Quinta denique accidentis in accidentia, est sectio. ut febrium, hæc acuta, illa lenta, hic tum diuisum tum membra sunt accidentia. Agricola censet omnem diuisionem esse generis in species, quod quidem negari non potest, cum diuisum ad membra diuisionis refertur. Nos tamen docendi gratia, simpliciter & citra mutuam inter se collationem, ista tradidimus: citius me assequuntur pueri, cum dico genus nunc in species, nunc in differentias, & accidentia diuidi: quam si solum dixerò in species diuidi posse. Boëthius, Faber, Melancthon, & non pauci alij, putant nomen PolySimon admittere diuisionem, ut canum alius domesticus, alius marinus, alius cœlestis. At Rodolphus (cui ego assentio) negat id posse fieri. Sectionis notæ sunt hoc, aliud, partim cum geminantur, & apud Græcos, Men, & de, quæ crebro apud authores designant diuisionem, sed non semper.

Bona est diuisio, cum omnia membra pariter æquant diuisum, ut prædictis diuisionibus liquet, & non cum vna aliqua parte seorsum, sed cum omnibus simul capitis conuertitur. Intelligimus diuisum in ipsis membris quum opus fuerit, verum amplissimurixandi campus habetur, quando subiectum, aut accidens in accidentia secatur. Nam in huiusmodi imperfectioribus diuisionibus, videntur membra esse latiora quam diuisum, ut si dicam. Homo alius albus, alius niger, alius medio colore. Si dixeris, hic diuisum addendum esse partibus, statim clamitabunt Sophistæ, mutatam esse faciem diuisionis, cum homo albus non sit accidens. Hic ergo idem respondendum puto, quod In elegantijs Valla, nimirum posse aliquid
quand

D I A L E C T I C A E L I B. II.

quando aliquid intelligi, quod non licet exprimere. Nam in hoc Salustiano, Perijt fame, morte omnium pessima, subauditur mortium, quæ vox exprimi non debet. Et ita apud Ciceronem, Putabam te interrogasse Pompei, vnum ne esset cælum, an innumerabilia. Intelligimus cœla, quod verbum absurdum videbitur, si eloquaris. Obtinendum est, ne quid in diuisione superfit, ne quid desit, vt de definitione dictum iam est postremo, debet vtraque breuis, & aperta esse. Nam turpe est (vt ait Quintilianus) id obscurum esse, quod in eum solum vsum adhibetur, ne sunt cætera obscura. Partitio est totius in partes discretio. Cicero proprie scripsit partitionem vocari, cum totum quasi in membra non in species discernitur: vt si corpus partiaris in caput, thoracem, ventrem, manus, pedes: aut Domum in fundamentum, parietes, & tecta. Sit, inquit Fabius, diuisio rerum plurium in singulas, partitio vero singularum in partes discretus ordo, & recta quædam collatio, prioribus sequentia connectens. Idem latine sonant diuisio, & partitio. At qui hæc non distinguit, artem destruit, vt ait ille, Omnis diuisio finita est, & certa habet mēbra. Partitio fit nonnunquam manca, & ex incertis ne dicam infinitis partibus constans, quo fit vt credam speciem in indiuidua non diuidi proprie, sed partiri potius, quanquam rhetores non admodum inter hæc distinguere solent. Enumeratio quoties multa quæ vni alicui sunt recensemus, vt cum dico, Cicero fuit eloquens orator, prudens senator, & grauis philosophus: hæc inter dialecticos rarissime habet locum. Nunc quoniā tum definitio tum diuisio ex omnibus pene locis ducuntur, necessum hic habeo, locorum diuisionem, quæ apud Rodolphum habetur, subijcere, & quid quæque sunt breuiter, & rudi Minerva aperire.

10. SETONI.

DIALECTICAE LIB. II.

Dictum est quid definitio, genus, species,
& proprium, reliqua solito compendio per-
stringam.

Totum est, quod in varias sui partes decer-
pitur. vt, Domus in fundamentum, parietes, &
tectum.

Pars totius quasi membrum, ipsi toto ad-
nexum. vt, Corpori caput.

Coniugata sunt, quæ sub eodem cadunt iugo.
vt, Sapiens, sapientia, sapienter.

Adiacens est modus rei in existens, quo ali-
quid aliud quàm secundum substantiæ suæ de-
nominationem appellatur: vt, Homini pru-
dentia.

Actus est id quocunq; aliquo modo exerce-
re afficiq; dicimur: vt, Dolere.

De subiecto ante diximus.

Causa est ad quam aliquid sequitur.

Efficiens ex qua } aliquid fit.
Finis cuius gratia }

Euentum est quod ex causa sequitur.

Effectum quod ex efficiente } Producitur,
Destinatum quod ex fine }

Tempus, & locus, hic pro prædicamentis
quando, & vbi accipiuntur.

Connexa, licet sint extra rem, eam tamen

G iij deno

denominant. vt, Vxor marito.

Contingentia sunt accidentia, quæ contingenter circa rem eueniunt. vt, Pallor ægrotationi.

Pronunciata sunt, quæcunq; quisquam scripto, vel dicto, significauit.

Nomen rei est vox ad rem significandam cōsensu hominum destinata,

Comparatio est, quando duo in vno conferuntur. vt, Furtum est capitale, ergo & mendacium.

Similitudo est, vbi duo in duobus referuntur. vt, In Nassam facilis est introitus, egressus difficilis: ita in vitia procliue est iter, exitus verò non perinde peruius.

Repugnantia continent apposita, & differentia, de quibus satis altero libro est dictum.

PRIMA locorum diuisio est in internos, & externos. Interni iterum partim sunt in substantia, partim circa substantiam. In substantia sunt septem definitio, genus, species, proprium, de quibus altero libro egimus sub proprio comprehenduntur passio, & differentia, idem interdum & pars & totum potest esse, ad diuersa relatum. vt, Manus pars corporis, totum ad pollicem & digitos, totum & pars; & coniugata, non egent explicatione. Circa substantiam sunt adiacens, actus, & subiectum. Adiacens est modus, qui inest subiecto, & id denominat.

DIALECTICAE LIB. II.

nat. vt, Iustitia homini. Actus & actionem, & passionem, quas supra finiuimus, continet. De subiecto etiam ante dictum est. Locus externus diuiditur, in cognata, applicita, accidentia, & repugnãtia. Cognata, causas & euenta continet. Causa est ad quam aliquid sequitur.

Materia ex qua Forma per quam Efficiens à qua Finis cuius gratia	}	aliquid fit.

Materiam & formam inter partes supputat Agricola. Euentum vocat, quod ad causam sequitur, alij Effectum dicunt: is tamen id solum effectum dici cõ-
 tendit, quod ex efficiendi produciunt, & destinatum, quod ex fine. Applicita dicuntur, locus, tempus, & connexa. Tempus & locus nihil sunt hic aliud, quam prædicamenta quando & vbi, de quibus in suis locis prius egimus. Solent oratores tum in accusatione, tum in defensione, tempus & locum in primis diligenter obseruare, & inde ducere argumenta. Connexa dicuntur, quæ cum extra rem sunt, eam tamen denominant. vt, Regnum regi. Accidens quinque habet species, contingentia, pronunciata, nomen rei, comparata, & similia. Contingentia sunt accidentia, quæ circa rem contingunt, ea conditione, vt sine eis, res & illa sine re existere possunt. vt, Pallor ante ægrationem, & iurgium ante cædem, potest enim quis pallere, vt non ægrorèt, & ægrotare vt non palluerit. Pronunciata sunt dicta, & scripta authorum, & quorumcumq; de rebus significationes, quidam à testibus philosophi in artificialem hunc locum dicunt.

IO. SETONI.

Nomen rei, vox est ad rem significandam consensu hominum instituta. Inter comparisonem & similitudinem hoc interest, quod in comparisonem, iuxta Rodolphum, duo in vno, in similitudine vero duo in duobus conferuntur, exemplum prioris: Catoni licuit sequi bellum ciuile, ergo & Ciceroni licet sequi bellum ciuile. Similitudinis exemplum est. Vt equum non reddunt meliorem phalare, ita nec hominem fortunæ ornamenta. Repugnantia denique complectuntur opposita & dissentanea, quæ in primo libro expressa sunt. Si cui videbuntur hæc nimium succinctè præcipi, Agricola consulat, qui eadem fusius explicat. Plurimum certè iuuaret inuentionem si quis præter locos illos generales in superiora tabula depictos, singulas etiam illorum species (vt in Ecclesiastica admonet Erasmus) ordine numerosas animo complectaretur. Multo enim facilius loca ipsa separatim per omnia sua membra ducta, quàm generaliter explicata, argumenta scribenti subministrabunt. Huius rei gratia quandam de inuentione tabulam conscripsimus, quæ si pateretur diuisionum multitudo, infereretur hoc loco.

Tabula de inuentione.

Defin

DIALECTICAE LIB. II.

DEFINITIO PER LOCOS GENERALES ducta.

HOMO est animal rationale.

a differē-
tijs.

LEO quadrupes est rugibilis.

a proprijs
A toto.

Homo est, quod capite, humeris, pectore, ventre, manibus, pedibusq; constat.

Terra est pars mundi infima.

a partib⁹.

Prudens est vir prudentia præditus.

A coniu-
gatis.

Sturnus avis est nigra, albis distincta maculis.

ab adiacē
tibus.

Tyrannus est, qui vnus rerum potitur, & ius ex arbitrio suo dicit.

ab actib⁹

Timiditas est impotentia ceruo, damæ, lepori, paucisq; alijs naturalis.

a subiecte

Ceruisia est potus ex aqua, hordeo, lupuloq; factus.

a materij.

Triangulus est figura habēs tres angulos duobus rectis æquales.

A forma.

Statua est imago sculptoris manu effecta.

Ab effici-
ente.

Rhetorica est benedicendi scientia.

A fine.

Aedificator est qui domos, templa, ædificia, portus erigere.

Ab effe-
ctis.

Homo est animal, cuius vsui cætera omnia sunt animalia.

A desti-
nato.

Triarii sunt milites in postrema acie collocati.

A loco.

Amigdalus arbor est, quæ primo omniū floret.

Vxor

a cōnexis Vxor est fœmina, viro maritata.

ab antecessoribus. Cædes, est mors violenta, iurgium, odium, inuidiam, contumeliam, iniuriam, plerumque sequens.

Ab adiunctis. Meretrix est, quæ cultui corporis voluptatibus studet.

a consequentibus. Furere est non cognoscere homines, non leges, non senatum, non ciuitates, & corpus suum cruentare.

A pronūciatis. Iustitia est virtus, quæ ex sententia Ciceronis vnicuique sua tribuit.

A comparatis. Lynx avis est columba minor, pedibus utrinque in binos digitos scissis.

A pronūciatis. Paterfamilias est, qui ita præest familiæ, ut præceptor discipulis.

A similitudine. Virtus est vitium fugere.

a contrariis. Oblivio est scientiæ amissio.

A priuatiuis. Pater est qui liberos habet.

a relatiuis. Virtus est placidis abstinuisse bonis.

A dissensu. P

O T E S T quandoque definitio ex duobus aut pluribus locis duci, sed nomen ex eo habet, qui est manifestior. Hæc ex quatuor diuersis locis est petita. Bubo avis est nocturna, à boum mugitu dicta. Vncunguis carniuora, aquilam magnitudine referens. Nonnulli fortassis quasdam ex his descriptiones, libentius quam definitiones vocarent. Verum Agricola, quem in his rebus libentius imitabor, talis

DIALECTICAE LIB. II.

les appellat definitiones. Non tam fortasse quod rei essentiam, quam rem ipsam conuersim explicant, apud quem (quantum ad inuentionem attinet) definitio, & descriptio, vnum eundemque locum constituunt, nisi poëtarum descriptionem intelligas, cum qua nihil est nobis commertij. Definiendi munus magni & excellentis viri est, qui non solam vniuersam definiendæ rei naturam, sed & alia plurima, quæ eam circumstāt, percipit. Neque quicquam aliud æque acrem à iardo, doctum ab indocto, distinguit, atque definiendi peritia, quo magis conuenit, vt crebro definitionibus telli animi exerceantur. Superest modo vt diuisio etiam per locos ducatur, atque hic Rodolphi, viri eruditissimi exempla adducam, quem nollem vlllo pacto sua fraudari laude.

DIVISIO PER LOCOS.

AC quoniam perfectæ differentiæ origo ex forma est, inde ordiamur.

Corporū aliud animatum, aliud expers A forma animæ.

Arborum aliæ ex semine sunt, aliæ sponte na- a materia
scuntur.

Feritas alia serpentis, alia auis, alia reliquarum a subiecto
beluarum est.

Animalium aliud mansuetum, aliud ferum. ab adiacē

Hominum alius studio, alius lucro, alius vo- tibus.
luptati operam dat. ab actib⁹.

Animalium aliud parentis efficacitā, aliud pu- Ab effici-
brefa- entibus.

refractione gignitur.

- ab effectis. Animalia quædam foetum, quædam ouï, quædam vermem pariunt.
- A destinationis. Rerum domesticarum aliæ ad necessitudinem, aliæ ad voluptatem, aliæ ad vsum pertinent.
- A fine. Opum parandarum gratia, alij iustam nauant operam, alij fcenerantur, alij vi rapiunt, alij fraude subducunt.
- A loco. Animalia hæc terra, illi vero mari degunt.
- A tēpore. Flores aut hyberni sunt, aut verni, aut æstiuï, aut autumnales.
- a cōnexis Homines partim serui sunt, partim domini, partim neutrum.
- a continētib. Musicorum quidam literas sciunt, quidam ignorant.
- A pronūciatis. Quidam homines laudati sunt, quidam vituperati, quidam silentio latent.
- A cōparatis. Populares quidā infra regem sunt opibus quidam pares, quidam superiores sunt.
- A similitudine. Aliorum vitæ propositum industria formicam imitantur, aliorum segnitie similis est muscis.

NOMEN rei, opposita, & dissentanea prorsus aliena sunt a diuidendi ratione. Præterea absurdum esset, vt vna diuisio, ex duobus locis ducatur, quod in definitione non est rarum. Nunc restat vt exerceāt sese pueri, multis tum definitionum, tum

DIALECTICAE LIB. II.

tum diuisionum exemplis. Nulla enim ars citra vsum
potest percipi : tantum abest vt exacte definire, & re-
cte diuidere quis possit, nisi prius eius rei sibi vsum
fecerit. Ex his (definitione & diuisione dico) omnis
ferè nascitur disputatio, & argumenta tanquam ex
fonte deriuantur, atque hæc de categoricis dicta sus-
ficient.

DE HYPOTHETICA PRO- positione.

HYPOTHETICA propositio est, quæ
duas categoricas cum nota hypothetica
in se complectitur: vt, Temperantia est
virtus, & intemperantia est vitium.

Diuidi potest (vt simplex) in veram & falsam.
deinde in affirmatiuam & negatiuam.

Quinq; numerantur hypotheticæ species.

{
  Conditionalis
  Copulatiua
  Disiunctiua

{
  Causalis &
  Temporalis.

*argumentationis for-
mae quæ sunt
et sententiæ sunt.*

Condicionalis est, vbi geminæ categoricæ
condicionali nota iunguntur.

*i. si prima secunda... probet.
vt si homo est, tunc est animal.*

Copulatiua, vbi nota copulationis catego-
ricas coniungit: atq; ita finiendæ sunt reliquæ
species.

Conditionalis vera est, vbi antecedens pro-
bat consequens, aliàs falsa.

Co-

Copulatiua est vera, cuius vtrâque pars est vera. vt, Iustitia est virtus, Fraus est scelus.

Falsa, si altera pars sit falsa. vt, Homo est rationalis, & homo est immortalis.

Disiunctiua è regione est vera, si altera pars sit vera. vt, Terra minor est sole, aut inuentur philosophi.

Falsa, vbi vtrâque pars sit falsa. vt, Argentum præstat auro, vel literæ virtuti sunt præponendæ.

Causalis similis est conditionali. nam vera est tantum, quando pars posterior per priorem probatur. vt, Quia homo est capax rationis, est risibilis. Denique quod ad veritatem spectat, idem de temporale est sentiendum. Hæ etenim sunt veræ. Dum quis currit, mouetur. Dum

con. conuersiue
Hyp. nec oppositioni
habent nisi contradictionem
quæ toti prop.
nec ponitur neque
vel abigitur
præposita.

sis probus, es amandus. Non autem hæ: Dum
bibis, peccas. Dum scribis, ludis. Quoniam
prior pars non probat secundam, nullam agnos-
cunt hypotheticæ conuersionem, nec opposi-
tionem præter contradictionem, præposita ne-
gatione toti propositioni.

Copulatiua vniuersalitatem, disiunctiua par-
ticularitatem quandam præ se fert, quo fit, vt
inuicem contradicant, vbi partes sunt opposi-
tæ. Bifariam sumi potest interdum, tum co-
pulationis, tum disiunctionis, nota: illa com-
ple-

DIALECTICAE LIB. II.

plexim aut sigillatim, hæc disiunctiue aut copularim.

Omittitur nonnunquam nodus venustatis gratia, qui tamen licet non exprimat, intelligi debet.

TANDEM ad hypotheticam enunciationem ventum est, quam multo compendiosius, quam alteram absolemus. Nam de hypotheticis facile iudicabit is, qui categoricarum naturam probe norit. Nam aliud non est hypothetica enunciatio, quam duæ confusæ categoricæ. Diuiditur hæc ut simplex in veram & falsam, iterum in affirmatiuam, & negatiuam, quæ omnia non in verbum, sed quatenus sunt hypotheticæ, in connexionem, hoc est in notam hypotheticam incumbunt. Notas voco omnes coniunctiones, quas dynamis grammatici dicunt, & aduerbia temporis, loci, similitudinis, comparisonis, & similia, ut si, & nec, vel, aut, quia, dum, tam, quando, æque, &c. Pro diuersitate harum, distinguuntur species hypotheticarum, sed ipse breuitatis ergo, eas tantum quæ præcipue habentur, explicabo. Hæ quinque sunt, conditionalis, copulatiua, disiunctiua, causalis, temporalis. Quanquam duæ ultimæ argumentationum formæ, magis quam species censendæ sunt. Ad has reduci possunt quæ reliquæ sunt. In conditionali respicere oportet conditionem. nam vera non est, nisi prima propositio secundam probat, hoc est, ex necessitate inferat. ut, Si præcepta dei seruaueris, saluus eris. Si parentes oderis, es improbus. Hæ falsæ sunt, Si non es monachus, non es pius. Si vxor sit formosa

fa, est honesta. licet fortasse partes sunt veræ, & hæc
vera est, quamuis falsæ sint partes, si equus volabit
erit alatus. Copulatiua non est vera, nisi vtrâque pars
pariter sit vera. vt, Hortentius fuit vir eloquens, & singu-
lari memoria præditus. Falsa vbi vna pars est fal-
sa, vt Alexander fuit potentissimus, & sobrius: hanc
quia nullam habet in se conditionem, quidam ab hypo-
theticis reijciunt. Disiunctiua e contrario vera est,
cuius vna pars est vera: vt, Fraus est licita, vel merca-
tores delinquent. Falsa non est, nisi vbi vtrâque pars
simul falsa fuerit: vt, Scurrarum vita est honesta, vel
nemo avaro fœlicior. Causalis & temporalis, conditio-
nalis naturam imitantur. Falsæ enim sunt, nisi
prior propositio alteram necessario probauerit, prioris
exemplum. vt, Dies est, quia sol est in nostro or-
rizonte. Posterioris exemplum dum quis viuit, spi-
rat. dum quis cernit, oculos habet. Nec refert vtrâ
pars in his præponatur. vt, Nox est nobis, dum sol
est in altero hemispherio. Sunt hæc omnia de hypo-
theticis affirmatiuis intelligenda. Non conuertuntur
hypotheticæ, nec oppositionem habent, nisi contra-
dictionem, quum toti propositioni præponitur ne-
gatio, vel aufertur præposita. vt, Si vis ad vitam in-
gredi, seruanda sunt mandata. Contradictio est, non
si vis ad vitam ingredi, seruanda sunt mandata. Non
dum apud antipodes est sol, nobis nox est. Contradi-
ctio dum apud antipodes est sol, nobis nox est: qui
modus faciendi contradictionem, generalis est etiam
in categoricis. vt, Omnis avarus est miser, non omnis
avarus est miser. Nemo odit seipsum, non nemo odit
seipsum, & ita de reliquis. Omittitur interdum nota
venustatis causa. vt, Liberali ingenio prodest lenitas,
prauo nocet. Pauperi defunt multa, avaro omnia.
Præsente præceptore auscultant discipuli. Optare
potes

DIALECTICAE LIB. II.

potes quæ velis, consequi quæ velis, non potes. Omnis copulatiua participari videtur vniuersalitatem, & omnis disiunctiua particularitatem. Itaque sunt qui tradunt copulatiuā contradicere disiunctiue, vbi partes sunt oppositæ. vt, Scipio Hannibalem vicit, deleuitque Cartaginem. Non vicit Annibalem Scipio, vel Cartaginem non deleuit. rursus, Nullus poëta doctior est Homero, vel nullus antiquior. Est aliquis poëta doctior, & antiquior Homero. Est porro attendendum nodum copulatiuum, posse bifariam accipi aliquando, aut cōplexim, aut sigillatim. vt, Omnis nostra vis in animo & corpore sita est, si & capiatur cōplexim vera & categorica est: Si sigillatim, est copulatiua falsa: significat enim omnem vim in animo esse: & itidem omnem esse in corpore, vtrunque est falsum. Huius generis sunt, lac & piscis sunt venenū, duo & tria sunt quinque. Anima & caro vnus est homo. Argumentatio est antecedens, & cōsequens, & alia similia.

Disiunctionis etiam nodus nunc disiunctiue, nunc copulatiu capitur. vt, Omne animal aut homo est, aut brutum. Si sumatur aut disiunctiue, est falsa propositio. Nempe designat omne animal esse hominem

tantum, vel omnem Animal esse brutum. Si

nota copulatiu accipiatu, designat ho-

minem & brutum pariter inter se,

omne animal complecti. Multæ

sunt huius generis

propositiones, quas

hic repetere ma-

gis esset longū

quam neces-

sarium.

SECUNDI LIBRI FINIS.

H

LIBER

LIBER TERTIVS

DE ARGVMENTA-
tione.

VMMVS HVIVS AR-
tis scopus, ad quem omnia
diriguntur, est argumentatio,
Cui explicandę tertiũ librum
destinauimus. Primum ergo
quid argumentatio, deinde
quotuples sit, postremo quę

ei affinia sunt, demonstrandum est: qui ordo
supra à nobis est seruatus.

Argumentatio est propositionum ad illati-
uam notam connexio. vt, Chremes fuit ebrius,
ergo futilis.

Tria sunt in argumentatione notanda: Ante-
cedens, nota, & consequens.

Antecedens est prior pars argumentationis
notam præcedens.

Consequens vero posterior, eandem subse-
quens.

Nota deniq; velut nodus quidam est, ipsas
partes connectens. vt, Catilina fuit proditor
patrię, ergo meritò Roma expulsus. Hic ante-
cedens, Catilina fuit proditor patrię: ergo, no-
ta: merito Roma expulsus, consequens.

Ante-

DIALECTICAE LIB. III.

Antecedens quandoq; in duas secatur partes;
Priorem vocant maiorem, alteram minorem;
de quibus suo loco dicemus.

Argumentum est probabile, inuentum ad faciendā fidem de re aliqua, alij medium vocant.

Argumentatio in bonam & malā cōsumitur.

Bona est cuius antecedens necessario infert consequens. vt, Cernit, ergo oculos habet.

Mala est, cuius antecedens, aut non omnino, aut non ex necessitate probat consequens. vt, Attalus fuit diues, ergo liberalis.

QUONIAM in primo libro terminum incomplezum, ac in secundum propositionem explicuimus, postulat ordo, vt in hoc tertio libello illustretur argumentatio, qua nihil in tota dialectica spaciosius, amplius, aut maius. Quemadmodum enim ab exiguis fontibus orta flumina augescunt spacio, & in immensum crescunt, ita & omnis scientia à paruis principijs initium faciens, latius inde emanat, & progressu ad maiora euagatur, tandemq; in amplissimam immensitatem expatiatur. Argumentatio est propositionum ad illatiuam notā connexio, vel vt alijs placet, Oratio qua quis rei, de qua dicit, fidem facere conatur. vt, Nero fuit tyrannus, ergo indignus imperio. Hæc non aliter ex pronunciatis, quam ex terminis ponunciatum componitur, Et vt in hoc subiectum, copula, & prædicatum, sic tria quoque notanda sunt in omni argumentatione; antecedens, nota, & consequens. Antecedens est quicquid notam antecedit, Consequens quod notam

H ij

sequi-

sequitur. Nota vtriusque nodus est. vt, Lucretia seipsam interfecit, ergo fuit homicidij rea. Antecedens est, Lucretia seipsam interfecit : ergo nota, fuit homicidij rea consequens. Antecedentis quandoque duæ sunt partes, maior, & minor : de quibus suo loco plura dicemus. Antecedens ratio, propositumque dicitur. Consequens intentio, conclusio, illatio, complexio, connexio, sequens, & thema appellatur. Notæ sunt ergo, ideo, igitur, proinde, itaque, & si quæ sunt huiusmodi. Totam autem vtriusque connexionem, argumentationem, ratiocinium, sequelam, consequutionem, vulgo consequentiam. Cicero conclusionem dicit. Argumentum, vocant alij medium, alius minus recte antecedens. Consequentiarum hæc bona, illa mala. Bona est, cuius antecedens non potest esse verum, nisi etiam consequens vna sit verum. vt, Nullum regnum scelere partum est diuturnum: ergo nec Philippi Macedonis regnum est diuturnum. Mala est cuius antecedens potest esse verum, consequenti existens falso. vt, Pulgium est medicamentum : ergo non est nutrimentum. Non defuere qui bonam in geminam speciem diuiserunt, alteram à materia, alteram à forma nominantes, & rursus quàm materialem vocant, in aliquot species, quas hic repetere longius esset, opinor, quàm vtile.

Quatuor sunt argumentationis formæ.

{ Syllogismus	{ Enthymema
{ Inductio	{ & Exemplum.

Enthymema ad syllogismum, exemplū ad inductionem referunt. Aristoteles illud rhetoricum syllogismum, hoc rhetoricam inductionem

nem nominat.

Syllogismus est oratio, in qua ex duabus
præmissis concessis necessario per cōcessas in-
fertur conclusio. vt,

Omnis ars alit artificem }
Pictura est ars, ergo } Ars
Alit artificem.

Tres sunt in omni syllogismo enūciationes,
maior & minor propositio nodum præceden-
tes, ac eundem sequens conclusio.

Tres sunt etiam simplices voces in syllogis-
mis, maior, minor, & media, doctis extrema no-
minantur.

Maius extremum est, quod in maiori pro-
positione sumitur cum medio. *maius extremum est prædicatum, minus vero subiectum*

Minus extremum, quod in minore proposi-
tione cum medio sumitur.

Medium vero dicitur, quod in vtraq; præ-
missa capitur. *maior et minor propositio præmissæ nominantur. maior in conclusionis prædicatum.*

Materia syllogismorum ipsa sunt Ἀξιωματῶν

Forma est Ἀξιωματῶν dispositio.

Modus est pronunciatorum quantitatis &
qualitatis ratio.

Figura est certa debitaq; dispositio medi.

Sub, præ, prima, *H iij* bis præ, secunda, *Bis* tertia bis sub

IO. SETONI.

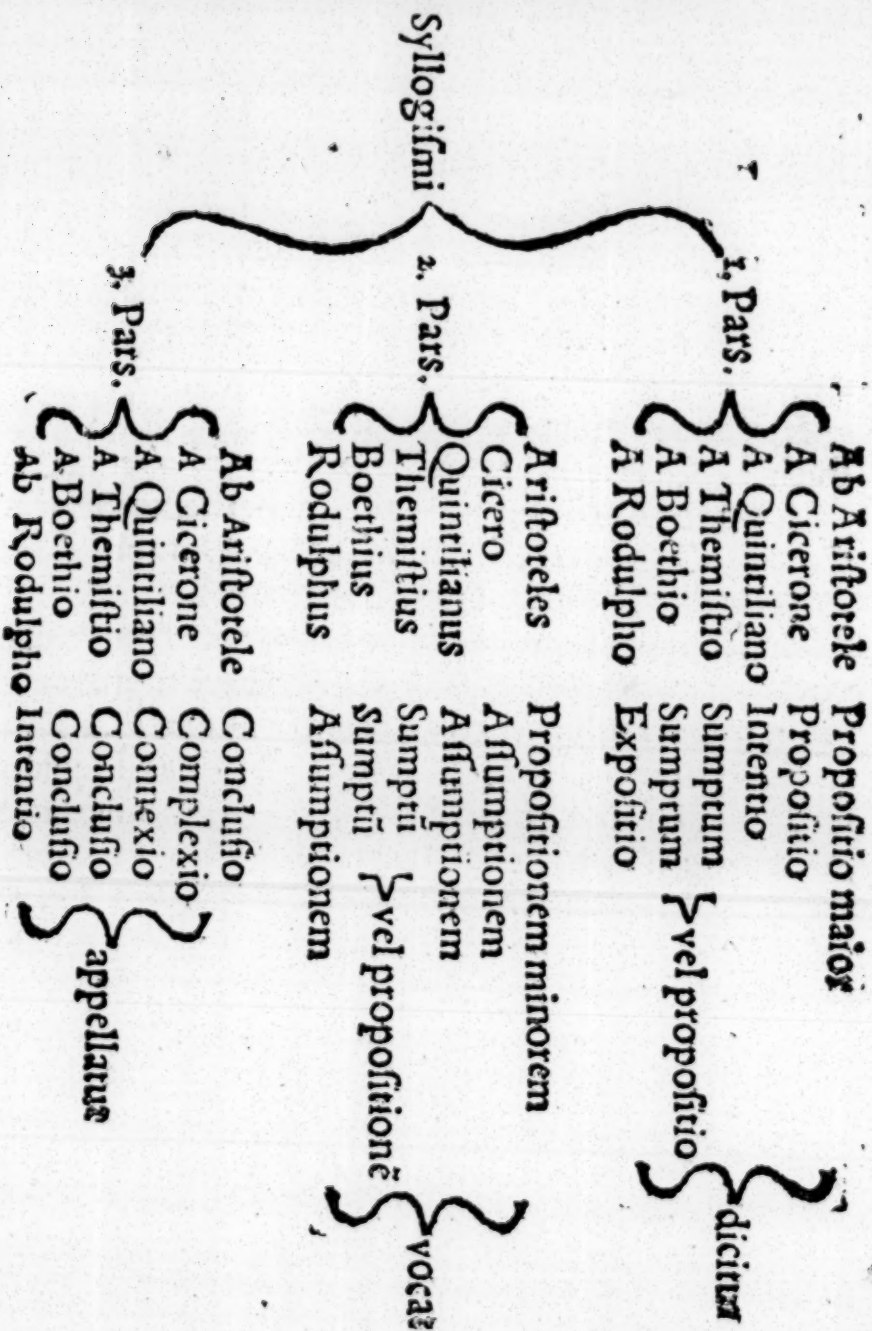
Bis duo prima tibi numerat, tot. dēique secunda,
Vltima quæ restat retinet sex. verba figura.

Medij dispositio.

Præcedit copulam prima medium sequiturque,
Ast bis præcedit terna sequiturque secunda.
Præmissæ medium maior minorque capeffunt,
Hoc tamen vt Scyllam semper conclusio vitat.

Argumentatio bona quatuor sub se species continet, Syllogismum, inductionem, enthymema, & exemplum. Duæ priores perfectæ sunt, & secundum philosophum dialecticis propriæ. Duæ reliquæ imperfectæ, captiosæ, & poetis familiariores. Syllogismus est oratio, in qua concessit maiore & minore, necessario per eas sequitur conclusio. Syllogismus ratiocinatio dicitur à Cicerone, ab alijs collectio. Maior & minor propositio, quia præcedunt nodum, præmissæ appellantur. Conclusio ex præmissis inducitur, quæ partes variet, à varijs nominantur, vt hic patet.

IO. SETONI.

Maius, minus, & medium extremū, vulgo termini & extremitates nominantur. Maius extremum sumitur cum medio in maiore propositione. Minus in minore sumitur cum medio. Maior in conclusione prædicatur. Minus subiicitur. Medium in utraq; præmissa capitur, nec vnquam ingreditur conclusionem. Notandæ sunt in syllogismo, materia, & forma. Ad formam spectat modus & figura. Modi sunt quatuordecim, & tres figuræ, vt docent versiculi.

Bis duo prima tibi numerat. &c.

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, integri habentur.

Ad quos ducuntur reliqui, cum perficiuntur.

Cæsare, Camestres, Festino: Baroco, Darapti.

Felapton, Disamis, Datifi, Bocardo, Ferison.

Addunt alij quinque alios modos primæ figuræ, quos vocant indirectos, quod in conclusione maius extremum minori subiicitur, cum contra fit in reliquis. Varietas figurarum ex medio prouenit, quandoquidem medium in prima figura est subiectum, in maiore, & prædicatum in minore. In secunda bis prædicatur medium, in tertia vero mediū bis subiicitur. i. in utraque præmissa, vt versus indicant. Præcedit copulam &c. Medium vt distichon indicat non ingreditur conclusionem præmissæ medium. &c. Conclusio igitur ex maiori & minori extremo conflatur, quæ directa vocatur, quoties maius extremum de minore prædicatur. Præterea, Conclusio cogitatione est prima syllogismi pars, maior hoc est eius ratio, vel causa, secunda, & minor vltima. Verum priusquam syllogismum absoluam, docendi sunt pueri, quo pacto sese inter argumentandum gerant.

De disputatione.

Disputatio est aliquorum de re controuersa argumentosa conflictatio, in hoc latens veritas diligenti examis

DIALECTICAE LIB. III.

examine discutitur, quippe ut in arbore putanda segmenta reijcimus, ita in dissertatione concisis falsis, & ambiguis, ad vera & indubitata sensim peruenitur. In omni autem disputatione debet esse, qui ratiocinia proponat, & qui ei ad illa respondeat, alter oppugnat, alter propugnator appellatur. Illi inuentio praecipue, huic iudicium semper ob oculos est ponendum. Alter argumentis seu gladio proscindere, ferire penetrare conetur, alter dialecticae iuditio, velut clipeo quodam, ictus declinabit, vitabitque. Petitiones impetum franget, eruenti resistet, seseque illesum, & intactum tuebitur, hoc est veritati, seu sacrae anchorae adhaerebit. non licet vni eidemque incepta semel dissertatione, nunc opponentem nunc respondentem agere, velut imperiti grammicastri, qui ob imperitiam alternatim quaestiones agitant. Imo dialecticorum est obnixè invicem ratiocinandi formam servare, ne disputantium vices vlllo modo confundantur.

Disputantis officium.

Disputantis officium est prius meditari quod proponat, scopumque aliquem in animo praefixum habere, quo (si possit) denso argumentationum agmine aduersarium impellat. Huc rationes suas omnes dirigat, nec vllam sinat ansam arripere ad alia deflectendi, obstruat viam aufugienti, & angulos quarentem reuocet, retrahatque, & quasi vallo quodam undique obsistat, ne quoquo pacto refugium inueniat, aut easibus elabatur. Facile autem tergiuersabitur antagonista, seseque e faucibus eripiet, si multa simul, & turbato ordine proponamus, aut si argumentationem absque forma & vinculis proferamus. Urget ergo disputator anguste, ut ad totam connexionem, aut ad eius partes respondeat, non perplexe, sed clare, & terra cum asseueratione. Responsum animo verset, num

IO. SETONI.

num cōsonum & idoneum sit, aut secus, deinde quale quale sit, argumento aliquo impugnet. Si sequela denegabitur, argumentationis formam allegabimus. Sin propositum aut eius pars negetur ab aduersario, nouo medio confirmetur, donec tandem veniamus ad aliquid quod certum sit, taleque vt negare id aduersarius non possit. Siquid elargiatur, ex ipso aliud colligendum est, deinde ex iam collecto rursus aliud inferendum, & ex illo denique aliud, donec tandem ad primum illud perueniamus, quod reliquarum argumentationum serie conati sumus asserere, quod perfecto arduum non erit, si in vtrunque partem, hoc est ad confirmandum, infirmandumque, accedamus instructi. Argumenta dabunt loci, quæ (vt præmonui) in argumentationis speciem sunt colligenda, atque ita decenti ordine obijcienda, quoad voti compotes simus, vel donec resoluendus sit aduersarius, & nostro arbitrio quasi e compedibus emittendus, id quod sum plerumq; fieri solet, cum seu captiuus in laqueos ducitur, vel rationem missam facere, à digniore aliquo qui disputationi præsidet, iubemur. Exemplum, vt si quis neget sapientem esse diuitem, probabis hoc pacto. Sapiens nullis caret opibus, ergo est diues. Antecedens probabis ad hunc modum, Sapiens habet opes quas vult, ergo non caret vllis, & iterum antecedens sic suadebis. Sapiens nullas cupit, ergo habet quas vult, antecedens rursus. Sapiens non putat opes esse bonas, ergo nullas cupit. Denique sic adhuc probabis antecedens, Sapiens solam virtutem in bonis esse iudicat, ergo diuitias non putat esse bonas. atque ita deinceps in infinitum, quicquid negatur nouo medio stabiles.

Officium respondentis.

Respondentis est (qui diuersa tueretur, & pro vero pugnat

DIALECTICAE LIB. III.

pugnat.) Primum in initio statim ratiocinium quò proponitur ordine repertere, deinde deliberare & secum prius in animo meditari, diligentérque apud se statuere, quid sit respondendum, cauereque ne ad redargutionem, vt vocant, hoc est, palinodiam, nec ad falsum concedendum verúmue negandum, nec ad negationem, aut vllam absurditatem asserendam impellatur. Cauendum in primis ne vlla rerum similitudine decipiatur. Animaduertet sedulo, quibus inuoluitur nexibus ratiocinium, & quibus modis dissolui oportet, quod confirmatum est. Reputet antea tacite apud se, quo videatur argumentatio spectare, & quasi è longinquo respiciat, num si hoc aut illud asserat, pacatum finem, veluti portum quendam, sit habitura. Res pariter & connexio examinanda est, antequàm suam proferat in medium sententiam. Nam nunc materia, nunc consequentiæ artificium fallit.

Non est fas, vt responsor vlla disputanti obijciat, aut quæstiones proponat, suum agat negotium. i. obiecta reperat, repellat, soluat. Tantum ad interrogata respondeat, & quantum datur in singulis satis faciat oppositori. Repellitur argumentatio negatione, soluitur distinctione, nam eludere absurdo, & obijcere tundere non tam fortasse dialectici esse, quam grammatici & rhetoris quibusdam videbitur. Duplice vero nomine repetimus quod proponitur, tum ne forte vocum aliqua vicinitate decepti obauderemus, tum ne ad excogitandam responsionem non satis daretur spatij, quando præceptum & inconsultum responsum raro vocat vitio, vt ait ille. Repetita ergo & quasi ruminata aliquoties argumentatione, vel quæstione, non solum tota per se partium connexio, verum etiam singulæ eius partes singulatim ponderandæ nobis veniunt, ad quas pro earundem qualitatis diversitate,

itate separatim, peculiari suo partibus addito nomine, conuenit responsum dare. Præterea responsum summa opus est cautione, ubi quis Socratico more secum iniit disputationem. Hoc est ubi nulla propofita argumentatione, varias quæftiones dolose agitat, cuius in Inductione exemplum dabimus. Aduerfariū quoque nos blanda voce demulcentem, laudantēque, quod ei largimur, suspectum habere debemus, nec minus ducentem, quam trahentem vereri. Porro quorū tendunt eius conatus prius imaginemur, quo citius scopum illum, ad quem nos velut ad oſtos, velut ſcopulos vitemus, ac fugiamus, cane peius & angue, vt est in prouerbio. Nam caput est videre in altercatione, quid poſitum est in controuerfia, ne in ipſo portu impingas. Proximum vt illorum naturam omnem, de quibus agitur, probe perſpectam habeas, ne Antabatarum more, clauſis oculis demices, ac velut laberinthum ingreſſus, quo eas interius, hoc exitus ſit incertior,

Propoſitio vera	}	ſunt concedendæ.
Quæſtio vera		
Argumentatio bona		

Propoſitio falſa	}	ſunt negandæ.
Quæſtio falſa		
Argumentatio mala		

Propoſitio multiplex	}	ſunt diſtinguendæ.
Quæſtio multiplex		
Argumentatio dubia		

Decipit enim facile multiplex de quo non fuerit prius

DIALECTICAE LIB. III.

prius praemissa distinctio, nullum vobis negotium fa-
 cessunt, quae indubitatae sunt fidei, aut proisus à vero
 aliena, at probabilia recte discernere, hoc opus, hic
 labor est. Ad haec quicquid denegabimns, seu id ver-
 rum sit, seu falsum, conabitur illud disputator (si pos-
 sit) ratione confirmare, & suffulcire, id quod citra
 nouam argumentationem nequit omnino fieri. Se-
 cunda igitur illa argumentatio, & quasi ex responso
 recens nata, qua negatum colligitur conficiturq;, non
 minus quam prior recitanda, & diligenter pensitan-
 da venit, atque ita porro donec ad solutionem tandem
 ventum sit, quae sane nunquam aut perraro absque di-
 stinctione (si doctis credamus) inuenietur. Ac quo-
 niam veritatis & eruditionis tantum gratia decertan-
 dum est, non sunt falsa nimis pertinaciter defendenda.
 Satius est victori herbam porrigere, & infantiam cons-
 fiteri, quam a falso stare, & sophistarum more de ver-
 bis inaniter argutari. Absit procul rixandi desyderiũ,
 absit contumelia, facessunt conuitia, quae biliosis in-
 genium obfuscant, mentis aciem perstringunt, omne
 rationis pene lumen extinguunt. Mitte Scotistis omne
 inanem loquacitatem, nullum est enim certius illite-
 terati argumẽtum, quam garrulitas muliebris, doctos
 decet modestia, & morum candor ingenuos. Nec re-
 spondenti licet, recitato ratiocinio statim ad ipsam so-
 lutionem (tanquam respondendi munere grauaetur
 aut laqueos timeret) festinare. Longe enim est aliud
 verum respondere, aliud recte & apposite: quare aut
 omnia pariter concedere, aut antecedens, aut seque-
 lam, aut denique negare, vel distinguere oportet. Nā
 consequens inficiari nemo solet, nec debet. Hanc rem
 multo exercitamenti facilius quam regulis perci-
 pies. Nam si quis sic disputationem nobiscum insti-
 tueret, Omnis mercator est improbus, ergo est pus-
 niens

IO. SETONI.

niendus. Nō, hic sequela, sed propositum est negandū
si hoc pacto probet. Omnis mercator vitur fraude,
ergo, Omnis mercator est improbus, hic etiam antea
cedens negabis, quod si sic probet, Omnis mercator
pluris reuendet, quā emit merces. Igitur vitur fraude.
Iam neganda est consecutio, si alligabit enthymema,
dicemus eius formam non semper esse efficacem ad
probandum institutum.

Nunc ordine syllogismos colligamus.

PRIMA FIGURA.

Bar	Omne vitium est castigandum,	} Vitium.
ba	Omne mendacium est vitium, ergo	
ra	Omne mēdacium est castigandum.	

Ce	Nullus magistratus reddit honestū,	} Magi-
la	Omnis prætura est magistrat ⁹ , ergo	
rent	Nulla prætura reddit honestum.	

Da	Quisq; affectus est reprimendus,	} Affectus.
ri	Ira est affectus, ergo	
i	Ira est reprimenda.	

Fe	Nulli lasciu sunt legendi,	} Lasciuus.
ri	Quidam poetæ sunt lasciu, ergo	
o	Quidam poetæ non sunt legendi.	

Hi quatuor soli perfecti sunt, reliqui omnes
imperfecti.

PRIMA figura est perfectorum tantum. Perfe-
ctus est syllogismus, cuius partes quasi naturæ ductū
sequens

DIALECTICAE LIB. III.

sequentes, non possunt in meliorem formam reduci: reliqui modi sunt imperfectorū. Itaque transmutatione, & conuersione egent: priusquā ad perfectorū ordinem reducantur, quam rem mox planiorem faciam. Subiungam hic etiam quinque illos, qui vulgo adduntur primæ figuræ modos, & si enim conclusionem (ut vocant) in directam, hoc est conuersam inferunt, necessario tamen sequitur adsumpta. Nam si ad easdem præmissas in barbara sequitur hæc conclusio, Omnis sobrietas est amplectenda, necessario per conuersionem attenuatam sequetur, aliquod amplectendum est sobrietas, & ita in cæteris modis.

Ba Omnis temperantia est amplectenda,	}	Temperantia.
ra Omnis sobrietas est temperantia, ergo		
lipton Aliquod amplectendum est sobrietas,		

Ce Nullum vitium est decens,	}	Vitium.
lan Omnis audacia est vitium, ergo		
tes Nullum decens est audacia,		

Da Quoduis crudele est odiosum,	}	Crudele.
bi Aliquod bellum est crudele, ergo		
ris Aliquod odiosum est bellum,		

Fa Omnis avarus est miser,	}	Avarus.
pes Nullus probus est avarus, ergo		
mo Aliquis miser non est probus.		

Fri Quædam modestia est laudabilis,	}	Modestia.
ces Nullum conuicium est modestia, ergo		
morum Aliquod laudabile non est conuicium.		

Fa-

IO. SETONI.

Fapismo, & fricesmorum dicuntur omnibus figuris ex æquo congruere, & communes esse si medium ad debitam figurarum naturam recte temperetur.

SECUNDA FIGURA.

Cæ Nemo liberalis cupit aliena,
sa Omnis avarus cupit aliena, ergo } Cupiens
re Nullus avarus est liberalis. } aliena.

Ca Omnis prudens est temperans,
me Null⁹ voluptari⁹ est tēperans, ergo } Tempe-
stres Nullus voluptuarius est prudens. } rans.

Fe Nullum scelus est excusabile
sti Aliqua culpa est excusabilis, ergo } Excusabi-
no Aliqua culpa non est scelus. }

Ba Omnis fraus est prohibita,
ro Quædā mercatura nō est prohibita, er. } Prohi-
co Quædam mercatura non est fraus. } bitum.

TERTIA FIGURA.

Da Omne periurium est flagitium,
ra Omne periurium est mendaciū, ergo } Periur-
pti Aliquod mendacium est flagitium. }

Fe Nulla dialectica est venalis,
la Omnis dialectica est scientia, ergo } Dialecti-
pton Aliqua scientia non est venalis. } Casti-

Di Castigatio est necessaria,
 si Omnis castigatio est poena, ergo } Castigatio.
 mis Poena est necessaria.

Da Omnis studiosus est adiuuandus,
 si Quidam studiosus est pauper, ergo } Studiosus.
 si Quidam pauper est adiuuandus.

Bo Aliqua podagra non est medicabilis,
 car Omnis podagra est morbus, ergo } podag.
 do Aliquis morbus non est medicabilis.

Fe Nulla seueritas placet puero,
 si Aliqua seueritas est perutilis, ergo } Seueritas.
 son Aliquod perutile non placet puero

In his vocabulis, quæ vocamus modos, significatiuæ sunt literæ quædam.

A Vniuersalem affirmatiuam
 E Vniuersalem negatiuam
 I Particularem affirmatiuam
 O Particularem negatiuam. } designat.

Reductio syllogismorum est quum secundæ & tertiæ figuræ syllogismi, ad primæ figuræ ordinem disponuntur, eadem remanente materia. Imperfecti autem, ad eos perfectos reducuntur, qui ab iisdem literis incipiunt.

IN reductione est aduertendū, quod B, C, D, F, in
 I imper.

10. SETONI.

imperfectorum principiis, eos modos ad illos quatuor perfectos debere reduci denotant, qui ab iisdem characteribus initium sumunt. vt, Baroco ad Barbara, Casare ad Celarent, & ita de alijs adhuc.

M Mutationem præmissarum

P Attenuatam conuersionem

S Simplicem conuersionem

} representant.

C, si alibi quam in primo loco ponitur per impossibile conuersionem denotat,

Reductio imperfectorum.

1 Tres primi imperfecti in prima figura per conuersionem conclusionis reducuntur. Quartus præter conuersionem etiã mutatione præmissarum eget. Quintus conuersas præmissas transponit.

2 In secunda figura primus & tertius modus: per conuersionem maioris, secundus mutata & conuersa minore, quartus solum per impossibile reducitur.

3 In tertia figura. Primus, secundus, quartus, & sextus modus, per conuersionem minoris. Tertius transponit præmissas, maiore, & conclusione conuersis, denique quintus solum per obliquum syllogismi ductum perficitur. Potest quisque modus per obliquum ductum probari, at baroco & bocardo nullam aliam reductionem agnoscunt. Reductio per impossibile est, cum ex contradicentia conclusionis cum alterutra præmissarum colligitur alterius præmissæ contradicentia. vt, Omnis fraus est prohibita, quædam mercatura non est prohibita, ergo quædam mercatura non est fraus, sic reducitur. Omnis fraus est prohibita, Omnis mercatura est fraus, ergo, omnis mercatura est prohibita. sic etiam bocardo, quædam podagra non est sanabilis, omnis podagra est morbus, ergo quidam morbus non est sanabilis. Ita reducitur ad barbara, Omnis morbus est sanabilis, omnis podagra

*S vult simplices vexti, P vero per Xcc
M vult transponi, C per impossibile Iuci.*

DIALECTICAE LIB. III.

gra est morbus, ergo omnis podagra est sanabilis. Seruat maiorem baroco, bocardo minorem. Ille à maiore, hic à conclusione incipit in reductione. De his satis.

Hunc tam concinnum syllogismorum ordinem, qui maxime in quatuor perfectis conspicitur, nos docuit ipsa natura, nobiscum enim simul nascuntur scientiarum principia.

Vtilissimum est, quando syllogismum colligis, figuras & modos semper in mentem reuocare, si vniuersale sit quod probatum iri cupis, vniuersali modo ad hoc inferendum, conuenienti est vtendum, sin particulare, vtendum aliquo modo particulari. Nihil enim firmiter statuitur, nisi quod in conclusione per præmissas infertur. Quicquid autem negatur inter ratiocinandum, in noui syllogismi conclusione semper ponendum est, donec voti compotes fuerimus. Categorici & simplices syllogismi, in dialectica sunt vtitiores.

Porro vt inuentio ex locis proprie petitur, ita iudicium, altera dialecticę pars, præcipue ex syllogismi cognitione pendet, eoq; plura nobis hic de eo sunt dicenda.

Modi alij sunt vniuersales, alij particulares, & rursum alij affirmatiui, alij negatiui, quas nomē claturas à conclusione habent. Tum enim vniuersales vel particulares dicuntur, cum conclusio sit vniuersalis vel

particularis, & ita de affirmatiuis & negatiuis est dicendum. Si vniuersale sit quod statuere vis (thematis enim quantitas in primis est spectanda) Barbara aut alio vniuersali modo, est vtendum. Sin particulare, tū darij, ferio, aut alij parriculares modi conueniunt. Nā ponendum est semper in conclusionē, quod cupimus persuasum iri, excogitandæ quæ sunt (inuento semel medio) præmissæ, vnde illud commodissime sequi potest, quæ si forte negentur, & ipsæ statim in conclusionē alterius syllogismi ponentur, & per alias nouas præmissas probentur. Insuper dirimitur syllogismus, in categoricum, & hypotheticum. Cathegoricus est, cum & præmissæ & conclusio sunt Cathegoricæ enunciationes: hypotheticus quando harum aliqua sit hypothetica. Cathegoricus in communem & singularem. Communis in simplicem & compositum, quæ nomina ab extremis induntur. Communis dicitur, cuius extrema sunt communia, de singulari suo loco dicemus. Simplex est, cuius extrema sunt simplicia vocabula, quales sunt fere syllogismi, quos hac tenus collegimus. Compositus itidem est, cum extrema sunt composita. Minus apti sunt ad disputandum, quorum media & extrema sunt multum composita, & idcirco à philosopho reijciuntur.

DE SYLLOGISMO REGVLÆ.

1 **M**AIORI inest maxima vis syllogismi, quæ penè semper conclusionem intra se complectitur.

2 In maiori ergo causa conclusionis ponenda est, præsertim in prima figura. Tum videndum
ne

DIALECTICAE LIB. III.

ne subiectum minoris sit extra causam, atq; ita
necesse est conclusionem sequi.

In maiori collocanda sunt plæruncq; gnome, 3
lex, communis sententia, locus communis, a-
pothegma.

Thesis etiam maiori

Hypothesis vero conclusioni } conuenit. 4

Maior non potest esse particularis in prima 5
aut secunda figura, si sit directa.

Maior minus virium habet quàm minor in 6
tertia figura.

Minoris subiectum in prima figura sub sub- 7
iecto maioris continetur.

Minor non potest esse negatiua in quatuor 8
perfectis.

Minor in tertia figura semper est affirmatiua. 9

Minor ad inferendam intèrionem minus ha- 10
bet virium, quàm maior.

Ex præmissis veris rectèque cõstitutis, infer- 11
tur intentio ex necessitate Vera.

Præmissæ probant, non probantur. 12

Conclusio probatur, nihil probat. 13

Conclusioni igitur minus quàm præmissis 14
creditur.

Conclusio rarius ex conuertibilibus con- 15
flatur.

Conclusio deteriore sequitur partem. 16

I in

Con-

- 17 Conclusio enim negatur, quoties altera
præmissarum est negatiua.
- 18 Conclusio etiam particularis est, vbi al-
tera præmissarum est particularis.
- 19 Conclusio nec vniuersalis nec particu-
laris vnquam affirmatur, nisi vbi vtrâque præ-
missa sit talis.
- 20 Conclusio affirmatiua ad confirmandum,
negatiua ad infirmandum est apta.
- 21 Conclusionem falsa, necesse est alterutram
propositionem esse falsam.
- 22 Conclusio minus continet, quàm altera
præmissarum.
- 23 Concedenda est conclusio in omni bono
syllogismo.
- 24 Nulla est conclusio affirmatiua in secunda
figura.
- 25 Nulla est conclusio vniuersalis in tertia fi-
gura.
- 26 In prima figura, ex causis effectus.
In secunda ex effectibus causæ colliguntur.
- 27 Maius extremum, nunc iungitur, nunc dis-
iungitur à medio.
- 28 Maius minori nunc superius, nunc infe-
rius nunquam aut raro æquale.
- 29 Maius & minus extremum, nunquam ante
conclusionem iungitur.

DIALECTICAE LIB. III.

Medium est extremorum quasi mensura. 30

Medium in affirmatiuis vtrique extremo 31
congruit.

In negatiuis alteri iungitur, & remouetur 32
ab altero.

Medium igitur in affirmatiuis primæ figu- 33
ræ, debet esse vox, inter maius & minus extre-
mum media, in negatiuis minoris superior.

Medium, in secunda figura debet esse vox 34
superior eo, cui affirmatiue iungitur.

Medium vbique in tertia inferius est mi- 35
nore, & maiore etiam quoties ab ea non dis-
iungitur.

Medium non fit ex voce dissidentanea vtri- 36
que extremo.

Medium, sæpissimè superius est subiecto 37
conclusionis.

Medium, pressius non impedit consequen- 38
tionem.

Medium, ex locis omnibus petitur. 39

Medium, est causa, quòd prædicatum con- 40
clusionis subiecto insit, vel non insit.

Ex medio pendet, cuiusq; argumentatio- 41
nis vis & energia.

Syllogismus affirmatiuus ad probandum. 42

Negatiuus ad infirmandum est aptior.

Bonus est syllogismus, ex cuius intentionis 43

contradicentia, cum altera præmissarum infer-
tur alterius contradicentia.

44 Omnis syllogismus recte dispositus, firma
est argumentatio.

45 Malus est syllogismus, vbi fuerint quatuor
aut plures termini.

46 Malus itidem si plus sit subiectum minoris
in prima figura (vt dictum est) quam sub sub-
iecto maioris continebatur.

47 Deniq; malus est, vbi vox vlla homomine
capitur.

48 *Αμφιβολία* vbiq; , sed in syllogismis ma-
xime vitanda est.

49 Nullus est syllogismus ex solis negatiuis.

50 Nullus est omnino ex solis particularibus.

51 Si tantum in materia peccetur, non impe-
dit syllogismi consecutionem.

Vbi mediij aut extremorum dispositio non
seruatur, vocatur paralogismus, siue obratio di-
natio, cuius sequelam inficiari licet.

Prædictarum regularum expositio.

1 **M**AIOR magis pollet. Nam in se continet
conclusionem. vt, Omnis virtus est laudabilis,
Omnis Iustitia est virtus, ergo omnis iustitia
est laudabilis.

2 Conclusio sub maiore intelligitur. Itaque maior
causa est conclusionis, vt docet, 2. regula,

Apte

DIALECTICAE LIB. III.

Apte conuenit lex maiore, vt potest quisque vim vi repellere. Milo occidit Clodium vim vi pellendo, ergo iure fecit.

Thesis generalis & infinita est sententia.

Hypothesis finita atque aptior conclusioni, quod syllogismus à communiore ad angustius descendit.

Maiores vniuersalis est in prima & secunda figura, vt ex modis liquet.

Maiores minus pollet in tertia figura, quantum ad quantitatem, quia particularis est, sed non ad inferendam conclusionem.

Subiectum minoris in prima figura inferius est, ad subiectum maioris. vt, iustitia ad virtutem in superiori exemplo.

Minor affirmatur, in quatuor perfectis, est enim aut A, aut I.

Minor nunquam negatur in tertia figura, quare regulamultos soluit paralogismos.

Quamuis aliquando minor iuxta quantitatem æquat vel superat maiorem, minus tamen proprie probat conclusionem.

Ad veras præmissas, non potest sequi falsa conclusio.

Præmissæ probant conclusionem, non probantur, quatenus sunt præmissæ.

Conclusio, contra nihil infert, sed infertur.

Conclusioni propter præmissas creditur, minus igitur quam præmissæ ipse meretur fidem.

Conclusio ex extremis cõflatur, quæ raro æquatur.

Sequitur conclusio deterio rem partem, hoc est potius negationem quam affirmationem, & particularitatem quam vniuersalitatem.

Nunquam vniuersalis est nec affirmatiua, nisi vtræque præmissa sit talis.

Conclusio affirmatiua ad confirmandum, hoc est

ad asserendum aliquid. Negatiua ad infirmandū, hoc est negatiue concludendum est aptior.

21 Conclusione falsa, falsa est altera præmissarum, quia ex veris falsum recte induci non potest.

22 Minus continet conclusio quam præmissæ, quia syllogismus est quasi descensus, quod dictum est.

23 Concedenda est conclusio, quia syllogismus est argumentatio perfecta necessario inferens consequens. Pro. 24. & 25. consule modos. Omne leue ascendit, omnis ignis est leuis, ergo omnis ignis ascendit.

26 Ascendere effectus est leuitatis. Nullū graue ascendit, omnis ignis ascendit, ergo nullus ignis est grauis.

27 Maius extremum nunc iungitur medio, hoc est affirmatiue necitur, nunc disiungitur à medio, hoc est negatiue separatur.

28 Extrema raro sunt conuertibilia.

29 Nunquam inuicem occurrunt nisi in consequente.

30 Per medium deprehenditur extremorum cognatio.

31 Nam in affirmatiuis vtrique extremo conuenit, & affirmatiue iungitur.

In negatiuis semper disiungitur ab altero.

32 Medium igitur in affirmatiuis primæ figuræ debet esse nomen inter extrema medium.

33 In negatiuis minore superius, si syllogismus in eadem prædicamentali linea fiat. vt, Homo, animal, substantia. Non potest homo, nec substantia medium. esse, si verus sit syllogismus.

34 Mediū in secūda figura (vbi nullus est modus affirmatiuis) vni tantum extremo iungitur, & superior est eo, vt si ex his vocibus fieret syllogism⁹. Vitiū, iustitia, virtus, nec iustitia, nec vitiū sed virtus fieret medium.

35 Contra, si in tertia ex iisdem fieret syllogismus, non virtus, sed iustitia medium esset.

36 Medium nunquam disiungitur vtrique extremo.

Medis

DI A L E C T I C A E L I B. I I I.

Medium saepe est superius minore.

37

Medium saepius impedit conclusionem, quum larg
ge, quam quum stricte sumitur. 38

Bonus est syllogismus, ex cuius contradicentia cō
clusionis cum maiore sumitur minoris contradicen- 43
tia, vel quando maioris contradicentia colligitur ex
contradicentia conclusionis cum minore.

Malus est syllogismus, quando minus extremum 46
fit maiore superius.

Equiuocatio & Amphibolia reijciuntur à dialectica, 47
Sequitur consequentia etiam si materia falsa sit. vt, 48
Omnis lapis crescit, Ferrū est lapis, ergo ferrū crescit. 51

Contra, si forma syllogismi non seruetur, paralos 52
gismus fit, etiam si in materia nihil peccetur. vt, Rex
est homo, Omnis rex induit diadema, ergo, Omnis
homo induit diadema. Nihil est præterea in his re
gulis, quod magnopere expositione egeat Quædam
quæ per se satis manifesta sunt, prudens prætereo.

Ratio consequutionis syllogismorum.

Syllogismorum est, quod in præmissis
duo extrema sic in medio iunguntur, vt in cō-
clusionem, eadem eodem modo inter se coniungi
sit necesse. vt,

Bar Quodq; pulchrum est difficile.

ba Quæq; scientia est pulchra, ergo

ra Quæq; scientia est difficilis.

Quæcunque enim in eodem tertio conue-
niunt, eadem inter se quoq; conueniunt.

Similiter quum duo termini in medio disjunc-
gun-

guntur, illi inter se in conclusione disiunguntur. vt,

Ca Omnis prudens est temperans,
me Nullus voluptuarius est tēperās, ergo } Tēperans.
fr Nullus voluptuarius est prudens.

Difficile & scientia iunguntur affirmatiue, in eo quod est esse pulchrum, iunguntur in conclusione etiā inter se affirmatiue. Quæcunque enim eodem tertio conueniunt, eadem inter se quoque conueniunt. Nam tertium quod medium vocamus, illud est quod duobus combinationem, & velut cognationem quandam addit, vt si qui duo vnum aliquem habeant, qui vtrique sit conterraneus, illi ipsi inter se sunt conterranei, & quicumque eundem habeant fratrem, illi fratres sunt inuicem, & ita in reliquis, vbi mutua & reciproca est nomenclatura, alioqui nō sequetur. Nam ei qui mihi pater est, non sum ego illi pater: vt, Frater sum illi qui est mihi frater, quia nomenclatura in talibus non est reciproca. Exemplum eorum quæ disiunguntur in conclusione, quod in medio non conueniunt. Nullum natium est laudabile, Omnis virtus est laudabilis, ergo nulla virtus est natia. Virtus & laudabile conueniunt, hoc est affirmatiue iunguntur, sed virtus & natium non congruunt, hoc est disiunguntur negatiue, ergo in conclusione virtus & natium necessario negatiue disiunguntur. Præterea apud oratores, & poëtas nonnunquam inuertitur ordo, & dispositio syllogismi. Illi enim conclusionem nunc primo, nunc secundo loco inferunt, ac propositiones quandoque præpostero ordine pro arbitrio, & cōmoditate sua collocant, quam rem nemo citius dialectico prospiciet. Valla contendit hunc syllogismum recte

DIALECTICAE LIB. III.

recte disponi.

Socrates est homo

Omnis homo est animal, ergo } homo:

Socrates est animal.

Et hunc apud Senecam.

Omne peccatum est actio,

Omnis actio est voluntaria, ergo } actio:

Omne peccatum est voluntarium

Hi syllogismi, transmutatis propositionibus, eam ipsam habent dispositionem, quam nobis commendat Aristoteles, quæ profecto ducem naturam magis sequitur.

DE DVPLICI SYLLOGISMO morum ductu.

SYLLOGISMVS duplicem habet ductum: rectum, vt cum recto gradu procedit: & obliquum, cum reflexo ordine ac scopum peruenitur. De priore satis disseruimus. Obliquo vtimur, quum aliquod manifeste verum negatur, vt in hoc exemplo,

Bar Omnis virtus ornat philosophum,

ba Omnis patientia est virtus, ergo

ra Omnis patientia ornat philosophum.

In

IO. SETONI.

In hoc syllogismo si quis omnia præter intentionem asserat, sic per obliquum ductum insurgemus.

Bo Quædam patientia non ornat philosophum,
car Omnis patientia est virtus, ergo
do Quædam virtus non ornat philosophum.

Conclusio hæc est falsa, ergo altera præmissarum unde est inducta, at non minor, quæ ante est concessa, ergo maior. Nimirum quædam patientia non ornat philosophum, quare eius contradictio ex necessitate est vera, scilicet omnis patientia ornat philosophum. Hic vides quo modo antagonista ad palinodiam vel inuitus impellitur, hoc enim Ἀγὼμα.

Omnis patientia ornat philosophum, in priori syllogismo erat negatum quod tamē ab eadem postea conceditur. Ex ijs quæ diximus colligere licet, ex veris falsum non posse induci.

Ex falsis falsum verumquē aliquando sequetur,
Ex veris possit nil nisi vera sequi.

Syllogismus quemadmodum cæteræ species consequentiæ duplicem habent ductum, vnum directum, ut cum propositio aliquo, velut recta via colligimus, id quod probare cupimus, ut videre est in syllogismis à nobis superius adductis. Alterum obliquum, cum non recto sed retrogrado quodam ordine, ad id quod cupimus provenimus, illum vulgo syllo-

DIALECTICAE LIB. III.

sylogismum ostensuum, hunc syllogismum ducen-
tem ad impossibile appellant. In quo accipere oportet,
illius negati contradictionem pro vna praemissa-
rum syllogismi, deinde alteram aliquam propositio-
nem prius concessam, aut manifeste veram. Ex his
praemissis (vt necesse est) sequetur conclusio falsa. Re-
currendum ergo ad praemissas, vnde inducta est con-
clusio, quarum altera necessario erit falsa, non illa pri-
us concessa, aut manifeste vera, at altera igitur eius
contradictio est vera, quae in priori syllogismo fuit
propositio negata, quam confirmare nitebamur. Su-
mus igitur iam voti compotes, habemusque quod co-
nabamur. Paratum est) inquit Agricola) quamlibet ar-
gumentationem vtrius horum ductuum explicare,
verum acrius & instantius urgere videtur. Obliquus
alter paulo mitius & leuius, directus, itaque mouenti
obliquius exprobranti est similior. Prior aduersum
securum & intrepidum aduersarium est aptior. Poste-
rior contra sollicitum & tergiuersantem, cui nihil non
suspectum proponitur. Ille ad docendum dicendum-
que magis accommodus, hic ad refellendum. Deniq;
animaduertendum ex his quae diximus, non posse fie-
ri, vt ex veris falsum vilo modo vnquam sequatur, vt
patet ex carmine.

DE RHETORICO SYLLOGISMO.

RHETORICVS syllogismus nihil à
praedicto syllogismo distat, nisi quia plu-
res habet propositiones sumamus exem-
plum à Cicerone.

Melius accurantur, quae concilio geruntur, Propos.
quam

quàm quæ sine concilio administrantur.

Ratio. Domus ea quæ ratione regitur, omnibus instructior est rebus, quàm ea quæ temere & nullo concilio administratur. Rursum, Navis optimè cursum conficit ea, quæ scientissimo gubernatore vtitur: Eadem est exercitus & cæterorum ratio. Nihil autem omnium rerum melius concilio, quàm omnis mundus administratur: Næ & signorum ortus obitusque definitum quendam ordinem servant, ac dierum noctiumque vicissitudines immutatae perstant. &c. Concilio igitur mundus administratur.

**Assumptio.
Com-
plexio.**

Rhetoricum syllogismum Cicero ratiocinium Fabius epicherema vocat. epicherematos (vult Quintilianus) & quatuor, & quinque, & sex factæ sunt partes à quibusdam. Cicero maxime quinque defendit, ut sit propositio, deinde ratio eius, tum assumptio, & eius approbatio, quinta complexio, quia vero interim & propositio non eget ratione, & assumptio probationis, nonnunquam etiam complexione non sit opus, quadripartitam, & bipartitam quoque fieri posse ratiocinationem. Mihi, & pluribus nihilominus authoribus tres ad summum videntur, hæc ille superius exemplum è Cicerone ad Herenium decerpitur, in quo loco Aristotelis, & Teophrasti auctoritatem allegat, à quibus hunc syllogismum maxime frequentatum asserit. Vnde magis miror, Rodolphum sequutum Boetium, & Quintilianum tantum tres partes numerare, rationem & approbationem, novæ argumentationes appellare. sed quoniam de re conuen-

DI A L E C T I C A E L I B. III. "

conueniunt, de verbis minus refert. Fatentur omnes quinque illa prædicta pronunciata plerūque poni so-
lere in hoc syllogismo, quæ omnia pro partibus com-
putant hi, qui quinque partium esse volunt. Qui ve-
ro epicherema in tres tantum partes distribuunt, pro
prima, propositionem & suam rationem: assumptio-
nem & eius approbationem pro secunda: denique
complexionem pro tertia supputant.

S O R I T E S.

SORITES est consequentia, quæ ab vno
concesso ad alia coniuncta assurgit. philo-
sophus eius formam expressit in prædica-
mentis hoc modo.

{ Homo est animal,
Animal est viuens,
Viuens est substantia, ergo
Homo est substantia.

Huius quoq; consequutionis ratio à cōmu-
ni sensu est petita, quando enim alterū de altero
prædicatur, vt de subiecto, quæcunque de præ-
dicato dicuntur, ea omnia de subiecto primo di-
cuntur, vt apud eundem habetur. Redigitur in
syllogismum, si prædicatum prædicato, & sub-
iectum subiecto, subiicias in hunc modum.

Bar Omne animal est viuens
ba Omnis homo est animal, ergo } Animal.
ra Omnis homo est viuens, }

K

Sori-

IO. SETONI.

SORITE M graditioni similem in syllogismum referunt eruditiores. Captiosum est argumentationis genus, à Chrysippo stoico inuentum, quod ab vno concessio ad alia coniuncta assurgit. vulgo dialectici à primo ad vltimum appellant. Alij, vt vox sonat, coacervationem, siue acervalem argumentationem dicunt. Tantum animaduertendum est, vt illa omnia, quæ in coacervationem inducuntur, his necessario cohæreant, quibus tribuuntur, ne transitus non aliquando fallat: vt, Qui dormit non videt, qui non videt cæcus est, ergo qui dormit cæcus est. Hactenus de syllogismo communi.

SYLLOGISMVS EXPOSITORIVS.

SYLLOGISMVM expositorium aiunt esse, cuius medium est singulare, talis autem tertiæ figuræ peculiaris dicitur, quod medium bis subiicitur, & eius formam præcipue refert.

Exemplum affirmatiui.

Diogenes fuit pauper,
Diogenes fuit philosophus, ergo } Diogenes.
Quidam philosophus fuit pauper.

Ratio huius sequelæ hæc est, quæcūq; vni conueniunt, illa inter se quoq; coniuncta, conueniunt.

Exemplum negatiui.

Vergilius non est lasciuus,
Vergilius est poëta, ergo } Vergilius.
Aliquis poëta non est lasciuus.

Huius ratio est quando aliquid remouetur ab aliquo, remouetur & ab his quæ illi sunt coniuncta.

Refert

DIALECTICAE LIB. III.

RE F E R T hic syllogismus aliqua ex parte. 3. figuræ formam, non quod proprie in vlllo modo constatur, sed quia huic, quam alijs, est similior. In hoc ex singularibus communis sententia apte colligitur: huiusmodi syllogismum ideo vocat philosophus expositionem, quod communes propositiones frequenter explicat, & exponit. quandoquidem si quis dubiter, num liceat concionatoribus allegare ethnicos necne, sic probari potest.

Paulus licite allegabat ethnicos,

Paulus fuit concionator, ergo

Concionatori licet allegare ethnicos.

} Paulus.

Si conclusio hæc recte ad præmissas sequitur, necesse est eandem ad communes sequi: Nam quum ad præmissas communes sequuntur singulares quicquid ex singularibus recte inferri potest, id a fortiori ex communibus recte colligetur. Quicquid enim sequitur ad conclusionem bonæ consequentiæ, id ad antecedens eiusdem non potest non sequi, frequenter probantur communes syllogismi per expositiones, & ad eos reducuntur, non tanquam ad perfectiores, sed magis perspicuos, idque potissimum in. 3. figura in huncmodum.

Di Castigatio est utilis,

sa Omnis castigatio est supplicium, ergo

mis Quoddam supplicium est utile.

Maior si cui videatur esse incerta, probabitur per hanc singularem. Castigatio Catilinæ est utilis, minor etiã licet non satis exacte proberetur: quum sit vniuersalis, tamen per hanc subiectam singularem fit multo clarior, & apertior, videlicet, castigatio Catilinæ est supplicium, & prorsus eadem conclusio ex vtriusque syllogismi præmissis colligitur, nimirum quoddam supplicium est utile, vt est videre.

K ij

Casti

IO. SETONI.

Castigatio Catilinæ est utilis.

Castigatio Catilinæ est supplicium, ergo } castigat.

Quoddam supplicium est utile.

Expositoria igitur ratiocinatio quasi prima argumendi via habetur rhetoribus multo frequentissima. Nam quum omnis humana cognitio ex sensibus oriatur, sensus autem singularia, & non communia comprehendunt. Ex his mens cōmunes sententias, & rerum causas, colliget: quæ licet sint percipientibus certiores, sunt tamen primo intuenti minus perspicuæ, quam singulares. Postremo cauendum est in his syllogismis, ne minor propositio sit vnquam negatiua, id quod supra de reliquis tertiæ figuræ admonuimus.

DE INDUCTIONE.

INDUCTIO est argumentatio à pluribus singularibus ad vniuersale, vel à partibus ad totum progressio.

Exemplum de speciebus.

Ebrietas puerum ducit in perniciem, Mendacium ducit puerum in perniciem, Furtum idem agit, periurium idem: similiter faciunt libido, & ocium, nec in cæteris est contrarium videre, ergo Omne vitium ducit puerū in perniciem.

A partibus.

Plebs romana optime de Milone sentit, equester ordo optime sentit, senatus optime sentit, ergo Totus populus Romanus optime de Milo-

Milone sentit.

Dicitur inductio inuersus syllogismus, quia sicut in syllogismo ab vniuersali descendit, ita è cōtrario in inductione à singulari inchoatur, & ascendit argumentatio. Hanc viam docuit nos natura paulatim, inductione ex multis singularibus vniuersale colligendi. In hac summopere notāda est singularium similitudo, sine qua nemo recte valet inducere. Demum in epagogis cauendum est, ne diuersum aliquid inter singularia, quæ non exprimuntur, appareat, quando non recte colliges.

Frugifera est cerasus, nux, prunus, vitis, & ilex.

Ergo facit fructum, arboris omne genus.

Antecedens in epagoge est, quod singularium coaceruatione constat. Consequens vero, vniuersale ex singularibus vel totum ex partibus collectum, per inductionem vtcunq; probari possunt scientiarum principia, quæ nullo modo demonstrari queant.

INDUCTIO dicitur ab Agricola enumeratio, quæ modus quidem est, quo vniuersale cōstituitur cognosciturq;. Vniuersale notio quædam est in singularibus reperta, indeq; in intellectu coaceruata, & retenta. Principia & causæ cognoscendi singularia, sunt ipsi sensus, vniuersale autē mentis opus est, ab ea enim effingitur, sicut causæ quæq;. Mentis enim primum

prium est vnire, & cogere, quæ paulatim ex sensibus
 collegit. Animæ quoque acrimonia est, vt, etiam si ge-
 nera, quæ accidunt sensibus continenter labuntur &
 fluunt, tamen similitudines eorum accipere & me-
 moria continere possit, quare ad quendam modum
 vniuersale sensu percipitur, non quidem seorsum a sin-
 gulari, at obiter, subindèque vt apud Themistium ha-
 betur. Ex his duobus cognoscendis syllogismo, & in-
 ductione, non aliter, quam ex locis inuentio constat.
 Altera pars dialectices, quam græci critichin .i. iudic-
 cium dicunt: recte Aristoteles syllogismum firmiorem
 esse dixit, sed inductionem magis obuiam, & in cons-
 pectu omnibus positam, quod sensus sequatur, hæc
 suadet apertissime, ille vel nolentes trahit hæc indoc-
 ctis, ille eruditus est aptior. Denique sine ijs nihil pro-
 prie condiscitur, si authoribus credamus. Inductio ap-
 pellatur Socratica, propterea quod ea Socrates creber-
 rime vsus est, idque fere nunquam sine magna inter-
 rogationum congeria, vt an non pomum generosissi-
 mum quod est optimum? An non & qui optimus e-
 quus generosissimus erit? quid piscis? ager? pratum?
 an non similiter per omnia sese habent? quæ si fatearis,
 tandem ex prolixa inductione propositum suum tibi
 inexpectatissimum inferet, hoc modo: quid ni igitur
 optimus homo erit & generosissimus? In his igitur
 labi, & decipi aliquando, minor est culpa, quam in ca-
 teris ratiocinijs, quod difficilius sit latentem scopum
 in nuda interrogatione depræhendere, quam si inte-
 gra proponeretur argumentatio. Nam subito in in-
 ductione, & quasi ex insperato irretitur propugnator,
 nisi innumera simul animo verset ac prospiciat. Ad-
 dunt Sophistæ in antecedente, ita de reliquis, ne inter
 partes diuersum aliquid, & dissimile appareat, autho-
 res non tam exprimunt quam intelligunt. Rhetores
 rogant

DI A L E C T I C A E L I B. III.

rogant aduersarium, vt ille dicat, si possit. vbi diuersum reperiatur, vt ex eius imperitia conuincant. Possunt qui volunt inductiones elegantiores, ex Platone & Cicerone colligere.

E N T H Y M E M A.

ENTHYMEMA est imperfectus syllogismus, alteram tantum præmissam conclusioni connectens. Vel est oratio, in qua non omnibus propositis festinata infertur conclusio, quandoque maiorem cum themate, quandoque minorem complectitur. vt, Temeritas est vitium, ergo temeritas est fugienda. Deest maior, scilicet omne vitium est fugiendum. Nulla scientia sine vfu paritur, igitur nec dialectica sine vfu paritur. Deest minor, dialectica est scientia.

Si in antecedente & consequente idem sit subiectum, deest maior: sin prædicatum sit in vtroq; idem, minor desideratur.

Prior enthymematis pars antecedens, posterior vero consequens appellatur. Aristoteles ait esse ex probabilibus & signis, imperfectum syllogismum, signum interpretantur quidam necessarium.

Necessarium est quod aliter se habere nequit,

K iiii

vt si

ut si cui quid addas, totum maius efficitur.

Probabile dicitur, quod omnibus, plurimis, vel sapientibus, vel iisdem omnibus, aut pluribus, aut præcipuis videtur: ut, Omnis mater filium diligit. Probabile est enthymema, quando utraque eius pars est probabilis.

Enthymema autem, si quando validum & efficax sit, ex ipsa re magis, quam ex sua forma fidem facit, ut, Nullam colis virtutem, ergo nec iustitiam colis. Hæc arbor fructum fert, ergo floruit.

IN Enthymemate vel maior vel minor tacetur, nec magni negotii res est, utra desit perspicere, ut præmonstratum est, duplici autem nomine potissimum dissimulatur altera præmissarum, alias brevitatis studio, cum aperta & omnibus obvia sit illa omissenda sententia: ut apud Ciceronem pro Milone, Omnis insidiator est iure occidendus, ergo Clodius est licite interfectus: alias cum infirma videtur præterita illa propositio, ut melius sit eam tacite de industria præterire, quam exprimere. ut, Quintus Fabius fuit cunctabundus, ergo bonus imperator. Catilina fuit temerarius, ergo parum fortis. Omissæ maiores parum sunt firmæ, nimirum omnes cunctabundi sunt boni imperatores, & temerarii quique sunt parum strenui. Ita enthymematis vitium facile se offert, si statim in integrum syllogismum mutabitur, in quo facilius deprehenditur, si quod fuerit falsum axioma. Latius patet enthymematis nomen apud dialecticos, & omnibus imperfectis syllogismis attribuitur. ut cum à diuisis ad coniuncta proceditur, ut Aristoteles est eruditus, & Aristoteles est philosophus, ergo

DIALECTICAE LIB. III.

ergo Aristoteles est eruditus philosophus. A tertio adiecto (vt loquuntur) ad secundum adiectum, vt Carbunculus est viridis, ergo Carbunculus est. Taurus est robustus, ergo Taurus est. ducuntur ex omnibus locis, verum maxime perspicua sunt enthymemata, quae ex pugnantibus ducuntur. vt, Quem alienum si dum inuenies, si tu tuis hostis fueris? Amici sunt diligendi, ergo non sunt odio habendi. omnes nouis dilectamur, ergo vetera minoris facimus. Vergilius.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes &c. Hinc moti sunt forsitan veteres, vt solis talibus enthymematis appellationem tribuerent. Tullius enim testatur, rhetores enthymemata proprie appellasse rationes illas, quae ex contrario ducuntur. optime admonet Melancthon, inuersum esse nonnunquam enthymematis ordinem apud oratores & poetas, vt quum prior periodus consequens, posterior antecedens infert: vt, Improbus est, si crudelis. Saepe etiam pluribus verbis amplificuntur eius partes, vt ab imperitis agnosci nequeant, nisi detracto ornatu, & contra aliquando tam implicate, succincte, & citra formam connectuntur, vt ea bene gnatus lector, nisi animaduertat, non aspiciat. vt, Quid facerem cum ebrio? Hoc cine est officium patris? qualia innumera vbique in omni oratione sperguntur. Enthymema ex ipsis aliquando vocibus, nunquam ex forma sua est efficax, quare quoties negetur illius consequentia, in perfectam argumentationem est vertendum.

EXEMPLVM.

EXEMPLVM est argumentatio, qua vnum particulare ex alio probatur, propter vtrumque usque;

usq; similitudinem. vt, Gypsum aut argilla dum est vda, in quamuis imaginem facile sequitur fingentis manum: ita rudes animi ad omnem disciplinam sunt idonei. Hic inter argillam & animos, & inter v dum & rude, similitudo est.

Exemplum non est absimile enthymemati, nisi q; exemplum aliquāto imbecilior est argumentatio, & magis infirmas habet propositiones. vt, Cæsar non occidit Ciceronem inimicū suum, ergo nec occidisset Catonem inimicum.

Nam in exemplis similitudo causa consequutionis existit. Itaq; quoties in his bona est consequentia, ex materia & pronunciatorum similitudine, potius quā à sua propria forma robur habebit, vt Apes per omnia circumuolitans, id quod est vtile domum adducit: Ita ergo studiosus ex vno quoq; quod ad mores cōfert, excerpit. Satis erit si ea parte congruunt, cui adhibentur similitudines. Dissoluimus exemplum, ostensa partium dissimilitudine. Nam hoc ratiocinium: Laterēsis fuit accusatus, quia consulum affectauit, ergo Cicero fuit accusandus, quia consulum affectauit. Non valet ob dissimilitudinem. alter enim per ambitum, alter citra ambitum affectauit. In suadendo miſ re conducunt, in vrgendo parum habent momenti. Petitur non solum à comparatione, vt
parib

pari, maiori, minori, sed etiam è locis simillium
& dissimilium.

Syllogisum & inductionem pramonuimus esse perfectas formas argumentandi, in quibus tatum recte possit antecedens negari, at vero in enthymemate & exemplo, tum antecedens, tum consequentionem licet inficiari. Aristoteles vocat enthymema rhetoricum syllogisum: Exemplum, rhetoricam inductionem, nam ad perfectiores referuntur (vt diximus prius) imperfectiores. verum omnis imperfecta inductio non est exemplum, nec contra, licet saepe penumero ita cõtingat. Exemplum est enthymemate minus, efficax, & infirmiore habet saepe probationem, vt Milo missus est in exilium, quod Clodiũ occidit, ergo Cicero mittendus in exilium, quod Lentulum occidit. Talia & tam frigida ratiocinia appellat Cicero plumbeos pugiones. Itaque ob hoc inefficacissima forma est exemplum, quod raræ sunt similitudines adeo consonæ, & per omnia conuenientes, vt non in aliquo appareat dissimilitudo. His tamen imperfectis argumentandi speciebus vti licet, quoties perfectioribus non est opus. Si quando negabitur illarum consequutio, nec valeamus ex sua materia enthymema, nec ex similitudine exemplum satis confirmare, tum statim ad perfectiores, syllogisum & inductionem (quorum firma semper & efficax est consequentia) cõfugiemus. Aiunt quidam exemplum esse comparationis speciem, quod, quam sit verum, aliorum esto iudicium. Ducitur exemplum à pari. vt, Si fratrem domi alis, cur me eijs? A maiori, Non posuit Romam capere Annibal, ergo nec Gothi. A minori, Patres vestri libertatem ciuium Romanorũ immunitam non tulerunt, vos vitam creptam negligetis?

IO. SETONI.

ris? A simili, Gagates aque infusa incenditur, oleo res-
stringitur: ita quidam quo magis rogas, eo magis fr-
gescunt, si negliges, vltro cupiunt. A dissimili, vt hy-
strix non iaculatur spinas nisi prouocatus, at scurra vlt-
ro in quemuis sua dicta torquet. A maiori confirma-
tioni, a minori infirmationi apta sunt argumenta.
Huc etiam spectant proueria, sententiæ, apologique,
& alia similia. vt, Facile inuenitur baculum, quo canē
cedas, ergo potens facile capiet causam nocendi pau-
peri. Distat tamē locus ab authoritate, & exemplum.
Nam in illo hominis iudicium, in hoc similitudine v-
timur, qui inductione, vel exemplo sepe inter dispu-
tandum vti velit, crebras apud authores similitudines
colligere debet, quarum ingens est copia in parabolis
Erasmi. Vt tandem finiam, vitandæ sunt propugnato-
ri falsæ, obscuræ, & incertæ similitudines, quæ (nisi di-
ligenter prospiciat) facile eum deiciant. Sequuntur ex
diuisione dilemma pseudomenos, crocodelites, & vio-
lentum, quæ ad prædictas argumentationum species,
adiecta conclusione, reduci possunt.

DILEMMA.

DILEMMA est oratio bicornis vtrunque
aduersariū illaqueens. vt, Si duxeris vxorē
rem formosam, habebis communem: sin
deformē, habebis molestam, proinde nulla du-
cenda est. Medium facile dabit effugium, si pote-
ris excogitare. Sed aptissima vitiosi dilemantis
dissolutio est ΑΥΤΙΣΤΕΟΦΟΥ. i. conuersio, quæ v-
trunq; cornu in aduersarium retorquet, valde
suadent quæ nec habent medium, nec facile re-
flectun-

DIALECTICAE LIB. III.

Aestuntur. Pseudomenos & crocodelites sunt. in quibus quodcunq; eligeris capieris. Prioris exemplum. vt, An sit mentitus nec ne, qui tantum dixit se mentiri? Si fatearis eum mentitum, non quadrat, quia dicta fides sequitur: Sin neges, itidem contrarium eueniet. Posterioris exemplum, Crocodilus matri raptum filium re- poscenti, ita respondet: reddam si verum mihi respondeas, quid ais ergo, reddam, an non? tum illa non reddes (inquit) & ideo reddes, quia ve- rum dixi, Cui ille, at qui si reddi pero, nō dixisti verum, & ideo non reddam. Postremo, violentum (quod græci vocant βίασιν) est, quoties ad- uersarius sua ratione, quasi proprio gladio iu- gularur. vt, Nolo philosophiæ operam dare, quia sum filius regis. Responderi potest, imo hoc magis philosophiæ est tibi insudandum, quod sis regia proles.

Q R I V N T V R ex diuisione, dilemma, pseu- domenos, crocodelites, & violentū. Dilemma cornuta ratio est, vtrinq; respondentem pun- gens. vt, Si vir bonus, cui vituperas? Sin malus, cur haec in amicis habuisti? Quædam retorqueri possunt: vt, Si duxero formosam, erit iucunda, sin de- formem, non erit communis. Potest & idem exemplū per medium dissolui. vt, Non omnis fœmina formo- sa, vel deformis est, talem ergo mihi deligam, cuius nec deformitas tedium, nec forma zelotipiam pa- tere queat. Efficacissima sunt, quæ nec inuertuntur,
nec

10. SETONI.

nec medium habent. vt mentietur in eculio, qui cruciatus ferre poterit, mentietur itidem qui ferre non poterit, ergo tormenta non exquirunt verū. Pseudomenos mentiens latine interpretatur, in quo siue hoc seu illud fatearis, absurdum sequetur. Hæc vulgo insolubilia & sese falsificantia appellātur, nec quicquam aliud dici potest, nisi talem in his esse hypothesin, vt quodcunq; respondeas, contrarium eueniet. Huic admodum similis est crocodelites, à Crocodilo quodem tyranno nomen retinens, qui matrem creptum filium reposcentem, hoc interrogationis genere illulsi, poterat hic dixisse mulier, tyranno in manu fuisse efficere, vt veræ aut falsæ responderet: quemadmodum in apologis de Phœbo legimus. Adijt quidam Apollinē, periculum facturum, num omnia præsciret, passerem ferens in manu à tergo posita, dic (inquit) Phœbe, animatum an inanimatum in manu proferam? si inanimatum dixisset, viuā produxisset passerem, sin animatum, passerem mortuum digitorū compressu necatum ostendisset. Phœbus præsciens, vitauit vtrunque hoc modo. Penes te est (inquit) O inepte, viuum ne an mortuū velis producere. Violenti frequentissimus est vsus apud oratores & concionatores. Facile autem in hoc genere elabitur, qui, quod prius dixit, vel noua ratione corroborare, vel quod contra eum affertur, retorquere valet, vt, Improbus es o Cato, quod quadragies in iussis vocatus. Imo hoc maior est, inquit, mea integritas, qui toties iudicum sententijs sum liberatus. Imo tanto es flagitiosior, qui non semel iudices pecunia corrupisti: & ita vterque insurgat & instet, quo ad eius fieri potest, talia argumenta, ad perturbādum magis, quam ad veritatem inuestigandam sunt excogitata. Postremo in casu vt vocant, vbi non tam quid sit, quam quid esse possit

DIALECTICAE LIB. III.

possit spectatur, hic seruabitur ordo. Postulabit op-
pugnator, concedi sibi quod verum non sit, quod pos-
situm vocari solet, quo semel concessio, seu secus vs-
que cauendum est, ne vel huic repugnans fateamur,
vel annexum, & consequens negemus, ad aliena,
quæ nec repugnent, nec sequuntur, iuxta
illorum qualitates, est respondendum.

Hoc est vera concedenda, falsa
neganda, & dubia distin-
guenda.

FINIS.

Lectori Ioannes Seronus.

Qui reliquum querit logicam quod perficit artem,
Sedulus insignem voluat Aristotelem.

Omnia non possum docuisse, nec expedit, imo
Prudens, atque sciens, plurima prætereo.

Conatur fueris glaciem præscindere tantum,
Hoc ubi nactus ero, nil moror vsterius.

LONDINI

In officina nuper Tho. Berthel.
typis impress.

Cum priuilegio ad imprimen-
dum solum.

ANNO. M. D. LXIII.

el.